

ผลสัมฤทธิ์ในการประเมินโครงการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย
โดยคณะสงฆ์อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
THE ACHIEVEMENT IN SOLVING PROBLEMS OF SUICIDE BY SANGHA IN MAETHA
DISTRICT LUMPHUN PROVINCE

พระธนากร นาคเสโน (คชเสวีวงศ์)*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย โดยคณะสงฆ์อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ ๒ ข้อ ได้แก่ ๑. เพื่อศึกษาสภาพสาเหตุและแนวทางออกของการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยผลสัมฤทธิ์ของโครงการบิณฑบาตความทุกข์ ของคณะสงฆ์อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ในการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายด้วยการประเมินแบบ CIPP Model

ผลการศึกษา พบว่า สาเหตุของการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่าเพศชาย มีโอกาสฆ่าตัวตายมากกว่าเพศหญิง และส่วนใหญ่จะเป็นคนวัยกลางคน คืออายุ ๔๖ – ๖๐ ปี คนที่มีคู่ครองมีโอกาสฆ่าตัวตายมากที่สุด สาเหตุ ของการฆ่าตัวตาย (ไม่สำเร็จ) ในด้านน้อยใจคนใกล้ชิดดุด่า ตำหนิ ทะเลาะกับคนใกล้ชิด ปัญหาโรคผิวดำในความรักและปัญหาการดื่มสุรา ปัญหาโรคเรื้อรังและปัญหาสุขภาพจิต/จิตเวช คนในครอบครัวติดสุรา/ยาเสพติด คนในครอบครัวขัดแย้งกัน ปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีการฆ่าตัวตาย (ไม่สำเร็จ) ดังต่อไปนี้ การแขวนคอ กินยาฆ่าแมลง กินน้ำยาล้างจาน/ล้างห้องน้ำ กินยาแก้แพ้ ใช้มีดกรีดแขนตนเอง

ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของพระสงฆ์อำเภอแม่ทาในโครงการบิณฑบาตความทุกข์ ผลการวิจัยพบว่าวิธีการดำเนินงานตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์โดยการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับโรงพยาบาลแม่ทา ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ผลการประเมินโครงการด้านสภาวะแวดล้อม ผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการ ผลการประเมินโครงการด้านผลผลิต มีผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน อยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การฆ่าตัวตาย, คณะสงฆ์อำเภอแม่ทา, ผลสัมฤทธิ์

Abstract

This thesis is to research study to find out the cause of suicide in the area of Mae Tha district, Lamphun province and to study the achievement in solving the problem of suicide in the alms distress project by Mae Tha district Sangha, Lamphun

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๕๘

province. The duration of the study between October 2013 and March 2015 includes a 1 year 6 months. The sample consisted of 5 administrators, 28 Sanghas and 25 people with depression and risk of suicide by using a report of the Ministry of Health (Francia. 506DS) and Assessment of Achievement Program by using Stufflebeam's CIPP Model.

The findings of the research were as follows: The causes of suicide in the area of Mae Tha district, Lamphun province found that the males suicide more than the females and most are middle-aged people including 46 - 60 years old. People who have spouse there is most opportunities to suicide, the cause of suicide (unsuccessfully) was offended from intimate friend that scold, blame and a quarrel with close ones. The problem of disappointed in love, drinking, chronic disease, mental health problems / psychiatry, the family alcoholism / addiction, the family conflict, drugs. In addition, it also found that the suicide (unsuccessfully) as follows, the hanging, the insecticide drinking, Dishwashing liquid / bathroom cleaning liquid drinking, take an antihistamine and using knives to cut own arms.

The achievement of the operation of Mae Tha district Sangha in the alms distress project. The findings reveal that how to implement the alms distress project by collaboration between the Buddhist monks and Mae Tha hospital for 4 aspects including the evaluation result of the environment project, the factors project, the processes project and the production. The achievement of operation was a very good level, which was concordant with a determined hypothesis.

Keywords: Suicide, The Sangha of Mae Tha district , Achievement

บทนำ

ปัญหาการฆ่าตัวตายหรือที่เรียกว่าอัตวินิบาตกรรมในปัจจุบันยังเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย และประเทศอื่นๆ ทั่วโลก จากข้อมูลองค์การอนามัยโลกประชากรทั่วโลกจำนวน ๑ ล้านคน มีสาเหตุการตายจากการฆ่าตัวตายทุกปี ทุกๆ ๔๐ วินาที จะมีประชากรฆ่าตัวตายสำเร็จ จำนวน ๑ คน และในทุกวันประชากรจะสูญเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายสำเร็จจำนวน ๑,๑๐๐ คน ในสถานการณ์ทั่วโลกมีการประมาณการฆ่าตัวตายทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นถึง ๑.๕ ล้านคนในปี ๒๕๖๓ และการฆ่าตัวตายจะเป็นสาเหตุของการตายลำดับที่ ๓ พบระหว่างอายุ ๑๕ - ๔๔ ปี การพยายามฆ่า ตัวตายจะเพิ่มมากกว่าการฆ่าตัวตายสำเร็จเป็น ๒๐ เท่า นอกจากนี้การฆ่าตัวตาย ยังเป็นสาเหตุการตายอันดับแรกของเกือบทุกประเทศรวมทั้งในประเทศไทยด้วยซึ่งสาเหตุของการฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มาจากความเครียดการทะเลาะกับคนใกล้ชิด เสียใจ น้อยใจที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และพบว่าร้อยละ ๘๐ มาจากผู้ที่มีภาวะซึมเศร้ามาก่อน ส่วนวิธีการฆ่าตัวตาย จะใช้วิธีการแขวนคอ กินสารพิษ หรือยิงตัวเอง ฯลฯ จากปัญหาการฆ่าตัวตาย ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ ก่อให้เกิดความสูญเสียทางสังคมเศรษฐกิจทางจิตใจทั้งในระดับปัจเจกบุคคลครอบครัวชุมชนและ

ประเทศชาติอันเนื่องมาจากการเสียชีวิตการบาดเจ็บการขาดงานและความพิการแนวโน้มของปัญหาการฆ่าตัวตายในปัจจุบันยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีสถิติการฆ่าตัวตายสูง อยู่ในลำดับต้น ๆ ของประเทศ จากสถิติการฆ่าตัวตาย ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ – ๒๕๕๖ พบว่า จังหวัดลำพูน มีอัตราการฆ่าตัวตาย คิดเป็น ๑๖.๗๕, ๑๓.๕๘, ๑๕.๕๘, ๑๑.๖๒ และ ๑๔.๐๐ ต่อประชากรแสนคนตามลำดับ

อำเภอแม่ทา ก็เป็นอีกหนึ่งอำเภอของจังหวัดลำพูนที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงเช่นกัน จากสถิติการฆ่าตัวตาย ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ – ๒๕๕๗ พบว่า อำเภอแม่ทา มีอัตราการฆ่าตัวตาย คิดเป็น ๑๔.๙๘, ๙.๘๒, ๑๒.๔๑, ๑๖.๙๓, ๙.๕๖ และ ๒๖.๐๑ ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ แม้ว่าที่ผ่านมาอำเภอแม่ทา มีการดำเนินงานในการป้องกันและช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายมาอย่างต่อเนื่องทั้งรูปแบบการให้ความรู้แก่อสาสมัครสาธารณสุข องค์กรท้องถิ่น แกนนำชุมชน ประชาชนทุกกลุ่มวัย เกี่ยวกับโรคซึมเศร้า สาเหตุ การช่วยเหลือและการดูแลโดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา การบิณฑบาตความทุกข์ จึงเป็นหนทางสว่างของผู้ที่มีความทุกข์ ที่นำแนวทางด้านพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นำไปสู่ทางสว่างคือทำให้ผู้ที่มีความทุกข์สบายใจ เป็นมรรคในพุทธศาสนาที่เป็นความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์คำว่า **มรรค** แปลว่า **ทาง** ในที่นี้หมายถึงทางเดินของใจ เป็นการเดินจากความทุกข์ไปสู่ความเป็นอิสระ หลุดพ้นจากทุกข์

ดังนั้นถ้าโครงการดังกล่าวมีพระสงฆ์ เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ จะทำให้โครงการได้รับการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานป้องกันการฆ่าตัวตายรวมถึงการดูแลช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีประสิทธิภาพ รวมถึงได้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางป้องกันการฆ่าตัวตายของอำเภอแม่ทา มีประสิทธิภาพสูงสุดและเพื่อป้องกันผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า ไม่พยายามฆ่าตัวตาย และผู้ที่เคยพยายามฆ่าตัวตาย มีความปลอดภัย ไม่มีการฆ่าตัวตายซ้ำและไม่มีความคิดฆ่าตัวตาย รวมถึงสามารถจัดการปัญหาและดูแลตนเองได้ จะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๑.วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพสาเหตุและแนวทางออกของการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยผลสัมฤทธิ์ของโครงการบิณฑบาตความทุกข์ ของคณะสงฆ์อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๒. ขอบเขตการวิจัย

๒.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการดำเนินงานของคณะสงฆ์อำเภอแม่ทาในโครงการบิณฑบาตความทุกข์ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๒.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ศึกษาเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย การช่วยเหลือและการป้องกันการฆ่าตัวตาย และแบบประเมินผลตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์

๒.๓ ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากการดำเนินงานของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์จำนวน ๒๘ รูป ผู้บริหาร

โครงการบิณฑบาตความทุกข์ ๕ คน และศึกษาจากผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จที่มาขอคำปรึกษาที่วัดในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน ๒๕ ราย

๒.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมเป็นเวลา ๑ ปี ๖ เดือน จำนวนทั้งหมด ๒๕ ราย เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘

๓. สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์โดยการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์กับโรงพยาบาลแม่ทา อยู่ในระดับ ดีมาก

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Description Research) เพื่อศึกษาสภาพสาเหตุแนวทางออกของการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายโดยคณะสงฆ์ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูนตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการ CIPP MODEL ของสตัฟเฟิลบีม (D.L. Stufflebeam) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสาร โดยนำมาอธิบายโดยแยกออกเป็นบทต่างๆ ในลักษณะของการพรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๕. กรอบแนวคิดในการวิจัย

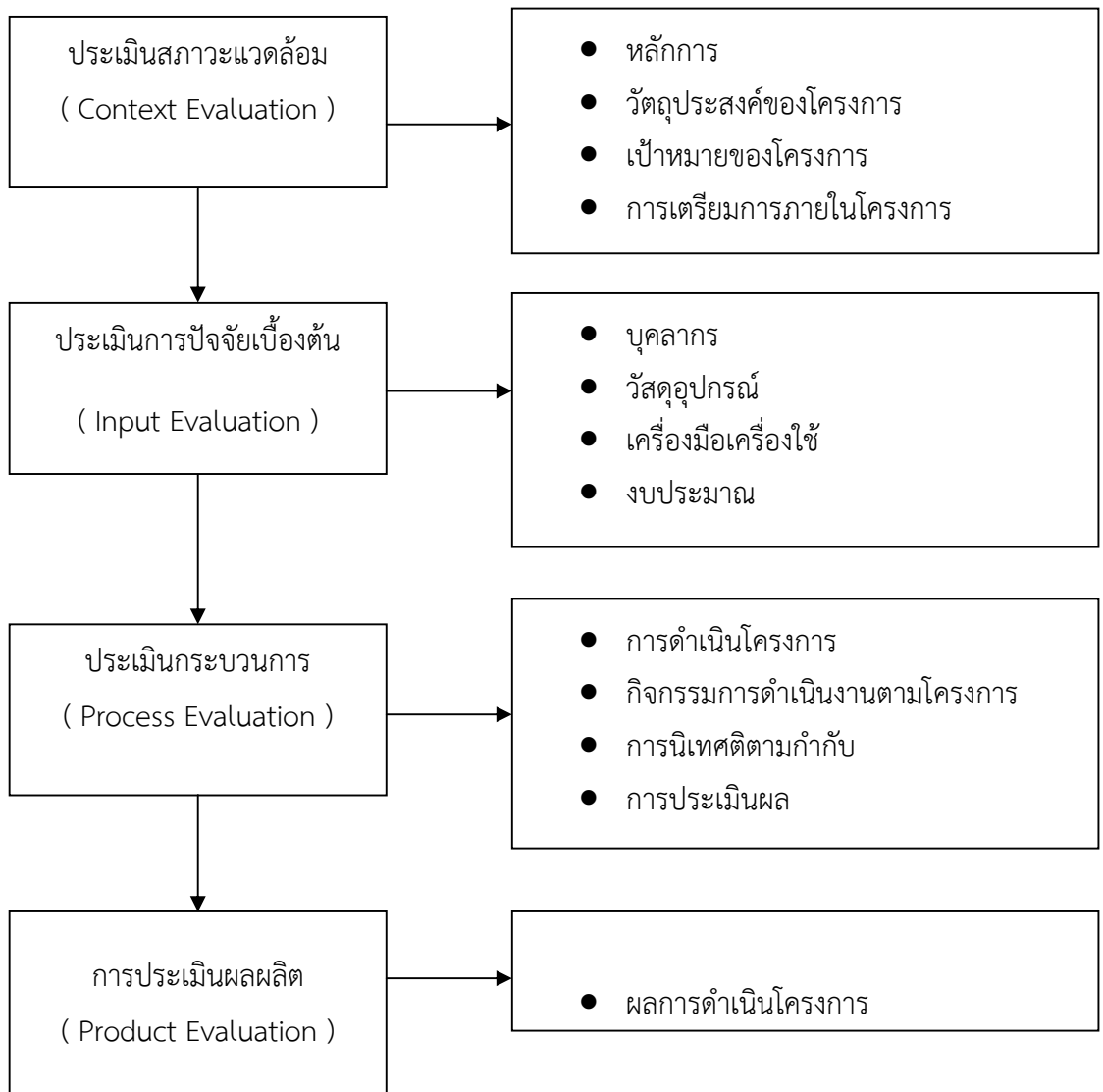
๕.๑ กรอบแนวคิดการหาแนวทางออกของการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูนตามแนวอริยสัจ ๔

ญาณ ๓ สัจจะ๔	สังขญาณ	กิจขญาณ	กตญาณ
ทุกข์	รู้ว่าทุกข์คือดังนี้ (อัตราการฆ่าตัวตายของประชากรในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน มีอัตราที่สูงที่สุดในประเทศไทย)	รู้ว่าทุกข์ควรนี้กำหนดรู้ (ทุกส่วนทุกฝ่ายในอำเภอแม่ทา เริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น)	รู้ว่าทุกข์นี้กำหนดรู้แล้ว (ทุกส่วนทุกฝ่ายในเขตอำเภอแม่ทาต้อง ประชุม หาวิธีแก้ไข ปัญหาโดยเร่งด่วน)
สมุทัย	รู้ว่าสมุทัยคือดังนี้ (การดำเนินการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายด้วยวิธีการรูปแบบเดิม ยังไม่สามารถแก้ไข ปัญหาได้ไม่ตรงจุด)	รู้ว่าสมุทัยนี้ควรละเสีย วิธีการแบบเดิม ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อการแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย ที่มีอัตราสูงขึ้น	รู้ว่าสมุทัยนี้ได้ละแล้ว (เกิดการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา คณะสงฆ์เสนอโครงการบิณฑบาตความทุกข์)

นิโรค	รู้ว่า นิโรค คือ ดั่งนี้ (ปัญหาการฆ่าตัวตายได้รับการแก้ไขจนสำเร็จ อัตราการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา มีจำนวนลดลง)	รู้ว่านิโรคควรทำให้แจ้ง (อัตราการฆ่าตัวตายต้องมีจำนวนลดลงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้)	รู้ว่านิโรคนี้ได้ประจักษ์แจ้งแล้ว (ผลสัมฤทธิ์ของโครงการบิณฑบาตความทุกข์สามารถแก้ปัญหาการฆ่าตัวตายได้สำเร็จ)
มรรค	รู้ว่ามรรคคือดั่งนี้ โครงการบิณฑบาตความทุกข์สามารถทำให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึง และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดมากกว่าเดิม	รู้ว่ามรรคควรเจริญ (การดำเนินการตามแผนงานของโครงการบิณฑบาตความทุกข์ที่ได้ประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมในทุกฝ่าย)	รู้ว่ามรรคนี้ได้เจริญแล้ว (ดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอนและวิธีการจนทำให้อัตราการฆ่าตัวตายมีจำนวนลดลง)

๕.๒ รูปแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการบิณฑบาตความทุกข์ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูนใช้รูปแบบการประเมินโครงการ CIPP MODELของสตีฟเฟิลบีม (D.L. Stufflebeam, ๑๙๙๗) ดังนี้

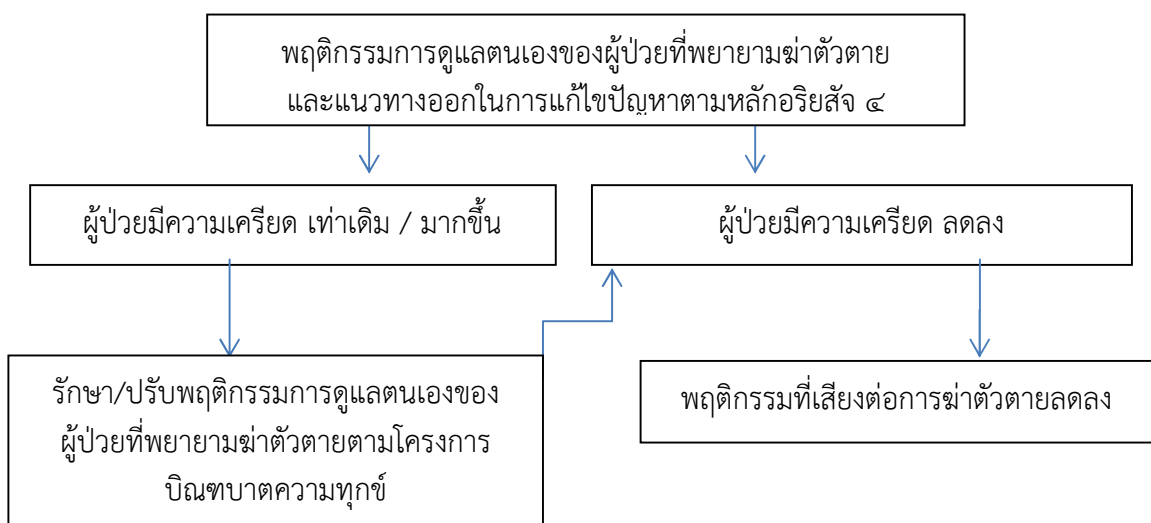
๖. ผลการวิจัย

๖.๑ สาเหตุของการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

สาเหตุของการฆ่าตัวตายในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูนพบว่าเพศชาย มีโอกาสฆ่าตัวตายมากกว่าเพศหญิง และส่วนใหญ่จะเป็นคนวัยกลางคน คืออายุ ๔๖ – ๖๐ ปีคนที่มีคู่ครองมีโอกาฆ่าตัวตายมากที่สุดสาเหตุ ของการฆ่าตัวตาย(ไม่สำเร็จ) ในด้านน้อยใจคนใกล้ชิดคิดต่ำ ต่ำหนิ ทะเลาะกับคนใกล้ชิดปัญหาโรคจิตหวังในความรักและปัญหาการดื่มสุรา ปัญหาโรคเรื้อรังและปัญหาสุขภาพจิต / จิตเวชคนในครอบครัวติดสุรา/ยาเสพติดคนในครอบครัวขัดแย้งกันปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีกรฆ่าตัวตาย(ไม่สำเร็จ)ดังต่อไปนี้ การแขวนคอ กินยาฆ่าแมลงกินน้ำยาล้างจาน/ล้างห้องน้ำกินยาแก้แพ้ใช้มีดกรีดแขนตนเอง

ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของพระสงฆ์อำเภอแม่ทาในโครงการบิณฑบาตความทุกข์ ผลการวิจัยพบว่าวิธีการดำเนินงานตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์โดยการร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ กับโรงพยาบาลแม่ทา ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ผลการประเมินโครงการด้านสภาวะแวดล้อมผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยผลการประเมินโครงการด้านกระบวนการผลการประเมินโครงการด้านผลผลิตมีผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน อยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จากการดำเนินงานตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์ ผู้บริหารโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการ พระสงฆ์ทุกรูปมีความพึงพอใจและเข้าใจในโครงการบิณฑบาตความทุกข์หลังจากได้รับการอบรมและได้ปฏิบัติตามโครงการบิณฑบาตความทุกข์ เพราะทำให้ได้ทราบว่าผู้ที่เข้ามาทำบุญที่วัดส่วนใหญ่มักจะมีเรื่องไม่สบายใจ ทำให้เข้าใจลักษณะของผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าจากการถามและสังเกต เพื่อให้การช่วยเหลือโดยใช้วิธีสังคีตตามแนวทางพระพุทธศาสนา และเพื่อป้องกันการกรฆ่าตัวตาย ของผู้ที่มาขอความช่วยเหลือก่อนกลับบ้าน พระสงฆ์ได้กล่าวด้วยวาจาว่า”ถ้ายังไม่สบายใจก็กลับมาอีกนะ อาตมายินดีรับบิณฑบาต”ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือได้มีที่พึ่ง ทำให้มีกำลังใจ นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามทางอ้อม ทำให้ได้ทราบว่าผู้ที่มาขอความช่วยเหลือหลังจากกลับบ้านไปแล้วสามารถจัดการปัญหาของตนเองได้ ภาวะซึมเศร้ายาลดลง (ใช้แบบประเมินซึมเศร้าของกรมสุขภาพจิต)

แผนภูมิที่ ๑ แสดงพฤติกรรมกรดูแลตนเองของผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตายตามโครงการ บิณฑบาตความทุกข์

๕.๒ ผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานของพระสงฆ์อำเภอแม่ทาในโครงการบิณฑบาตความทุกข์
ผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย มรรค คือ หนทางการปฏิบัติ ลงมือทำ เพื่อให้สุขภาพของ
ผู้ป่วยดีขึ้น โดยเริ่มจาก ความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) ความศรัทธาในเบื้องต้นต่อหลักธรรมคำสอน
เช่นเชื่อเรื่องกรรม มีความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข, ความดำริชอบ (สัมมา
สังกัปปะ) หรือความคิดชอบ มีความคิดที่ถูกต้องตามหลักธรรม เช่นการใช้ ปัญญาพิจารณา ความไม่
เที่ยงของสังขาร ,เจราจาชอบ (สัมมาวาจา) คือการปฏิบัติตามหลักธรรม ไม่ พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียดไม่
พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้า ผู้ป่วยบางรายเมื่อซักถามเรื่องการมีความเครียด ก็ตอบไม่ตรงตามความ
เป็นจริง เช่น มีปัญหาทางครอบครัว หรือไม่ แต่กลัวจะถูกตำหนิจึงไม่บอกความจริง, ทำการชอบ
(สัมมากรรมันตะ) หรือ กระทำ สิ่งที่ไม่ผิดหลักศีลธรรม เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์เพื่อเป็นการทำ
จิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส รวมถึงมีพฤติกรรมการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การ
รับประทานยาที่ถูกต้อง การเข้ารับ การรักษาอย่างต่อเนื่อง การป้องกัน ตนเองจากภาวะแทรกซ้อน
การป้องกันตนเองจากภาวะเครียด เมื่อจิตใจดีก็จะส่งเสริมให้กระบวนการทำงานของร่างกายดีไปด้วย
, เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) คือการทำมาหากินในทางที่ถูก ไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อน
ให้กับสัตว์หรือผู้อื่น แม้กระทั่ง ตนเอง เช่น ทำงานจนพักผ่อนไม่เป็นเวลา ก็ไม่ถูกต้อง, ความเพียร
ชอบ (สัมมาวายามะ) คือการหมั่นดูแลสุขภาพ เช่น การพยายามละสิ่งที่จะกระทบจิตใจ ที่ควร
หลีกเลี่ยงออกไปจากใจ เพียรพยายามในการ ควบคุมตนเอง ไปพบแพทย์ตามนัด รับประทานยาอย่าง
ต่อเนื่อง เป็นต้น, ระลึกชอบ (สัมมาสติ) คือมีสติตั้งมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักธรรม เช่นการฟังระลึก
ถึงความตายที่ ต้องเกิดลับทุกคน ฟังระลึกถึงความเจ็บป่วยว่าเป็นเรื่องธรรมดา, จิตตั้งมั่นชอบ
(สัมมาสมาธิ) คือมี จิตที่มีสมาธิ ไม่คิดฟุ้งซ่าน เกี่ยวกับโรคที่ตนเองเป็นตามที่ได้กล่าวอ้างในบทที่ ๒
กรณีศาสตราจารย์ เฮอร์เบิร์ต เป็นสัน อายุรแพทย์จาก มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ทำการวิจัยพบว่า
จิตใจและร่างกายมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันจริง และการ ทำสมาธิสามารถรักษาโรคได้ เพราะสมาธิทำ
ให้จิตใจและร่างกายผ่อนคลาย ไม่เครียด ในเวลาที่เรา เครียด ความดันโลหิตจะสูงขึ้น การหายใจจะ
เร็วขึ้น ชีพจรเต้นเร็วขึ้น กล้ามเนื้อจะตึงตัวมากขึ้น อัตราการเผาผลาญสารอาหารในร่างกายมากขึ้น
และร่างกายใช้ออกซิเจนมากขึ้นด้วยเหตุนี้ความเครียดจึงทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้ การทำให้เกิดการผ่อนคลาย
ทำให้โรคต่างๆ หายได้ งานวิจัย ของศาสตราจารย์เป็นสันพบว่า “ผู้ป่วยมาพบแพทย์ร้อยละ
๖๐-๘๐ เป็นโรคเกี่ยวกับจิตใจมากกว่า ร่างกาย การทำให้เกิดการผ่อนคลายด้วยการทำสมาธิจึงช่วย
ให้โรคส่วนใหญ่หายหรือดีขึ้นได้” หรือในกรณีของการสวดมนต์ ขณะสวดมนต์ ถ้าผู้สวดมนต์มีสติใน
การสวด มีจิตน้อมไปตามคำ สวด จะมีผลทำให้จิตเกิดสมาธิ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อร่างกายมาก คือ ทำ
ให้มีการผ่อนคลายทั้งทาง กาย ทางใจ นอกจากนั้นยังสามารถใช้บำบัดโรคได้ด้วย ในพระไตรปิฎกมี
กล่าวไว้หลายเรื่อง เช่น เมื่อพระมหาลัสสปะเถระอาพาธ พระพุทธเจ้าเสด็จมาและทรงแสดงโพชฌงค์
๗ พอทรงสวดจบ พระมหากัสสปะก็หายอาพาธ ในทำนองเดียวกัน พระโมคคัลลานะหายอาพาธ ได้
เมื่อพระพุทธเจ้า ทรงแสดงโพชฌงค์ ๗ ให้ฟัง แม้แต่พระพุทธเจ้าเองเมื่อทรงอาพาธ ก็ทรงโปรดให้
พระมหาจุนทะ แสดงโพชฌงค์ ๗ ถวาย เมื่อสวดจบพระพุทธองค์ก็ทรงหายจากการประชวรเช่นกัน
จากข้อความที่กล่าวมาในข้างต้น การดูแลตนเองของผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย ก็คือส่วนที่กล่าวถึง
มรรคใน อริยสัจ ๔ ถือเป็นแนวทาง หรือกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย ต้อง
ปฏิบัติเพื่อทำ ให้บรรลุเป้าหมาย หรือแก้ไขปัญหาให้ได้ และเมื่อปฏิบัติได้ก็สามารถจะนำไปสู่การหลุด
พ้นจาก ความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ ดังนั้นผู้ป่วยที่พยายามฆ่าตัวตาย จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตาม

แนวทางในการ ส่งเสริม ป้องกัน ดูแลและฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจของตน อย่างเคร่งครัดจึงจะมีสุขภาพที่ดีได้ ซึ่ง ในพระพุทธศาสนามีวิธีการดูแลตนเองในเรื่องของร่างกายและจิตใจ

๗. ข้อเสนอแนะ

๗.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

๑. ด้านบุคลากร ควรมีการพัฒนาทักษะแก่พระสงฆ์ ต่อเนื่องในการจัดประชุมอบรมฟื้นฟู ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโรคซึมเศร้า อาการ การรักษา การดูแลและช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าและเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายโดยพระสงฆ์ใช้แนววิธีวิจัยที่เป็นหลักตามแนวทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะพระสงฆ์ที่บวชใหม่หรือพระสงฆ์ที่ไม่เคยผ่านการอบรมเรื่องดังกล่าวมาก่อน

๒. ด้านกระบวนการให้การช่วยเหลือควรมีการบันทึกหลังการให้การช่วยเหลือผู้รับบริการหรือผู้มาขอรับฟังคำปรึกษาแนวพุทธทุกครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการช่วยเหลือครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้นรวมถึงมีการนัดหมายทุกครั้ง พร้อมขอเบอร์โทรศัพท์ในการติดตามหรือเพื่อประเมินอาการเช่นการมีความคิดฆ่าตัวตายซ้ำ

๗.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติในโครงการบิณฑบาตความทุกข์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่นเหมาะสมกับบริบทชุมชน มีความง่ายและสะดวกในการนำไปใช้ รวมถึงมีความครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องการติดตาม ประเมินผล

๒. ควรมีการศึกษาวิจัยรายบุคคลที่ยังไม่สามารถจัดการปัญหาของตนเองได้ หรือติดตามต่อเนื่อง ให้ครบ ๑ ปีแล้วยังมีความคิดฆ่าตัวตาย เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมในแต่ละบุคคล เพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายซ้ำ

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. แนวปฏิบัติบริการสุขภาพในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเรื่องการฆ่าตัวตาย.กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๗.

ปุระชัยเปี่ยมสมบูรณ์, การวิจัยประเมินผลเอกสารการสอนประกอบวิชาการวิจัยประเมินผลคณะรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ :สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.

มานิตศรีสุภานนท์และจำลองดิษยวณิช. ตำราจิตเวชศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่๑.เชียงใหม่:ภาควิชาจิตเวชศาสตร์คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

มานุษย์ล่อตระกูล, เขียรชัยงามทิพย์วัฒนา, และประเวศตันติพิวัฒนสกุล. แนวทางการรักษาผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย. กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทยและกรมสุขภาพจิต, ๒๕๕๔.

มานุษย์ล่อตระกูล. พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน. ๒๕๔๖.

มานุษย์ล่อตระกูล. การฆ่าตัวตายในประเทศไทย.วารสารสวนปรง, ๒๕๕๗.

สุกมลวิภาวิพลกุล. คู่มือ Counselor เรื่องการช่วยเหลือผู้มีแนวโน้มฆ่าตัวตาย.พิมพ์ครั้งที่๔. เชียงใหม่: กิตติการพิมพ์, ๒๕๕๖.

สุนีย์เกี้ยวกิ่งแก้ว.การพยาบาลจิตเวช. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณาการพิมพ์, ๒๕๕๕.

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

อนุวัฒน์ศุภชุตีกุล, ขำนิจิตตรีประเสริฐ, ทศนีย์สุมามาลย์, บุญเรืองไตรเรืองวรวัฒน์, วัชรพลภูวนวล,
สมเกียรติโพธิสัตย์และคณะ. **เส้นทางสู่โรงพยาบาลคุณภาพรูปแบบสำหรับบริการ
สุขภาพ.สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๒.**

American Psychiatric Association. **Practice Guideline for the Assessment and
Treatment of Patient with Suicidal Behaviors.** The American Journal of
Psychiatry, 2004.

Kenney, J. W. Evaluation. In Christensen, P. L., & Kenney, J. W (Eds.). **Nursing
Process Application of Conceptual Models.** Missouri: Mosby, 1990.

Kerkhof, A.J.F.M. **Suicide and Attempted suicide.** Current Awareness, 1994.

Sackett, D.L., Rosenberg, W.M.C., Gray, J.A.M., Haynes, R.B., & Richardson,
W.S. **Evidence-based medicine: what it is and what is not.** British Medical
Journal, 1996.

Stufflebeem, D.L. **THE CIPP MODEL FOR EVALUATION.** Present at the 2003
Annuals Conference of the Oregon Program Evaluations Network (OPEN), 2003.

การศึกษาวิเคราะห์การรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา :
แนวคิดการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยของพระครูวรเวทย์วิสิฐ (ครูบาธรรมชัย ธรรมชโย)
AN ANALYTICAL STUDY OF DISEASE TREATMENT IN BUDDHISM : A CASE
STUDY OF THE THAI TRADITIONAL TREATMENT CONCEPT OF PHRAKRU
VORAVETHVISITH'S (KRUBA DHAMMACHAI DHAMMAJAYO)

พระสถิตย์ สิริวิชัย*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : แนวคิดการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยของพระครูวรเวทย์วิสิฐ(ครูบาธรรมชัย ธรรมชโย)” การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า

การรักษาโรคในพระไตรปิฎกมี ๒ ชนิด คือการรักษาโรคทางกาย และ โรคทางใจ ๒) การรักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐมีกระบวนการรักษาโรคอยู่ ๗ ขั้นตอนด้วยกันคือ ๑. ให้ผู้ป่วยรับศีล ๒. สอบถามวันเดือน ปี เกิด ผู้ป่วย ๓. ให้ผู้ป่วยนั่งสมาธิพร้อมกับตรวจอาการผู้ป่วย ๔. วินิจฉัยโรค ๕. รักษาโรค ๖. ติดตามผล ๗. สรุปผลการรักษา พระครูวรเวทย์วิสิฐจะเน้นหนักเรื่องของ ทาน ศีล ภาวนา กับผู้ป่วยทุกคนที่มารับการรักษาและให้ผู้ป่วยยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสูงสุดในชีวิต ๓) พระครูวรเวทย์วิสิฐ มีวิธีการรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนาอยู่ ๒ วิธี คือการรักษาโรคทางกาย ด้วยยาสมุนไพร คาถาอาคมแบบพื้นบ้าน และการรักษาโรคทางใจด้วย การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม ถึงพร้อมซึ่งพระรัตนตรัยอันเป็นแก่นแท้ของชีวิต

Abstract

The results were found that : The disease treatment in the Tipitaka was classified into two types : Physical Treatment and Mental Treatment While the Thai traditional treatment methods of Phrakru Voravethvisith (Kruba Dhammachai Dhammajayo) are under seven steps. They are : 1) patients receiving the precepts, 2) asking for patients' day/month/year, 3) patients meditating and receiving the mood test, 4) diagnosing the patients, 5) disease treating, 6) pursuing portfolio and 7) treatment concluding. Especially, he puts his mind on Dana(giving), Sil (morality) and Bh van (Meditation) towards most of patients and asking for the patients be faithful to the Triple Gem.Last, the Phrakru Voravethvisith's Thai traditional treatment methods in line with Buddhism can be found in 2 ways : 1) physical treatment ; by

*นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ways of herb, 2) mental treatment ; by ways of meditation sitting and meditation walking, for the sake of mental peace. Gem as the real essence of life undoubtedly.

๑. บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบสัจธรรม การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสภาวะที่สรรพสัตว์หนีไม่พ้น ตลอดระยะเวลาการดำรงชีวิตต้องผจญกับความทุกข์ที่เกี่ยวกับสภาพร่างกายที่พัฒนาการจากเด็ก จนชรภาพ สภาพแวดล้อม อันก่อให้เกิดโรคร้ายบนทอนสุขภาพ ดังพุทธวจนะที่ว่า อาโรคยปรมา ลาภา ความไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ หมายถึง ความมีสุขภาพดี เป็นลาภอย่างยิ่ง ตามหลักพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงโรค ๒ ประการ คือ โรคทางกาย(กายโก โรโค) และโรคทางใจ (เจตสิกโก โรโค)

โรคทางกายที่ปรากฏในคิริमानนทสูตรได้ระบุไว้ว่า ความเจ็บป่วยมีสาเหตุมาจาก ดี เสมหะ ลมในกาย จากสิ่งทั้ง ๓ รวมกัน ความแปรปรวนของฤดูกาล การบริหารกายไม่สม่ำเสมอ กรรมวิบาก ความหนาว ความร้อน ความหิวกระหาย การปวดอุจจาระ ปัสสาวะ เป็นต้นส่วนโรคทางใจ ได้แก่ การที่จิตใจของคนเราถูกรอบงำด้วยกิเลสความเศร้าหมองส่วนลึกที่เรียกว่าอนุสัยหรือ อาสวะ เป็นกิเลสอย่างละเอียดที่จมอยู่กับจิตใน รวมจิตใจไว้ ท่อหุ้มจิตอยู่ชั้นในหรือที่ฝังลึกอยู่ใน กวักจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลภะ โทสะ และโมหะ เมื่อมีเหตุปัจจัยมากระทบก็จะพุ่งขึ้นมาให้ปรากฏ เป็นกิเลสอย่างกลางคือนิเวรณทั้งห้า จิตเศร้าหมองขัดขวางการทำความคิด และสุดท้ายแสดงผลออกมา เป็นกิเลสอย่างหยาบ ได้แก่ การประพฤตินิสัยทางกาย ทางวาจา

ฉะนั้นความเจ็บป่วยจึงเกิดขึ้นกับทุกคน ไม่ว่าจะเป็พระภิกษุสงฆ์ก็ตามพระพุทธองค์ จึงให้ ดูแลซึ่งกันและกันเวลาที่อาพาธ ดังพุทธพจน์ที่ว่า ดูรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดาบิดา ใครเล่า จะพึงพยาบาลพวกเธอ ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลตนเอง ผู้ใดพึงอุปัฏฐากเรา ผู้นั้นก็ควรพยาบาลภิกษุ อาพาธด้วย เมื่อมีภิกษุอาพาธ ให้เป็นหน้าที่ของพระอุปัชฌายะ อาจารย์ สัทธวิहारิก อันเตวาสิก ภิกษุผู้ร่วมอุปัชฌาย์และอาจารย์ ที่ต้องพยาบาลภิกษุที่ป่วยจนตลอดชีวิต หรือจนกว่าจะหาย เมื่อไม่มี ท่านเหล่านี้ ภิกษุสงฆ์ต้องพยาบาล ถ้าไม่พยาบาลต้องทุกกฎ การดูแลความเจ็บป่วยบางครั้งก็ยัง อนุเคราะห์ต่อ อุบาสก อุบาสิกาด้วย

พระพุทธองค์ตรัสไว้อย่างชัดเจน เมื่อภิกษุอาพาธก็ให้ลูกศิษย์ทำการรักษา ถ้าไม่มีลูกศิษย์ ก็ ให้รูปที่ร่วมพระอุปัชฌาย์อาจารย์เดียวกันทำการรักษา และสุดท้ายให้เป็นหน้าที่ของสงฆ์ โดยส่วนรวมเลย หากพระสงฆ์ไม่ทำก็ถือว่าเป็นอาบัติทุกกฎทั้งคณะ พระสงฆ์ควรทำการรักษาให้แก่ บุคคล ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ สหธรรมิก ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขามานา สามเณร และสามเณรี กลุ่มที่ ๒ มารดา บิดา คนดูแลมารดาบิดา ไวยาวัจกรภิกษุและผู้ที่เตรียมจะบวช กลุ่มที่ ๓ พี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว น้า ป้า อา และลุง กลุ่มที่ ๔ คนผู้จรรยา โจร นักรบที่แพ้ ผู้เป็นใหญ่และคนที่ ญาติพี่น้องทั้ง

แม้พระพุทธองค์จะทรงอนุญาตให้ภิกษุรักษาโรคแก่ผู้อื่นได้บางกรณีก็ตาม แต่ไม่ทรงประสงค์ ให้ทำการเลี้ยงชีพด้วยค่าจ้างจากการรักษาโรค ดังข้อความที่กล่าวว่า “ภิกษุที่นับถือพระพุทธธรรม พระสงฆ์ไม่พึงประกอบการรักษาโรค (ตักิจณ) ดังนั้น ภิกษุจึงไม่ควรรักษาโรคให้แก่ผู้อื่น โดยไม่จำเป็น หากขึ้นทำต้องทุกกฎ พระสงฆ์ควรทำการรักษาผู้ป่วยในยามที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ควรทำ เป็นอาชีพเลี้ยงชีพ เพราะไม่ใช่หน้าที่หลักของพระสงฆ์แต่รักษาเพื่อช่วยเหลือพุทธบริษัท ๔ ทั้งโรค ทางกาย และโรค ทางใจ ด้วยความเต็มใจ และความ เมตตา กรุณา ต่อพุทธบริษัท ๔

เมื่อกล่าวถึงพระสงฆ์ที่รักษาโรคทั้งโรคทางกายและโรคทางใจด้วยยาสมุนไพรแบบแพทย์แผนไทยตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระครูวรเวทย์วิสิฐ (ครูบาธรรมชัย ธรรมชโย) วัดทุ่งหลวง ตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาพุทธบริษัท ๔ ด้วยยาสมุนไพร และอีกประการหนึ่งเป็นการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่ประชาชนทั่วไป ตามพุทธประสงค์ในการสืบทอดอายุพุทธศาสนา กล่าวคือพระครูวรเวทย์วิสิฐเป็นภิกษุผู้ที่เปี่ยมด้วยศีล เมตตากรุณา ให้พุทธวิธีในการรักษาพุทธบริษัท ๔ พร้อมกับเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากมายหลายประการ อาทิ สร้างสวนสมุนไพรภายในวัดเพื่อรักษาคน การรักษาคนด้วยยาสมุนไพร การสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ภายในอำเภอแม่แตง เป็นต้น ส่งผลให้ท่านเป็นที่ยอมรับจากประชาชนทั่วไป ตลอดจนส่งผลให้เกิดการนำหลักธรรมคำสั่งสอนของท่านไปยึดถือปฏิบัติตามลำดับ สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการแพทย์แผนไทยตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้ และผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัท ๔ ในการนำมาประยุกต์ใช้รักษาทั้งโรคทางกายและโรคทางใจด้วยแพทย์แผนไทยตามหลักพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน อนาคต และเป็นหลักฐานแนวทางสืบค้นตำราแพทย์ไทยสืบไป

๒ . วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคในพระไตรปิฎก
- ๒ เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการรักษาโรคด้วยแพทย์แผนไทยของพระครูวรเวทย์วิสิฐ
- ๓ วิเคราะห์การรักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐตามหลักพระพุทธศาสนา

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

วิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documents) การศึกษาภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) และการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (Non-participants observation)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับการรักษาของเจ้าพระครูวรเวทย์วิสิฐดังนี้ ๑. เจ้าอาวาส และ พระสังฆาธิการ วัดทุ่งหลวง ตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๕ รูป (เฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระครูวรเวทย์วิสิฐ) ๒. ผู้สืบทอดการรักษาด้วยแพทย์แผนไทยตามแนวคิดของพระครูวรเวทย์วิสิฐ จำนวน ๕ รูป/คน ๓. ประชาชนผู้รับการรักษาตามแนวคิดของพระครูวรเวทย์วิสิฐจำนวน ๑๕ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีพรรณนาโดยนำข้อมูลจากพระไตรปิฎกและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ แนวคิดและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าทรงจำแนกชนิดของโรคออกเป็น ๒ ชนิด คือ โรคทางกาย (กายิกโรค) และ โรคทางใจ (เจตสิกโรค)

๑. โรคทางกาย หมายถึง การเจ็บป่วยทางกาย เช่น ป่วยด้วยโรคตาโรคหูโรคจมูก โรคลิ้นโรคในกาย โรคศีรษะ โรคในช่องหูโรคปาก

๒. โรคทางใจ หมายถึง โรคที่เกิดทางใจ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความอิจฉา ริษยา ความหึงหวง ความวิตกกังวล ความอาลัยอาวรณ์ความคับแค้นใจ

โรคทางกาย ในพระไตรปิฎกได้มีปรากฏถึงสาเหตุของการเกิดโรคทางกายไว้หลายประการ สาเหตุที่สำคัญ คือ ความไม่สมดุลของธาตุทั้ง ๔ และสาเหตุที่ปรากฏในคิริมานันทสูตร ๘ ประการที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่ากายนี้มีทุกข์มาก มีโทษมาก เพราะฉะนั้นอาพาธต่าง ๆ จึง เกิดขึ้นในกาย

โรคทางใจ ได้แก่ การที่จิตใจของคนเราถูกรอบงำด้วยกิเลสความเศร้าหมอง คือ โลภะ โทสะและโมหะเข้าครอบงำที่เรียกว่าอนุสัยหรืออาสวะที่นอนเนื่องอยู่ภายในของภวังค จิต ประกอบไปด้วย รากะ ปฏิฆะ อวิชชา โรคที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ก็มีเฉพาะทางกาย และทางใจ เท่านั้น คนบางคนอาจจะไม่มีโรคทางกายตั้งแต่แรกเกิดจนแก่ชรา แต่สำหรับคนทั่วไปแล้วซึ่งมี จิตใจที่หนาไปด้วยกิเลส ตัณหาเป็นผู้มีโรคทางใจกันทั้งนั้น เว้นแต่ว่าใครจะมีมากน้อยเพียงใด เท่านั้นมีแต่พระอรหันต์ผู้หลุดพ้นจากกิเลสเท่านั้นที่ไม่มีโรคทางใจ พระพุทธเจ้าทรงนำเอาหลักธรรมสำคัญๆ มาใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ทั้งโรคทางกายและโรคทางใจ ดังจะได้ยกตัวอย่างของพระพุทธพจน์ที่ตรัสแสดงไว้ในพระสูตรชื่อ มหาสุกฤษฏายสูตร มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ที่ทรงตรัสกับอุททายิปริพาชกว่ายามที่สาวกทั้งหลายของเราถูกทุกข์ครอบงำ ถูกทุกข์ท่วมทับแล้ว เขาเหล่านั้นจะมาหาเราแล้วถามเรื่องทุกข์ขอรียสัจจ เราตอบคำถามเขา ทำให้เขาสบายใจ แล้วพระองค์ตรัสธรรมคายทุกข์ไว้ตามลำดับ ดังนี้ (๑) อริยสัจจ ๔ (๒) สติปัฏฐาน ๔ (๓) สัมมปธาน ๔ (๔) อธิบาป ๔ (๕) อินทรีย์ ๕ (๖) พละ ๕ (๗) โพชฌงค์ ๗ (๘) มรรคมืองค์ ๘ (๙) วิโมกข์ ๘ (๑๐) อภิกายตนะ ๘ (๑๑) กสิณ ๑๐ (๑๒) ฌาน ๔ พระพุทธเจ้าทรงนำไปใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ได้ เท่าที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยทั่วไป จะสามารถนำไปปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดสติและสมาธิ ระวังความ ฟุ้งซ่าน ช่วยรักษาโรคที่เกิดขึ้นทางจิตใจ เป็นการรักษาโรคทางใจ สามารถกำจัดทุกข์ที่เกิดขึ้น เข้าสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิต

๔.๒ แนวคิดและวิธีการรักษาโรคด้วยแพทย์แผนไทยของพระครูวรเวทย์วิสิฐ

พระครูวรเวทย์วิสิฐ รักษาโรคด้วยแนวคิดที่ว่า ประโยชน์สุขส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ สุขส่วนตัว ช่วยเหลือ ผู้ป่วยตลอด เวลา จากการสัมภาษณ์พระครูวิสิฐบุญญากร เจ้าอาวาสวัดทุ่งหลวง พระสมศักดิ์ ปญญาวโร รองเจ้าอาวาสวัดทุ่งหลวง ผู้สืบทอดการรักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐ สรุปกระบวนการรักษาได้ดังนี้

๑. ให้ผู้ป่วยรับศีล ๕ ศีล ๘ ตามที่ผู้ป่วยจะปฏิบัติได้ในการรักษาศีล การรับศีลทำให้จิตใจผู้ป่วยนั้นบริสุทธิ์พร้อมที่จะรักษาและเข้าใกล้พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เป็นสรณะ มากที่สุด

๒. สอบถามวัน เดือน ปี เกิดของผู้รักษา เพราะการสอบถามวันเดือนปีเกิดนั้น ทำให้ทราบถึงโรคเบื้องต้นที่เกิดขึ้นตามลักษณะ วัน เดือน ปีเกิด ของผู้ป่วย ที่พระครูวรเวทย์วิสิฐได้ศึกษา

๓. ให้ผู้ป่วยนั่งสมาธิ ในกรณีที่ป่วยมากให้กำหนดจิตเป็นสมาธิ พระครูวรเวทย์วิสิฐกำหนดจิตเป็นสมาธิตามดูอาการผู้ป่วย เพราะการการทำสมาธิทำให้จิตไม่ฟุ้งซ่าน สงบนิ่ง พระครูวรเวทย์วิสิฐจึงสามารถนำสมาธิดูตามจิตของผู้ป่วยและตรวจดูอาการของผู้ป่วยได้

๔. วินิจฉัยโรค จากการสอบถามวัน เดือน ปีเกิด ของผู้ป่วย พร้อมกับการนั่งสมาธิหรือทำจิต ให้สงบนิ่งของผู้ป่วย และสอบถามอาการ พระครูวรเวทย์วิสิฐจึงทำการรักษาโรค

๕. การรักษาโรค ถ้าอาการผู้ป่วยอาการไม่รุนแรงนักให้รับยาสมุนไพรแล้วกลับบ้าน แต่ถ้าอาการผู้ป่วยอาการรุนแรงให้อยู่รับการรักษาที่วัดด้วยยาสมุนไพรและการทำสมาธิ ผู้ที่พักผ่อนรับการรักษาที่วัด ต้องปฏิบัติตามพระครูวรเวทย์วิสิฐที่กำหนดไว้ คือ พระครูวรเวทย์วิสิฐจะกำหนดอาหารที่จะรับประทานของผู้ป่วย กำหนดรับยา และวันที่รับการรักษาขณะที่รับการรักษาต้องฝึกสมาธิ ทำวัตรเช้า วัตรเย็นด้วย ตามที่พระครูวรเวทย์วิสิฐกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ส่วนการรักษาเบื้องต้นของผู้ป่วยที่อาการรุนแรงไม่มากนัก คือการอบยา เพราะการอบยาเป็นการให้ยาสมุนไพรเข้าสู่ร่างกายของผู้ป่วยได้ทุกส่วนของร่างกายโดยวิธีที่รวดเร็วที่สุด เป็นขั้นตอนแรกของการรักษาผู้ป่วยที่ไม่อาการรุนแรงมากกรัก ยกเว้นผู้ป่วยเป็น โรคติดต่อร้ายแรง เบาหวาน ความดัน หัวใจ และโรคมะเร็งที่ไม่ต้องอบยาสมุนไพร รับยาสมุนไพรแล้วกลับบ้านได้

๖. การติดตามผลการรักษา ผู้ป่วยที่พักผ่อนที่วัดทุ่งหลวงจะต้องตรวจดูอาการ จากพระครูวรเวทย์วิสิฐหรือผู้ที่ครูบามอบหมายที่วิหารหลวง ตามวัน เวลา ที่พระครูวรเวทย์วิสิฐกำหนด

๗. สรุปผลการรักษา เมื่อผู้ป่วยมีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่ดีแล้ว ก่อนที่จะให้ผู้ป่วยกลับบ้าน พระครูวรเวทย์วิสิฐ จะกำชับเรื่อง การรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับโรคและเรื่องการรับประทานยาอย่างถูกต้องและเหมาะสม พร้อมทั้งจะเน้นน้กให้ผู้ป่วยหมั่น รักษาศีล ภาวนา ให้ทาน ให้ระลึกถึง พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต

๔.๓ การรักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐ ตามหลักพระพุทธศาสนา

การรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนาของพระครูวรเวทย์วิสิฐ พระครูวรเวทย์วิสิฐ มีวิธีการรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนาอยู่ ๒ วิธี คือการรักษาโรคทางกาย ด้วยยาสมุนไพรในการรักษาพร้อม คาถาอาคมแบบพื้นบ้าน และการรักษาโรคทางใจด้วย การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม เพื่อให้จิตนั่งสงบนิ่ง. กุศโลบายในการสอนของพระครูวรเวทย์วิสิฐ นั้นเพื่อที่จะให้ผู้ป่วยและพุทธบริษัททั้งหลาย ถึงพร้อมซึ่งพระรัตนตรัยอันเป็นแก่นแท้ของชีวิต

๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

การทำความเข้าใจด้านการรักษาโรคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาโรคในพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจในสองมิติที่สำคัญคือด้านการรักษาโรคในสมัยพุทธกาลและการรักษาโรคในสมัยปัจจุบันโดยแพทย์แผนไทย โดยพิจารณาจากพระไตรปิฎกในเรื่องการรักษาโรคของพระพุทธเจ้าและหมอชีวกโกมารภัจจ์ในสมัยพุทธกาลผู้รักษาเข้าถึงพร้อมซึ่งพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ส่วนการรักษาโรคในสมัยปัจจุบันคือด้านปัญหารักษาเพื่อให้หายโรคเท่านั้นโดยไม่พร้อมซึ่งพระรัตนตรัย

๕.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

การรักษาโรคด้วยแพทย์แผนไทยที่ต้องการนำรูปแบบและวิธีการของกรณีศึกษาแนวคิดการ รักษาด้วยแพทย์แผนไทยของพระครูวรเวทย์วิสิฐ ต้องคำนึงถึงขนาดและความเหมาะสมของพื้นที่ใช้สอยที่เป็นเขตสังฆาวาสภายในวัด และความพร้อมในหลาย ๆ ด้านของทางวัด เช่น ปัจจัยที่จะนำมาใช้ในการก่อสร้างและระบบจัดการ ทรัพยากรด้านบุคลากรที่จะทำให้การจัดการดำเนินไปได้

ด้วยดี และควรออกแบบระบบการจัดการที่พนักผู้ป่วยที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ผู้ป่วยชาย ผู้ป่วยหญิง ให้สอดคล้องกับพระวินัยสงฆ์และกาลสมัยเป็นสำคัญ

๕.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่ต้องการศึกษาในประเด็นการวิเคราะห์การรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถทำการศึกษาได้ในลักษณะเช่นเดียวกันกับการศึกษาในครั้งนี้ เพียงแต่เปลี่ยนกรณีศึกษา ซึ่งจะให้เห็นรูปแบบในการจัดการที่แตกต่างกันในแต่ละกรณีศึกษา หรือสามารถทำการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเปรียบเทียบสองแห่ง ซึ่งจะได้เห็นความเหมือนและความแตกต่างในรายละเอียดของการรักษาโรค หรือจะทำการศึกษาในแง่ใช้หลักเกณฑ์ทางด้านนิกายทางพระพุทธศาสนามาเปรียบก็ได้ ส่วนประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การรักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐตามหลักคัมภีร์ล้านนา ทักษะของพุทธบริษัทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวรเวทย์วิสิฐ , กระบวนการดูแลรักษา ผู้มารับการรักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐ , คาถาอาคมล้านนา ในตำราล้านนาที่ใช้รักษาโรคของพระครูวรเวทย์วิสิฐ เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

คณาจารย์สำนักพิมพ์เชียงใหม่ เพียรเพื่อพระพุทธศาสนา. **นักรธรรม ชั้นตรี**. กรุงเทพฯ : เชียงเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

คณาจารย์ปริามิต , **ตำราพรหมชาติ**, (กรุงเทพฯ: ปริามิต, ๒๕๕๖).

คุณ โทชนันท์. **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

งามนิศย์ ธาตุทอง. **สถิติประยุกต์ทางการศึกษา ๑** (ฉบับแก้ไขปรับปรุง). ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๘.

จ่านง ทองประเสริฐ. **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำคुरुสภา, ๒๕๓๔.

จ่านง อติวัฒน์สิทธิ์. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กองวิชาการสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ทิวา ธรรมอำนวนยโชค. “พุทธศาสนาและการรักษาพยาบาล : วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการรักษาพยาบาลชาวบ้านในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นางนภาพรจิร นำบุญจพล. “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙.

นางสาวเกศินี ลิ้มบุญสืบสาย. “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของหมอชีวกโกมารภัจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

๒. ภาคภาษาอังกฤษ

Abbott. ๒nd edition. London: Longmans, Green and Co, 1900.

J.S. Mill. **Utilitarianism**. 2nd edition. London: Longman, Green, Longman, Roberts, and Green, 1864.

Ring-Cassidy Elizabeth and Gentles Ian. **Women's health after abortion: the medical and psychological evidence**. 2nd edition. Toronto: The Deveber Institute for Bioethics and Social Research, 2003.

Wertz D.C., Fletcher J.C., Berg K.. **Review of Ethical issues in Medical Genetics**. Geneva: World Health Organization, 2003.

การพัฒนาโรงพักเพื่อการก้าวสู่โรงพักวิถีพุทธของสถานีตำรวจภูธรแม่อว จังหวัดเชียงใหม่

POLICE STATION DEVELOPMENT FOR BEING BUDDHIST WAY POLICE STATION OF MAE WANG POLICE STATION, CHIANG MAI PROVINCE

พันตำรวจโทสุพจน์ จันทร์เขียว*
ดร.ศรีธเน นันทาลิต**
ดร.ไพเราะ สุวภาพ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษา คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ๒) เพื่อค้นหาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาโรงพักแม่อว เพื่อก้าวสู่การเป็นโรงพักวิถีพุทธ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบโรงพักวิถีพุทธ เพื่อประชาชน สถานีตำรวจภูธรแม่อว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ๑๕ รูป/คน จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือกลุ่มที่ ๑ หัวหน้าสถานีตำรวจ ข้าราชการตำรวจ จำนวน ๓ คน กลุ่มที่ ๒ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ ท่าน และกลุ่มที่ ๓ ข้าราชการและประชาชนในพื้นที่ จำนวน ๙ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. คุณธรรม จริยธรรมที่ควรมีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ตัวบุคคล) คือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี รักษาศีล ปฏิบัติตามหลักเดินทางสายกลาง ใช้ชีวิตให้สมแก่ฐานะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ พุดจาให้ไพเราะ ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของตำรวจ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่วนคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ควรยึดตามหลักประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑ คือ ปฏิบัติงานกับประชาชนด้วยความเสมอภาค โดยยึดความถูกต้องตามหลักกฎหมาย ต้องไม่เลือกปฏิบัติ ไม่นิยมเอียง หรืออคติ มีความโปร่งใส มีความพร้อมในการปฏิบัติ มีความกระตือรือร้น และเต็มใจต่อการให้บริการช่วยเหลือประชาชน มีความเสียสละส่วนตนเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม มีความอดทน อดกลั้น มีความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร เสียสละ กล้าหาญ

๒. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาโรงพักแม่อว เพื่อก้าวสู่การเป็นโรงพักวิถีพุทธ พบว่า ควรจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานีตำรวจ ด้านการจัดสถานที่ของสถานีตำรวจตามหลักโรงพักวิถีพุทธ ควรจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานีตำรวจ ด้านการพัฒนาด้านบุคลากร ควร

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** อาจารย์ที่ปรึกษา.

รณรงค์ปลูกฝังธรรมะแก่ตำรวจในสถานี และควรพัฒนาคุณภาพชีวิตของตำรวจโดยใช้หลักศีล ๕ คือ ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรับศีล ๕ ไปประพฤติปฏิบัติ หากปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ควรมีการยกย่องเชิดชู ให้เกียรติ และพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

๓. รูปแบบโรงพักวิถีพุทธเพื่อประชาชน สถานีตำรวจภูธรแม่อาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควร ปฏิบัติใน ๒ แนวทาง คือ (๑) การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาโรงพักวิถีพุทธ ด้วยการ ส่งเสริมด้านศีล สมาธิ และปัญญา รวมถึงการรณรงค์ปลูกฝังหลักธรรม และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติได้ และสอดคล้องกับแนวทางวิถีพุทธ โดยบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีล ๕ พัฒนาเศรษฐกิจด้วยสัมมาอาชีพ ไม่คดโกง รีดไถ รังแกประชาชน พัฒนาสังคมด้วยการเสียสละ เอื้อเฟื้อแบ่งปันซึ่งกันและกัน พัฒนาสุขภาพกายด้วย การออกกำลังกาย งดเว้นการเสพสิ่งเสพติด รู้ประมาณการบริโภค (๒) การพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรวจ วิถีพุทธ ควรพัฒนาด้านสถานที่โดยจัดให้มีห้องพระสำหรับสวดมนต์ สถานีต้องสะอาดตา มีห้องน้ำ สะอาด มีที่จอดรถสะดวก มีสถานที่รับรองผู้มาใช้บริการ และควรประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุกับการ ให้บริการประชาชน หลักสอดคล้องกับการสืบสวนสอบสวนและป้องกันปราบปราม และหลักพรหมวิหาร กับหลักสัปปุริสธรรมกับการบริหารและพัฒนาบุคคล

คำสำคัญ: การพัฒนา, โรงพัก, วิถีพุทธ,

Abstract

The objectives of this research were to; 1) to study the morality, the ethics in police officer working. 2) to study the operation analysis of police station development in order to be police station of Buddhist way. and 3) to present Buddhist Way Police Station for people at Mae Wang police station, Chiang Mai province. This research is conducted by qualitative research method and to in depth interview with a group of key information 15 persons including the 1st group consisted of 3 chief of polices and police officers, the 2nd group consisted of 3 Buddhist scholars and the 3rd group consisted of 9 officials and people who live in the area.

The findings of this research were found as follows:

1) The morality, the ethics should have police officer (individual), including loyalty, honesty, good conscience, observing the precepts, practicing according to middle way, the right to life, melodious speech, compliance regulations of police, know their roles and there is always their development. The morality, the ethic for working of police officer ought to base on the principle of code of ethics and conduct of the police act B.E. 2551 including working with people by equality that based on the validity of the law, must not discriminate, impartial or bias there are transparent, ready to perform, enthusiasm and willingness towards the people

services, self-sacrifice for common interest, endurance, tolerance, responsibility in working by diligence, perseverance, sedulousness, sacrifice and bravery.

2) Development guidelines of Mae Wang police station in order to be Buddhist Way Police Station, it found that should arrange the religious activities at police station, to arrange the place of police station according to Buddhist way ought to arrange the religious activities at police station, personnel development ought to campaign and cultivate the Dhamma to police and ought to improve the quality of life by using the principle of Tilakkhana (the three characteristics) includes Sila (Virtue), Samadhi (Concentration) and Paññā (Wisdom).

3) The model of police station of Buddhist way for people at Mae Wang police station, Chiang Mai province found that should practice 2 ways: namely (1) Integrating the three characteristics (Tilakkhana) for developing Buddhist Way Police Station by promoting the virtue (Sila), the concentration (Samadhi) and the wisdom (Paññā) include to campaign and cultivate the Dhamma and to arrange the activities. The police officer can perform and concern with the Buddhist way of life that integrated with improving the quality of life by behaving according to the five precepts. Economy development with right livelihood does not cheat, extort and bully people. Social development with sacrifices are munificence each other. Physical health development with exercise is to refrain from drug abuse and consumption. (2) Image development Buddhist Way Police Station ought to place development by providing the Buddha image room for chanting, station have to clean. There are the clean bathroom, the parking facilities, the enough places for service users and ought to the application of the principle of Sangahavattu-s with service people, the principle of Agati with investigation and the principle of Sappurisa-dhamma with management and personnel development.

Keywords: Development, Buddhist, Police station

๑. บทนำ

สถานีตำรวจเป็นหน่วยงานที่สำคัญหรือเป็นหัวใจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เปรียบเสมือนบ้านที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น เป็นมิตร เป็นกันเอง เป็น “บ้าน” ที่ประชาชนสามารถเข้ามาปรึกษาหารือ หรือขอความช่วยเหลือได้โดยไม่รู้สึกละอาย ห่างไกล และสามารถกลับไปด้วยความประทับใจ มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนตลอด ๒๔ ชั่วโมง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจต่างๆ เหล่านั้น ต้องสัมผัสกับประชาชนตลอดเวลาในฐานะเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ จึงกล่าวได้ว่า งานตำรวจระดับสถานีตำรวจซึ่งถือเป็นหัวใจและยุทธศาสตร์ (จุดแตกหัก) ในการอำนวยความยุติธรรม การให้บริการและช่วยเหลือประชาชนของสำนักงานตำรวจ

แห่งชาติ การดำเนินการในการให้บริการแก่ประชาชนนั้น กระทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งต้องพิจารณาความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น และการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลในทางดี มีประโยชน์แก่งานตำรวจอย่างยิ่ง และด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติถึงสาระสำคัญหลายประการที่เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างความโปร่งใส และระบบการตรวจสอบ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนมีบทบัญญัติให้รัฐจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ก็ตาม

นโยบายการบริหารราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๗ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนางานสถานีตำรวจและหน่วยบริการประชาชนโดยเน้นให้สถานีตำรวจเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง ให้สถานีตำรวจพิจารณาจัดตั้งหน่วยบริการประชาชนและหน่วยบริการประชาชนเคลื่อนที่ เพื่อกระจายการบริการอย่างทั่วถึงตามสภาพพื้นที่และตอบสนองความต้องการของประชาชน ขยายและเพิ่มช่องทางการให้บริการอย่างทั่วถึง ลดขั้นตอนและลดระยะเวลาการปฏิบัติในลักษณะการบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว และพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานบริการประชาชนให้มีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชนด้วยความเสมอภาค ให้เกียรติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นที่ยึดของประชาชนได้อย่างแท้จริง^๑

“ศีลธรรม” คือคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะบุคคลใด จะยากดีมีจนหรือถูกจัดอยู่ในชนชั้นใดของสังคมก็ตาม ความเป็นผู้มีศีลธรรมนั้นย่อมขาดเสียมิได้โดยเฉพาะบุคคลที่มีอำนาจอยู่ในมือ บุคคลที่ได้รับเกียรติให้เป็นผู้รักษากฎหมาย ดูแลประชาชนพลเมืองให้มีชีวิตอยู่อย่างสันติ ศีลธรรมในตัวพวกเขาเหล่านั้น ยิ่งควรจะสูง คู่ควรต่อเกียรติและความไว้วางใจที่ประชาชนและสังคมมอบให้ ศีลธรรมก็คือสิ่งที่ประชาชนต้องการจากพวกเขาเหล่าผู้พิทักษ์สันติราษฎร์แต่ในสถานการณ์ในปัจจุบันนี้ ตำรวจในหัวใจประชาชนเป็นเช่นไร ตำรวจเป็นที่พึ่งยามยากของประชาชนตาตาๆ ผู้ที่ทำมาหากินอยู่ในสภาพสังคมที่ต้องดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดเช่นทุกวันนี้ จะเหตุด่วนเหตุร้าย ปัญหาน้อยใหญ่ ก็คงต้องพึ่งพาตำรวจ ด้วยเหตุที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความต้องการที่ศึกษาค้นคว้า หลักคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศึกษาคุณลักษณะและภารกิจในการพัฒนาโรงพักเพื่อประชาชน เพื่อนำเสนอรูปแบบโรงพักวิถีพุทธเพื่อประชาชน อันเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ และประชาชน

^๑รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๔, ตอนที่ ๔๗ ก (๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐), หน้า ๑๖-๑๙.

^๒สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, นโยบายการบริหารราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๕๕), หน้า ๗.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษา คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- ๒.๒ เพื่อค้นหาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาโรงพักแม่วาง เพื่อก้าวสู่การเป็นโรงพักวิถีพุทธ
- ๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบโรงพักวิถีพุทธเพื่อประชาชน สถานีตำรวจภูธรแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในด้านเนื้อหาและเอกสารตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยศึกษาหลักธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ ๕ หลักกอคติ ๔ หลักสัปปริสธรรม ๗ หลักศีล ๕ หลักพรหมวิหาร ๔ และหลักไตรสิกขา

๓.๒ ศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ บทความ บทวิจารณ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความทางวิชาการ เกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ และจรรยาบรรณของตำรวจ

๓.๓ ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๕ ท่าน

๓.๔ ทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

๓.๕ นำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๔. ผลการศึกษา

๔.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ควรมีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ตัวบุคคล) คือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี รักษาศีล ปฏิบัติตามหลักเดินทางสายกลาง ใช้ชีวิตให้สมแก่ฐานะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ พุดจาให้ไพเราะ ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของตำรวจ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

๔.๒ คุณธรรม จริยธรรมสำหรับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ควรยึดตามหลักประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑ คือ ปฏิบัติงานกับประชาชนด้วยความเสมอภาค โดยยึดความถูกต้องตามหลักกฎหมาย ต้องไม่เลือกปฏิบัติ ไม่นิยมเอียง หรืออคติ

๔.๓ แนวทางการดำเนินงานพัฒนาโรงพักแม่วาง เพื่อก้าวสู่การเป็นโรงพักวิถีพุทธ

- ๑) การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานีตำรวจ

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

๑.๑) การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานีดำรง ด้านการจัดสถานที่ของสถานีดำรงตามหลักโรงพักวิถีพุทธ พบว่า สถานีดำรงควรสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และควรจัดให้มีดอกไม้ประดับตามสมควร ควรมีห้องพระ มีโต๊ะหมู่บูชาและพระพุทธรูป ควรมีต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่น ภูมิทัศน์โดยรอบสถานีดำรงสะอาดตา ควรมีห้องน้ำที่สะอาด และมีห้องน้ำสำหรับผู้พิการควรมีสถานที่จอดรถสะดวก ควรจัดที่พักหรือห้องพักสำหรับผู้มาติดต่อหรือมาใช้บริการ และควรมีศาลาพักผ่อนไว้ผ่อนคลาย รวมถึงการจัดให้มีน้ำดื่ม หรือกาแฟและสื่อบันเทิงไว้บริการประชาชน

๑.๒) การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานีดำรง ด้านการพัฒนาด้านบุคลากร พบว่า ผู้บังคับบัญชาควรเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม โดยการจัดให้มีการสวดมนต์ ไหว้พระ ฟังธรรม ฝึกการปฏิบัติภาวนา การรับศีล การสงเคราะห์พุทธบริษัท ๔ การร่วมสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน การศึกษาด้านพิธีกรรมต่างๆ

๒) การรณรงค์ปลูกฝังธรรมะแก่ดำรงในสถานีดำรง

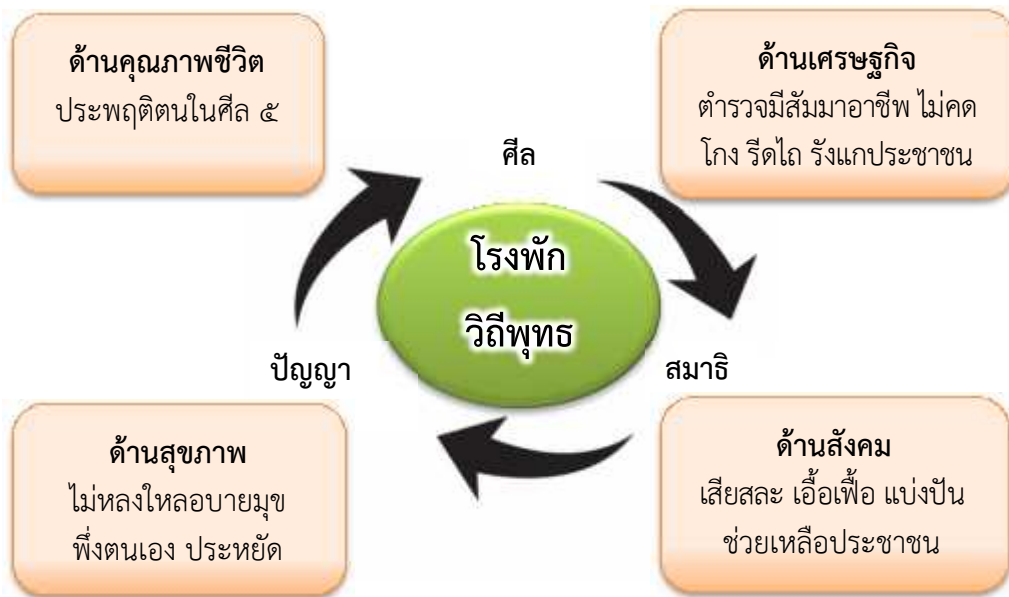
การรณรงค์ปลูกฝังธรรมะแก่ดำรงในสถานีดำรง ควรเริ่มต้นจากการกำหนดเป็นนโยบายการรณรงค์ปลูกฝังธรรมะแก่ดำรงในสถานีดำรง และวางแผนยุทธศาสตร์ กำหนดเป็นแผนดำเนินการ โดยผู้บังคับบัญชาต้องเป็นผู้นำในการปลูกฝังธรรมะแก่เจ้าหน้าที่ดำรง และควรจัดอบรมหรือบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีมีคุณธรรมโดยยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ หลักกอดดี หลักสัปปริสธรรม ๗ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักศีล ๕ และหลักไตรสิกขา

๓) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของดำรงโดยใช้หลักธรรม พบว่า ควรใช้หลักศีล ๕ เป็นแนวทางด้วยการควบคุมกาย วาจา และใจให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี ส่วนแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่ดำรงตามหลักไตรสิกขา ควรพัฒนาด้านพฤติกรรม คือ ให้มีการรักษาศีล เพื่อนำความสุข ความเจริญมาสู่ตนและครอบครัว ให้รู้จักอินทรีย์ (อินทรีย์สังวร) คือรับรู้โดยผ่าน หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่ถูกต้องและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ รู้แยกแยะถูกผิด สิ่งไหนควรทำหรือไม่ควรทำ

๔.๔ รูปแบบโรงพักวิถีพุทธ เพื่อประชาชน สถานีดำรงภูธรแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบโรงพักวิถีพุทธ เพื่อประชาชน สถานีดำรงภูธรแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

แผนภาพที่ ๑ การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาโรงพักวิถีพุทธ

๑) การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาโรงพักวิถีพุทธ พบว่า ควรจัดกิจกรรมด้านพระพุทธานุภาพเพิ่มเติม ด้วยการรณรงค์ด้านการรับศีล ๕ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ประพฤติปฏิบัติในศีล ๕ ได้ครบทุกข้อ โดยแยกกระบวนการออกเป็นการรับศีลในแต่ละข้อ

การบูรณาการหลักไตรสิกขา ด้านสมาธิเพื่อพัฒนาโรงพักวิถีพุทธนั้น ควรจัดกิจกรรมด้านการฝึกสมาธิเพิ่มเติม และควรจัดกิจกรรมและดำเนินการด้านต่างๆ คือ (๑) กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ แผ่เมตตา (๒) จัดให้ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือในวันพระ (๓) จัดให้มีการนั่งสมาธิ เพื่อให้มีภาวะจิตที่ตั้งมั่น แน่วแน่ ได้ที่ อยู่ตัว สงบอยู่กับสิ่งที่ต้องการทำ

การบูรณาการหลักไตรสิกขา ด้านปัญญาเพื่อพัฒนาโรงพักวิถีพุทธ สถานีตำรวจควรจัดกิจกรรมและดำเนินการด้านต่างๆ คือ (๑) การส่งเสริมให้รักการอ่าน (๒) ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพัฒนาปัญญา

๒) การพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรวจวิถีพุทธ จะต้องมีการพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรวจวิถีพุทธ ซึ่งการพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรวจวิถีพุทธนั้น ควรยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติ ให้เกิดการพัฒนาดน พัฒนาวิชาชีพ จึงจะเข้าสู่การเป็นตำรวจวิถีพุทธ และเป็นโรงพักวิถีพุทธในที่สุด

แผนภาพที่ ๒ การพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรววิถียุทธ

๒.๑) ด้านการจัดสถานที่ตามหลักโรงพักวิถียุทธ พบว่า ควรเป็นสถานที่สะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรมีห้องพระ มีโต๊ะหมู่บูชาและพระพุทธรูป เพื่อให้ตำรวจและประชาชนผู้มาใช้บริการ ได้เข้าสวดมนต์ และเพื่อให้มีสิ่งที่จะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ควรมีต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่น ภูมิทัศน์โดยรอบสถานที่ควรสะอาดตา ควรมีห้องน้ำที่สะอาด และมีห้องน้ำสำหรับผู้พิการควรมีสถานที่จอดรถ ควรจัดที่พักหรือห้องพักสำหรับผู้มาติดต่อหรือมาใช้บริการ และควรมีศาลาพักผ่อนไว้ผ่อนคลาย รวมถึงการจัดให้มีน้ำดื่ม หรือกาแฟและสื่อบันเทิงไว้บริการประชาชน

๒.๒) การพัฒนาภาพลักษณ์ของตำรววิถียุทธ โดยใช้หลักธรรม พบว่า ควรนำหลักธรรมด้านพระพุทธศาสนาเป็นส่วนประกอบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักธรรมภิบาลใช้กับการบริหารงานสถานที่ ตำรวจ หลักสังคหวัตถุใช้กับการบริการประชาชน หลักออคติใช้กับการสืบสวนสอบสวนและป้องกันปราบปราม หลักพรหมวิหารและหลักสัปปริสธรรม ใช้กับการบริหารและพัฒนาบุคคล

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็นองค์ความรู้ ในรูปแบบบันได ๕ ขั้น สูโรงพักวิถียุทธ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงพักเพื่อการก้าวสู่โรงพักวิถียุทธ ให้เป็นผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กรโดยรวม โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นบันไดตามแผนภาพที่ ๓

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) นโยบายภาครัฐควรหนุนเสริมเพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เป็นวิถึพุทธ
- ๒) นโยบายภาครัฐควรมีการจัดการแนวทางการพัฒนาและการให้บริการวิถึพุทธ ควรจัดกลไกที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา โดยการเชื่อมโยงระบบท้องถิ่นกับระบบส่วนร่วมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- ๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน
- ๒) สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรสนับสนุนเทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๕.๓ ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการวิจัยในลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อเป็นการนำนโยบายและกลไกการส่งเสริมการพัฒนาโรงพักเพื่อการก้าวสู่โรงพักวิถึพุทธบูรณาการนำไปสู่ประสิทธิภาพของการดำเนินงานของสถานีตำรวจ
- ๒) ควรมีการวิจัยการศึกษาการพัฒนาโรงพักเพื่อการก้าวสู่โรงพักวิถึพุทธ สู่ความเป็นเลิศทางการให้บริการแก่ประชาชน

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๔. ตอนที่ ๔๗ ก
(๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. นโยบายการบริหารราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ
๒๕๕๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๕๕.

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม
อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน

KRUBA WAY AND THE DEVELOPMENT OF STRENGTH COMMUNITY IN
HUAY TOM COMMUNITY, LI DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

บุญเพลิน ยาวิชัย*
ดร.วิชญ์พล ผลมาก
ดร.นิกร ยาอินตา**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ๒) เพื่อศึกษาวิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ๓) เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก กับพระสังฆาธิการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

๑. วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมวิถีครูบา ในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมจากการศึกษาพบว่า วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานให้เกิดแนวความคิดในการนำเอาวัฒนธรรมที่ดั่งงามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดั่งงาม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่างสร้างอาชีพให้ชาวกะเหรี่ยง พร้อมทั้งดินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ท่านจึงได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อให้ถ่ายทอดปกครอง ท่านได้เมตตาสร้างฝัังเมืองของชุมชนอย่างเป็นระเบียบ ทั้งระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน มีการสนทนาธรรมกับผู้นำชุมชนและเผยแพร่ธรรมะให้แก่ชาวกะเหรี่ยงโดยการเล่านิทานเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักพิจารณาด้วยตนเองและทำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักธรรมโดยวิถีธรรมชาติ เพราะธรรมะ คือธรรมชาติ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่ตรงตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

* นายบุญเพลิน ยาวิชัย, หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน).

** อาจารย์ที่ปรึกษา

๒. วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม จากการศึกษาพบว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หลังจากที่ท่านได้เผยแผ่ธรรมะให้แก่ชาวกะเหรี่ยงด้วยการเล่านิทาน ท่านได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย การเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น ในปัจจุบันท่านเป็นตัวอย่างในการกินเจหรืออาหารมังสวิรัต ให้ท่านสนับสนุนกองทุนวัด โรงเรียน โรงพยาบาล บุรณะศาสนสถาน เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจหลักธรรมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมอาชีพ โดยการส่งตัวแทนในชุมชนเข้าไปเรียนด้านวิชาชีพต่างๆ กลับมาถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน จนสามารถผลิตเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพมากมาย อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้าด้วยมือ การแปรรูปจากผ้าทอ ตีเหล็ก ขุดศิลาแลงและการจักสาน มีการพัฒนาจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและนักท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้ ท่านได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อการปกครองในการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้มในขณะเดียวกัน ท่านได้ใช้หลักธรรมพัฒนาจิตใจ เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป

๓. คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชน จากการศึกษาพบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา หมายถึง หลักปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นดั่ง เข็มทิศ นำทางชีวิตสู่ความเจริญ ที่ยั่งยืน เป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ สังคหะวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ หลักการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย หลักความสามัคคีและเสียสละ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

๔. ผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เน้น การบูรณาการหลักธรรมมาปรับใช้ในชุมชนบ้านห้วยต้มในโอกาสต่างๆ และชาวบ้านเกิดความภูมิใจที่มีทุนทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าคนในชุมชนบ้านห้วยต้ม ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขกับต้นทุนทางวัฒนธรรม ที่พวกเขามี ผู้นำชุมชนมีแนวทางการพัฒนา ชุมชนและองค์กรให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันได้อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทุกคนมีวิถีชีวิตเหมือนกันคือ จะทำงานกันทุกวัน หยุดทำงานในวันพระ หรือวันศีล พาครอบครัวมาร่วมทำบุญตักบาตรผัก ทุกคนที่ปฏิบัติตนรักษาศีล ภาวนา กินเจหรืออาหารมังสวิรัต ล้วนมีความสุขบนคุณธรรมที่ดีงาม

คำสำคัญ: วิถีครูบา, การพัฒนา, ชุมชน, ให้เข้มแข็ง

ABSTRACT

The purposes of this study were ๑) to examine the Kruba way as a cultural capital in Huay Tom community, Li district, Lamphun province, ๒) to find out the Kruba way and development of strength community, ๓) to investigate the moral values of Kruba way as a tool of community development in in Huay Tom community, Li district, Lamphun province. This research was conducted by using the qualitative research methodology and the data collected by using in-depth interview with the key of informant ๑๘ persons from Buddhist ecclesiastical officials. The tools used in structured interviews by analyzing data content (Content Analysis Technique) and then presented in a descriptive form.

The findings of this research as follows:

1) Kruba way as a cultural capital was found that the concept basis of bringing culture to develop for value. It affected to the way of life and well-being excellently. Kruba Chaiyawongsaphattana propagated Buddhism, Venerable taught the tribal to pay respect in Buddhism, followed the teaching of Buddha, Venerable practiced meditation for example, made Karen occupations with land for doing agriculture and resident, live with community. Venerable built the community for easy administer, Venerable had kindness to build city plan of tidy community, including water system, electricity system and public utility for community convenience, there was discussed the Dhamma with community leader and propagated the Dhamma to Karen by storytelling for the villagers considered themselves and understood in the principle by natural way because Dhamma means “nature” that was cultural capital according to Buddhism

2) Kruba way and development of strength community in Huay Tom was found that Krubachaiyawongsaphattana after Venerable propagated the Dhamma to Karen by storytelling, Venerable propagated Buddhism by sermon, moralizing and composing workings from remarkable composition. At the present, Venerable is an example in eating vegetarian, donated for supporting temple fund, school fund, hospital fund and restoration of religious places for the villagers understand in

Dhamma more and more, including the promoting occupation by community representatives to learn various occupations for transferring knowledge to community. They can make income to community, including silverware, hand weaving, fabric processing, Blacksmith, laterite mining and basketry. There are the development of products (OTOP) of community and accepted from customers and tourist that can make famous to community until the present. Venerable built community leader for administering in community development in Huay Tom Village. Meanwhile, Venerable applied the Dhamma principle for mental development and applied in development of further strength community.

3) The ethical values of Kruba way as a tool of community development was found that the practicing principle of Krubachaiyawongsaphattana practiced by using the principle of Dhamma in Buddhism for propagating Dhamma guidelines coupled with advancing of community development, including thought, intelligence, living. The principle of Buddha teaching was compass to take life to sustainable prosperity. It was the ethical values in Buddhism, including Prahmavihara IV, Panca Sila V, Sangahavatthu IV, Iddhipada IV, the principles of democratic participation, the principle of harmony and sacrifice. These principles were the ethical values of Krubachaiyawongsaphattana to bring development of strength community through until the present day.

4) The interview result was found that the key informants, most of them integrated with the principles and applied in community of Huay Tom village on different occasions. The villagers were proud toward invaluable cultural capital in Huay Tom village, lived happily with cultural capital that they have it. The community leaders have development guidelines of strength community and organization more and more. Meanwhile, there was conservation of cultural traditions and promoting occupation for making income to community. All people have the same way of life that were working every day, no working on Buddhist day or Buddhist holiday, they took their family to make merit vegetables. All people who observed the precepts, chanting (Bhavana), vegetarian, all enjoyed with good moral.

Keywords: Kruba way, Development, Community, of strength

บทนำ

พระสงฆ์ เป็นหมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถี้อวัตร ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้พระสงฆ์จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในพระรัตนตรัยหมายถึงเฉพาะพระอริยะสงฆ์^๑

พระไตรปิฎกภาษาบาลีได้กล่าวถึงถึง พระสงฆ์ ไว้ ๒ ประเภท คือ สาวกสงฆ์ และ ภิกขุสงฆ์ สาวกสงฆ์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า อริยะสงฆ์ คือหมู่พระอริยะบุคคล ที่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า โดยการบรรลุมรรคผล อริยะบุคคล ๔ ประเภท คือ ๑) พระโสดาบัน ๒) พระสกทาคามี ๓) พระอนาคามี ๔) พระอรหันต์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า สมมุติสงฆ์ คือ หมู่ภิกษุ ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาต จากพระเถระตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปเรียกว่าสงฆ์พระสงฆ์^๒ ในหน้าที่ของพระสงฆ์ และเป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ถูกต้องตาม พระธรรมวินัยพึงปฏิบัติกัน โดยเฉพาะในด้านหลัก ๔ ด้าน เป็นภารกิจที่มีความสำคัญ ในสมัยพุทธกาลพระองค์ ใช้คำว่าไปประกาศพรหมจรรย์ ประกาศวิถีชีวิตอย่างพรหม อันเป็นชีวิตที่ประเสริฐ^๓ ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพานพระองค์ไม่ได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดให้เป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ ในสมัยพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้นยังไม่มีพระไตรปิฎกบันทึกคำสอนดังที่เราทราบกันอยู่ เรียก พรหมจรรย์ (พรหมจรรย์) ดังพุทธวจนะที่ตรัสเมื่อครั้งทรงส่งพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูปไปเผยแผ่พระศาสนาครั้งแรกว่า จรด ภิกขเว, จาริกิ พุชชนิตาย พุชชนสุชาย โลกานุกมปาย, อดถาย หิตาย สุขาย, เทวมนุสสานิ เทเสตุ ภิกขเว ฌมม อาทิกถยาณิ มชฌกถยาณิ ปรีโยสานกถยาณิ สาทถิ สพทชนิ เกวลปริปุณณิ ปริสุทธี พรหมจริยิ ปกาเสสิฯ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหูชน เพื่อ

^๑พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาบาล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๙๖.

^๒ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาบาล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๙๖.

^๓สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม ๒, (หลักสูตรนักธรรมชั้นโท), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘๗.

ความสุขแก่พหูชน เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง^๕

ในล้านนาพระสงฆ์ผู้มีศีลอันงดงามไม่ต่างพร้อย มีจริยาวัตรเป็นที่เคารพ แก่คนทั่วไปเป็นผู้ปฏิบัติดี สันโดษบวชตั้งแต่เป็นเณร และเป็นพระ ไม่เคยสึก และมีครอบครัวมาก่อน และถึงเวลาอันสมควรแล้วชาวบ้านทั้งหมดจะพร้อมใจกัน ยกยอเอาพระรูปนั้นเป็นครูบา เช่น ครูบาเจ้าศรีวิชัย โดยมีครูบาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักไม่เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น^๖ ในที่นี้ขอกกล่าวอ้างถึงพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาวงศ์) นับเป็นพระอริยะสงฆ์รูปหนึ่งของล้านนา ได้รับฉายานามว่า “เทพเจ้าชาวกระเหรี่ยง” พระคุณท่านได้เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และได้ทุ่มเทเสียสละให้กับงานพระพุทธศาสนา สงเคราะห์ชุมชนมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ปรากฏผลงานให้เห็นเป็นประจักษ์จำนวนมาก

ปี ๒๕๓๔ - ๒๕๔๙ บ้านพระบาทห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและถูกต้องทั้งหมด ๑๐ หมู่บ้าน สาเหตุที่มีประชากรเพิ่มขึ้นคือ การอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้อง หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม จัดว่าเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ซึ่งเคร่งครัดในการถือปฏิบัติมั่งสวัริตี จึงเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ปฏิบัติตนทำคำสั่งสอนของครูบาวงศ์เป็นศูนย์รวมจิตใจ ท่านมีวิธีการสอน ด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น การไม่ฉันทเนื้อสัตว์ และสอนลูกศิษย์ที่เป็นพระสงฆ์ รวมถึงชาวบ้านว่า การฉันทหรือรับประทานเนื้อสัตว์ นั้นเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น จึงมีการตั้งกฎกติกาขึ้นในชุมชนเพื่อให้เกิดความสงบสุขและเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสอนครูบาวงศ์ อย่างเคร่งครัด คือ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ไม่ดื่ม ไม่จำหน่ายของมีนเมา และให้ทุกคนมาทำบุญฟังเทศน์ทุกวันพระมีการฟังปาฐกถาและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคีมีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า เช่น การทอผ้า การแต่งกายชุดประจำเผ่าและภาษาพูด ในมุมมองของคนภายนอกมองว่า ชุมชนห้วยต้มเป็นชุมชนที่ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี คือ ปฏิบัติตนตามศีล ๕ อยู่กันด้วยความรัก อบอุ่น สิ่งที่คนภายนอกสัมผัสได้ คือ วัฒนธรรมชุมชน การหยุดทำงานทุกวันพระเพื่อพาครอบครัวมาทำบุญที่วัด

หลังจากที่ครูบาวงศ์มรณภาพลง กอรปกับกระแสทุนนิยมจากภายนอกเข้ามากระทบและแพร่ขยายต่อวัฒนธรรมชุมชนและชีวิตความเป็นอยู่ การปฏิบัติตัว เริ่มเปลี่ยนแปลง แกนนนำชุมชนคิด

^๕พระครูอดุลสีกกิตติ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา, (เชียงใหม่ : แสงศิลป์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕๘.

^๖พระครูพุทธธรรมสุนทร(โสตา ทาปัน), “บทบาทของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา) ในการสงเคราะห์ชุมชน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๒.

หาวิธีการที่จะป้องกันและพยายามกล่อมเกลาจิตใจคนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติเหมือนดังเดิมเพื่อให้วิถีชีวิตชุมชนกลับมาเหมือนเดิม ผู้อาวุโส ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชนที่ยังยึดมั่นในคำสั่งสอนมีอยู่ ทุกหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์ครูบาวงค์และถือปฏิบัติดำเนินวิถีชีวิตตามคำสั่งสอนของครูบาวงค์จนถึงวันนี้ แต่ก็มีชาวเขาบางกลุ่ม ที่ย้ายมาใหม่หรือเยาวชนรุ่นหลังที่เติบโต ในสังคมที่ต้องช่วยเหลือตัวเอง เพื่อตามกระแสนิยม จากหลงลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนตนเอง ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย ในชุมชนห้วยต้ม^๖

การพัฒนาชุมชนเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในแต่ละชุมชนโดยให้เกิดการพัฒนาพร้อมกัน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และระบบโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานของบริบทของแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกัน^๗ ความเชื่อ วัฒนธรรม จึงส่งผลให้การพัฒนาแตกต่างกันในแต่ละชุมชน การพัฒนาชุมชนที่อาศัยสินทรัพย์ของชุมชนเป็นรากฐานเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่างเข้มแข็งมาจากภายในชุมชน^๘ ซึ่งทุนชุมชนไม่ได้ หมายถึง ทุนที่เป็นเงินตราเท่านั้น แต่หมายรวมถึง ทุนธรรมชาติได้แก่ ดิน น้ำป่า ซึ่งแต่ละสังคมมีทุนธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทุนธรรมชาติเป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำเนินอาชีพของชุมชน^๙ การพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องเริ่มจากตัวคนในชุมชนก่อน และทุกคนล้วนมีความสามารถมีภูมิปัญญาเป็นของตนเองสามารถพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนก็จะกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

ปัจจุบันนี้ วิถีชีวิตชุมชนห้วยต้มเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เพราะด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนห้วยต้ม เริ่มแปรเปลี่ยน การเข้าวัดปฏิบัติธรรมจากในอดีตไปทุกวันพระ เปลี่ยนไปเฉพาะวันพระใหญ่ คือ ๘ และ ๑๕ คำเท่านั้น มีร้านค้าในชุมชนเริ่มลักลอบจำหน่ายเครื่องดื่มของมึนเมา มีการทะเลาะวิวาทในหมู่บ้านระหว่างกันเอง เหตุจากการดื่มเหล้า สมาชิกชุมชนห้วยต้มที่ออกมารับจ้างข้างนอกหมู่บ้าน เริ่มรับประทานเนื้อสัตว์ โดยการซื้อเข้าไปในหมู่บ้าน ซึ่งอดีตไม่เคยมี แต่อาชีพที่ไม่ปรากฏในชุมชนห้วยต้มตั้งแต่อดีตจนถึงวันนี้ คือ การเลี้ยงสัตว์ไว้กิน ไว้จำหน่าย ไม่มีให้เห็น นับว่าเป็นเรื่องดียังคงอยู่ หากเวลาเนิ่นนานไป ชุมชนห้วยต้มจะเป็นอย่างไร จะไปทิศทางไหน หากชุมชนไม่มีการทบทวน

^๖ พระครูสิริสุตาทิมนต์ (ศุภชัย สุทธิญาโณ), พระชัยยะวงศานุสสติ, (กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖.

^๗ ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ทุนทางสังคมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑๓.

^๘ กาญจนา แก้วเทพ, เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘), หน้า ๔๕.

^๙ ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ทุนทางสังคมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑๔.

ตนเองไม่มีใครคอยกระตุ้นเตือนจิตสำนึกของคนในชุมชน และปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นหลัง ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีวิถีดั้งเดิม การปฏิบัติตนในการรักษาศีลธรรมอันดีงาม หลักธรรมพุทธศาสนาก็จะทำให้ชุมชนรู้จักวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของตนเอง

ดังนั้น จากที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน” เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามวิถีครูบา ตามวิถีวัฒนธรรมประเพณีที่ได้ยึดถือปฏิบัติกันมา เพื่อสืบทอดแก่ลูกแก่หลาน โดยจะเป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของคนในชุมชน รวมถึงชุมชนบริวารโดยรอบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาวิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๒.๒ เพื่อศึกษาวิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๒.๓ เพื่อศึกษาคุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชนบ้านห้วยต้มอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารซึ่งมีลำดับ

๑. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลภาคสนามหรือจากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนาด้วยเทปบันทึกเสียงทั้งนี้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง

๒. ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้า เอกสารเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ระยะเริ่มต้นจนถึงการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน ของชุมชนห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยการพัฒนาตามวิถีครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จากข้อมูลที่ปรากฏในประวัติครูบาวงศ์ และประวัติชุมชนห้วยต้มรวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย เช่น การย้ายถิ่นฐาน การทำมาหากิน

๓. รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมเกิดจากการประมวลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

๔. นำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม

วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานให้เกิดแนวความคิดในการที่จะนำเอาวัฒนธรรมที่ดิงามมาพัฒนาให้เกิดคุณค่าและมูลค่า อันส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดิงาม ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้อบรมสั่งสอนให้ชาวเขาเคารพนับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นตัวอย่าง สร้างอาชีพให้ชาวกะเหรี่ยง พร้อมทั้งดินในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ท่านจึงได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อให้ช่วยปกครอง ท่านได้เมตตาสร้างผังเมืองของชุมชนอย่างเป็นระเบียบ ทั้งระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน มีการสนทนาธรรมกับผู้นำชุมชนและเผยแพร่ธรรมะให้แก่ชาวกะเหรี่ยงโดยการเล่านิทาน เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักพิจารณาด้วยตนเองและทำให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักธรรมโดยวิถีธรรมชาติ เพราะธรรมะ คือธรรมชาติ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรม ที่ตรงตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ สังคหะวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ ความเชื่อ ความศรัทธา ความเสียสละ ข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนห้วยต้ม เป็นเบื้องต้น และจะสรุปในแต่ละด้านดังนี้

๑) วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาพยายามที่จะสอนชาวเขาให้เข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยใช้กุศโลบายต่างๆ เช่น ความเชื่อการนับถือผีปู่ย่า ความเชื่อเรื่องใจบ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งกาย เป็นความเชื่อที่ท่านเป็นผู้แสดงธรรมะ เพื่อให้ชาวกะเหรี่ยงเข้าใจหลักธรรมและน้อมนำมาปฏิบัติตาม คือหลังจากฟังธรรมะแล้ว ทำให้ชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนความคิดและวิถีชีวิตก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการรักษาศีล ๕ มีความเชื่อ ความศรัทธาและรู้จักเสียสละ ในการพัฒนาชุมชน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความสามัคคีในชุมชน

๒) วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านอาชีพ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา กับการสร้างอาชีพให้ชาวเขาได้ประกอบอาชีพที่สุจริต เช่น ผ้าทอที่เอวและการแปรรูปจากผ้าทอ เครื่องเงิน เครื่องจักสาน ตีเหล็ก การแกะสลักพระพุทธรูปหินทราย การขุดศิลาแลง และบ่อศิลาแลง อาชีพทำนาและการทำไร่เลื่อนลอย เป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านอาชีพ เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาใน

อดีต มีคุณค่าต่อมนุษย์และความต้องการของสังคมนอกเหนือจากการให้คุณค่าทางเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถนำวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างการผลิตสินค้าและบริการได้โดยใช้แนวความคิดการสร้างสรรค์คุณค่า รวมถึงการสร้างตราสัญลักษณ์สินค้าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๓) วิถีครูบาในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิต ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปลุกฝังวิถีชีวิตด้วยการสร้างทานสร้างบุญ เช่น การเข้าวัดสร้างบุญ การกินเจหรืออาหารมังสวิรัต มีประเพณีและวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้จากการสืบทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นทุนทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต ดำรงชีวิตด้วยความมีเมตตา กรุณา มีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การวางใจเป็นกลาง รักษาศีลชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ หมั่นสร้างทานบารมี เป็นตัวอย่างที่ดี คงดำรงไว้ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยต้ม

๒. วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็งในชุมชนบ้านห้วยต้ม

วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต้ม จากการศึกษาพบว่า ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา หลังจากที่ท่านได้เผยแผ่ธรรมะให้แก่ชาวกะเหรี่ยงด้วยการเล่านิทาน ท่านได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดย การเทศนา การอบรมศีลธรรม และการประพันธ์ผลงานการประพันธ์ที่โดดเด่น ในปัจจุบันท่านเป็นตัวอย่างในการกินเจหรืออาหารมังสวิรัต ให้ทานแก่กองทุนวัด โรงเรียน โรงพยาบาล บุรณะศาสนสถาน เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจหลักธรรมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการส่งเสริมอาชีพ โดยการส่งตัวแทนในชุมชนเข้าไปเรียนด้านวิชาชีพต่างๆ กลับมาถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน จนสามารถผลิตเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพมากมาย อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้าด้วยมือ การแปรรูปจากผ้าทอ ตีเหล็ก ขุดศิลาแลงและการจักสาน มีการพัฒนาจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและนักท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้ ท่านได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อการปกครองในการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้มในขณะเดียวกัน ท่านได้ใช้หลักธรรมพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย พรหมวิหาร ๔ การรักษาศีล ๕ และการรักษาประเพณีและส่งเสริมวัฒนธรรมด้วยความเชื่อและความศรัทธา ด้วยบารมีที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้สร้างไว้ เพื่อเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นเบื้องต้น สามารถสรุปในแต่ละด้านดังนี้

๑) วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ด้านบุคคล ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านสร้างผู้นำชุมชน หลังจากการมาอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวบ้านที่มีจำนวนมากขึ้น การสร้างผู้นำจึงจำเป็นต้องมีเพื่อให้มีการปกครองและการพัฒนาในอนาคต ท่านวางผังเมืองของชุมชนเพื่อเอื้อต่อการดูแลและตรวจตราวางระบบสาธารณสุขโรค เพื่ออำนวยความสะดวกให้ชุมชน ท่านพัฒนาผู้นำและชุมชนบ้านห้วยต้มด้วยการสนทนาหัวข้อธรรม ให้เข้าใจถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พัฒนาชุมชนบ้านห้วยต้ม ให้มี

ความเข้มแข็งทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา เป็นการพัฒนาด้วยหลักพรหมวิหาร ๔ คือ ๕ ชุมชนบ้านห้วยต้ม จึงเกิดการพัฒนาด้านบุคคลสร้างความเข้มแข็งและร่วมปกป้องชุมชนของตนเอง

๒) วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ด้านชุมชน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา เป็นบุคคลสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ชาวเขาให้ความเคารพและศรัทธารวมทั้งคนพื้นราบ ซึ่งตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้ดำริคิดสร้างศาสนวัตถุ ศาสนสถาน เช่น วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม เจดีย์ศรีเวียงชัย เพื่อตั้งและปลูกจิตศรัทธาให้เกิดในคณะศิษย์ และเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญให้แก่วัดและชุมชนพระบาทห้วยต้ม หลังจากท่านได้มรณภาพลงจึงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สืบต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยเฉพาะประเพณีเปลี่ยนผ้าครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ชาวบ้านได้ให้ความสำคัญเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ของชุมชนด้วยความเชื่อและความศรัทธา รวมไปถึงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอันทรงคุณค่า สร้างอาชีพและอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นทุนทางวัฒนธรรม ภายใต้การส่งเสริมของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ที่ควรแก่การพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

๓) วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชน ด้านองค์กร ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้พัฒนาองค์กร โดยใช้หลักธรรมสังคหะวัตถุ ๔ เป็นบรรทัดฐาน ในการพัฒนาวัด โรงเรียน ในชนบท มีบทบาทสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน จึงเป็นการพัฒนาให้ชุมชนบ้านห้วยต้มมีความเข้มแข็งทั้งทางด้านการปกครอง ผู้นำชุมชน และกิจกรรมที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม คือ การทำบุญใจบ้าน เป็นกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี และมีความเสียสละ และเกิดความเข้มแข็งในองค์กร เป็นการพัฒนาชุมชนตามวิถีครูบาชัยยะวงศาพัฒนา สืบไป

๓. คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชน

คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชน จากการศึกษาพบว่า คุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา หมายถึง หลักปฏิบัติที่ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ปฏิบัติโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการเผยแผ่ธรรม ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญทั้งทางด้านความคิด สติปัญญา และการดำรงชีวิต ที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นตั้ง เข้มทิศ นำทางชีวิตสู่ความเจริญ ที่ยั่งยืน เป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาได้แก่ พรหมวิหาร ๔ คือ ๕ หลักการมีส่วนร่วม ความสามัคคี สังคหะวัตถุ ๔ อิทธิบาท ๔ หลักธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา นำมาพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตลอดมา กล่าวคือ

๑. หลักศีล ๕ คือ ศีลพื้นฐานที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธทุกคนยึดถือปฏิบัติเป็นหลักของชีวิต ซึ่งชาวกะเหรี่ยงหลังจากที่ได้รับฟังการบรรยายธรรมะของครูบาชัยยะวงศา

พัฒนา จึงได้เปลี่ยนแนวคิดและวิถีการดำรงชีวิตด้วยการรักษาศีลและการเจริญภาวนา ถือศีลกินเจ ไม่ทานเนื้อสัตว์

๒. หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เณก เช่น พรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งการเป็นผู้ นำชุมชน หรือที่เรียกว่า ตีะกะ นั้นนับได้ว่าเป็นผู้นำที่มีความรู้ ฉลาดปราดเปรื่อง และได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน

๓. หลักอิทธิบาท ๔ คำว่า อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม ความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ เปรียบได้กับการทำงานไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดๆ ต้องเป็นอาชีพที่สุจริต และต้องเป็นผู้ที่มีความขยัน รักในอาชีพที่ตนทำ

๔. หลักสังคหะวัตถุ ๔ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ท่านได้ปลุกฝังหลักการให้ทาน ตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก ทุกวันพระชาวบ้านจะหยุดทำงาน และจะพาครอบครัวเข้าวัด จะมีการตักบาตรผัก ผู้เป็นสามีจะอุ้มลูก ผู้เป็นภรรยาจะหิ้วถุงย่ามในถุงย่ามจะมีผัก เมื่อไปถึงวิหาร ผู้เป็นแม่จะเอาผักที่เตรียมมาใส่มือให้ลูกและให้ลูกเป็นผู้ถวายผักด้วยตัวของลูกเอง จึงเป็นการปลุกฝัง โดยใช้วิธีการ “การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่ากว่าคำสอน” นั้นเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาและเห็นผลเป็นที่ประจักษ์จวบจนปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป คือ ความเชื่อและความศรัทธา ที่เกิดจากการปฏิบัติตนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ตั้งแต่ออกเดินธุดงค์ เผยแผ่พระพุทธศาสนา สอนธรรมะให้ชาวกะเหรี่ยงอีกหลายชนเผ่า จนเกิดการเดินทางมาอยู่รวมกันเป็นชุมชนบ้านห้วยต๋ม ท่านจึงได้สร้างผู้นำชุมชน เพื่อแบ่งการปกครองให้ทั้งถึง ท่านจัดผังเมืองของชุมชนไว้อย่างเป็นระบบ สอนให้ชุมชนรู้จักพิจารณาสิ่งดีสิ่งชั่วให้ความรู้ อาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้จึงกลายมาเป็นความเชื่อความศรัทธา เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาของชุมชน ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม แสดงความมีส่วนร่วมด้วยกันจึงทำให้ชาวบ้านเกิดความรักและสามัคคีในชุมชน เป็นการปลุกฝังและสืบทอด ประเพณีและวัฒนธรรม อันดีงามที่ทรงคุณค่าและมูลค่า ซึ่งทุกกิจกรรมจะเกิดจากความเสียสละของคนในชุมชนและมีสิทธิ์ตัดสินใจร่วมกัน เป็นระบอบประชาธิปไตยในชุมชนบ้านห้วยต๋มในปัจจุบัน

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในชุมชน บ้านห้วยต๋ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ทำให้เกิดการอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ว่า วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาชุมชน ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล ๕ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักสังคหะวัตถุ ๔ หลักอิทธิบาท ๔ หลักการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย ความสามัคคี ความเสียสละ เป็นต้น ซึ่งใช้เป็นสื่อในด้านการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และคุณค่าเชิงจริยธรรมของวิถีครูบา ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง วิถีครูบากับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ในชุมชนบ้านห้วยต๋ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นเชิงบูรณาการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ได้ดังต่อไปนี้

๑ ข้อเสนอแนะเชิงบูรณาการ

๑) การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านบุคคล เป็นการฝึกอบรม อันเป็นกระบวนการในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ให้กับบุคคล เพื่อให้เขาเหล่านั้นกลับมาพัฒนาองค์กรต่อไป

๒) การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านอาชีพ เป็นกระบวนการซึ่งองค์การจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือชุมชนในการจัดการกับอาชีพของตนเอง ซึ่งอาจจะได้แก่ การประเมินศักยภาพของบุคคล กำหนดเส้นทางอาชีพที่เหมาะสม วางแผน และฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาและความก้าวหน้าในงาน

๓) การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านการปกครอง เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหาร เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น

๒ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาสังคมของครูบาชัชยะวงศาพัฒนา ในยุคปัจจุบันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่าง จากครูบาครูบาชัชยะวงศาพัฒนาในอดีตหรือไม่อย่างไร

๒) ควรมีการใช้รูปแบบการวิจัยที่เป็นเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

๓) ควรศึกษาถึงการนำหลักการพัฒนาชุมชนในวิถีทางของครูบามาเปรียบเทียบกับการพัฒนาชุมชนตามทฤษฎีตะวันตก

บรรณานุกรม

กาญจนา แก้วเทพ, **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิก
แห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘.

พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ราชบัณฑิตยสถาน,
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระครูพุทธธรรมสุนทร(ไสดา ทาป่น), “บทบาทของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา)
ในการสงเคราะห์ชุมชน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูสิริสุตาทิมณฑ (ศุภชัย สุทธิญาโณ), **พระชัยยะวงศานุสสติ**, กรุงเทพมหานคร: ป,สัมพันธการ
พิมพ์, ๒๕๔๐.

พระครูอดุลสีลภิตดี, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในล้านนา**, เชียงใหม่ : แสงศิลป์, ๒๕๔๙.

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, **ตนบุญล้านนา**, เชียงใหม่: บริษัท วิทอินดีไซด์ จำกัด, ๒๕๕๓.

ศ.นพ.ประเวศ วะสี, **ทฤษฎีสังคมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน**, กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์
, ๒๕๔๗.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **วินัยมุข เล่ม ๒**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบล
อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่
The Administration according to Brahmaviharadhamma
of Local Health Insurance in Sub-District Level,
Rongkwang District, Phare Province

บุญธฤต อัฐวงศ์*
Boontarit Auttawong
ดร. ดำเนิน หมายดี**
พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒนโณ,ดร. * *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร้องกวางจังหวัดแพร่ ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร้องกวางจังหวัดแพร่ โดยจำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร้องกวางจังหวัดแพร่ ๔) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร้องกวางจังหวัดแพร่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนอำเภอร้องกวาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๗ คนซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Multi - Stage Random Sampling) ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro, Yamane) หาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชาชนในแต่ละตำบลเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และ

* นิสิตปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๘๔๐๕๐๔๘ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, E-Mail Address: noynow_nat@hotmail.com (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

** อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.

ค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิดจากนั้น จะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องวางจังหวัดแพร่ มีระดับการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๔๕) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเมตตา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา ด้านกรุณา ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ด้วยการทดสอบสมมติฐาน โดยการใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพสมรสพบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนไม่เข้าใจหลักการดำเนินงานของกองทุนสุขภาพระดับตำบล ผู้นำชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน คณะกรรมการกองทุนสุขภาพระดับตำบลรับผิดชอบงานหลายบทบาท โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์หลักการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆของกองทุนสุขภาพระดับตำบลให้ประชาชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงประโยชน์ของกองทุนสุขภาพระดับตำบล และสนับสนุน แผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับประชาชนที่มีปัญหาและด้อยโอกาส สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพ และปรับเปลี่ยนทัศนคติผู้นำชุมชนให้เห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี ชีวิตมีสุข

๔. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค คณะกรรมการกองทุนสุขภาพระดับตำบล และผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องจัดให้มีผู้รับผิดชอบชัดเจนที่มีความเมตตาปรารถนาให้ประชาชนได้รับบริการด้าน ส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ จะต้องมีความยินดี ชื่นชมผลงานจากความร่วมมือของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคในพื้นที่ ยินดีให้การสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ต้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้ประชาชนได้รับบริการทั้งทางด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างทั่วถึง ด้วยความมีใจเป็นกลางและเป็นธรรม

คำสำคัญ: การบริหารงาน, พรหมวิหารธรรม, กองทุนสุขภาพระดับตำบล

Abstract

The purposes of this research were 1) to study The Administration according to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level , Rongkwang District, Phare Province, 2) to compare the level of population opinion towards the administration according to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level, Rongkwang District, Phare Province classified by personal status, 3) to investigate problem, obstacle and suggestion in the administration in According to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level, Rongkwang District, Phare Province, and 4) to study the guideline to develop in the administration according to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level, Rongkwang District, Phare Province.

This study was a Mixed Methods Research. The population Rongkwang district is a group sample for this research. The populations were 397 people and proportional Multi - Stage Random Sampling. The sample size calculated by using the formula of Taro Yamane. Determine the sample size by the proportion of people in each district. The data were collected by using a questionnaire and analyzed by using a computer program in the Social Science research for finding the frequency, percentage, average (Mean) and standard deviation to describe generational information. Testing hypothesis used t test (t-test) and F (F-test) with one-way analysis of variance (One Way Anova). The result of test showed the different as least significant Difference: LSD. In part of the open-end showed problem, obstacle and suggestion. The researcher arranged the group, according to the issue of the open-ended questionnaire. Then analyzed by frequency and data on the essence of the interview. The researcher shall gather data on the essence of the interview and then analyzed the content.

The results of the research were found as follows;

1. The level of the administration in accord to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level, Rongkwang District, Phare Province. It was found that the overall were at high level ($=3.75$, S.D. = 0.545). When considering the each item found that loving-kindness is the highest level, subordinate is sympathetic joy, the third is equanimity and finally is compassion respectively.

2. The result of comparison the level of The Administration accordance to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level, Rongkwang

District, Phare Province is using the hypothesis test by differential analysis according individual factor that was; gender, age, education, income and marital status were not significantly different that the reason rejects the hypothesis.

3. The problem and obstacle result of the population had not understood the principles of the district health fund. The community leaders have not focused on the health of the population. The district health board fund more responsible roles. The suggestions for information about the principles and activities to get the benefit, support project and activities for population had problems and disadvantages. Promoting implementation of health community leaders and change attitude to the importance of population health to provide resident with healthy life.

4. The result of the interview the administration according to Brahmaviharadhamma of Local Health Insurance in Sub-District Level, Rongkwang District, Phare Province in health promotion and prophylactic especially disadvantaged group. The involvement all of the parties to relieving suffering to happiness and admire the work arising from the cooperation of the population. Also support activities that promote good health and good mental health. Consider the budget allocated for the operation of population services, including health promotion and prophylactic with neutral and fair.

๑. บทนำ

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๓ (๓) มาตรา ๑๘ (๘) มาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๘ (๔) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนและกำหนดหลักเกณฑ์ให้องค์กรชุมชนองค์กรเอกชน และภาคเอกชนที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรดำเนินงานและบริหารจัดการเงินทุนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการ โดยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๒^๑ องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลทุกแห่งจะต้องเข้าร่วมดำเนินการกองทุนสุขภาพระดับตำบล กิจกรรมที่แต่ละกองทุนสุขภาพตำบลดำเนินการนั้น มีทั้งการจัดซื้อบริการตามชุดสิทธิประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง การสนับสนุนหน่วยบริการปฐมภูมิในพื้นที่และประชาชนเพื่อดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคเชิงรุกในชุมชน ขณะเดียวกันก็เน้นการส่งเสริมและฟื้นฟูสมรรถภาพในกลุ่มโรคเรื้อรัง ที่สำคัญ เช่น เบาหวาน/ความดันโลหิตสูง อัมพฤกษ์/อัมพาต โรคไต โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และโรคเอดส์ เป็นต้น ซึ่งมีผลการดำเนินงานที่เป็นนวัตกรรมสุขภาพชุมชนเป็นตัวอย่างการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของพื้นที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ในพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่สำคัญที่ใช้ในการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ

^๑ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, คู่มือระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่, (นนทบุรี: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑.

หลักธรรมดังกล่าวได้แก่ หลักพรหมวิหาร ๔^๒ ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า คนมีคุณแก่ส่วนรวม มีธรรม คือ หลักความประพฤติ ดังนี้ ก. มีพรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่างดังต่อไปนี้ เมตตาความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตาความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขาความมีใจเป็นกลาง ข.บำเพ็ญ การสงเคราะห์ สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ อันเป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ เฉกเช่น พรหมเป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย หลักปฏิบัติ ๔ ประการ คือ ๑.เมตตา ๒.กรุณา ๓.มุทิตา ๔.อุเบกขา

กองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ กองทุน จากผลการประเมินกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง^๓ ของคณะกรรมการประเมินกองทุนสุขภาพระดับตำบลได้สรุปปัญหาการดำเนินงาน พบว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับตำบลมีการใช้เงินที่หลากหลายเนื่องจากความเข้าใจของแต่ละคนไม่เหมือนกัน การใช้เงินของหน่วยบริการขาดการติดตามจากหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการวิเคราะห์และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ด้านสุขภาพร่วมกันจากสภาพปัญหาสุขภาพ การดำเนินงานบางแห่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลให้มีประสิทธิภาพ ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุด

๒.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่
๔. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

^๓ คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอร่องขวาง, เอกสารสรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายการตรวจราชการและนิเทศงานกระทรวงสาธารณสุขประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๗, (แพร่: คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอร่องขวาง, ๒๕๕๗), หน้า ๓.

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ๕ ขั้นตอนดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบล ในอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนอำเภอร้องกวาง มีจำนวนทั้งสิ้น ๕๑,๔๓๓ คนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนอำเภอมีจำนวนทั้งสิ้น ๓๙๗ คนซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Multi - Stage Random Sampling) ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยนำไปกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro, Yamane)^๔ เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informant) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๗ รูป/คน

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑) การรวบรวมเอกสาร ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ

๒) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ

๓) ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับประชาชนอำเภอร้องกวาง จำนวน ๓๙๗ คน

๔) ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง

๒) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓) การวิเคราะห์ข้อมูล

^๔ อภินันท์ จันตะณี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙, หน้า ๓๕.

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

(๑) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพ วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) ระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๕

(๓) การเปรียบเทียบระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพ โดยวิเคราะห์ค่าโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามีค่าความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

๕) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ประชาชนในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐ คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๔๐-๔๙ ปี จำนวน ๑๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๖ มีรายได้ของประชาชนในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ อยู่ในสถานภาพสมรสจำนวน ๒๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕

๒. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับประชาชนอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ มีระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕, S.D. = ๐.๕๔๕$) และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเมตตา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๙, S.D. = ๐.๕๔๘$) รองลงมาคือ ด้านมุทิตา และรองลงมาคือ ด้านอุเบกขา น้อยที่สุดคือ ด้านกรุณา ตามลำดับ

๓. ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

^๕ สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของกองทุนสุขภาพ ระดับตำบลในอำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนอำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๔๕) และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านเมตตา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๕๔๘) รองลงมาคือ ด้านมุทิตา และรองมาคือ ด้านอุเบกขา น้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารกองทุนสุขภาพระดับตำบลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกองทุนสุขภาพระดับตำบล ในการให้บริการประชาชน ด้าน ส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค ตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุด เมื่อพิจารณาหลักพรหมวิหารสุขภาพระดับตำบลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนธรรม ผลการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน สามารถอภิปรายประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

๑) ด้านเมตตา การบริหารงานกองทุนสุขภาพตำบลด้วยความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้ประชาชนมีความสุข ด้วยการใช้หลักการบริหารในด้านการประสานงานกันเป็นอย่างดีของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนสุขภาพระดับตำบลไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ท้องที่ คณะกรรมการกองทุนสุขภาพระดับตำบล บุคลากรทางด้านสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารงานกองทุนสุขภาพระดับตำบลให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนให้มีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๒) ด้านกรุณา การบริหารงานกองทุนสุขภาพตำบลความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ผู้บริหารกองทุนและคณะกรรมการกองทุนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการแก้ไขปัญหา ด้านสุขภาพ โดยคำนึงถึงปัญหาทางด้านสุขภาพที่สำคัญและคำนึงถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่เป็นสำคัญเพื่อบำบัดความทุกข์ร้อนของประชาชนในพื้นที่ ได้รับบริการทั้งทางด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างทั่วถึง

๓) ด้านมุทิตา ผู้บริหาร และคณะกรรมการกองทุนสุขภาพระดับตำบลจะต้องมีความยินดี ชื่นชมผลงานอันเกิดจากความร่วมมือของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคในพื้นที่ และยินดีสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

๔) ด้านอุเบกขา ผู้บริหาร และคณะกรรมการกองทุนสุขภาพระดับตำบลจะต้องพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้ประชาชนได้รับบริการทั้งทางด้านส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคอย่างทั่วถึง ด้วยความมีใจเป็นกลางและเป็นธรรม

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของกองทุนสุขภาพระดับตำบล จะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานเพื่อให้แผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

๒) เพื่อเป็นการควบคุม กำกับการดำเนินงานของกองทุนสุขภาพระดับตำบลซึ่งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีแนวทางการควบคุม กำกับการดำเนินงานอยู่แล้ว ในระดับพื้นที่ในส่วน

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

ของจังหวัด อ่างทอง จะต้องมีความร่วมมือที่ช่วยในการควบคุม กำกับ และเป็นพี่เลี้ยงให้กับ
กองทุนสุขภาพตำบลเพื่อให้จัดกิจกรรมที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุน

๓) การบริหารงานกองทุนสุขภาพระดับตำบล จะต้องมีการชี้แจง ประชาสัมพันธ์ กิจกรรม
แผนงาน โครงการให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบ ทุกกระบวนการงานจึงจะได้รับความร่วมมือจาก
ประชาชนเป็นอย่างดี

๔) แผนงาน โครงการ กิจกรรมของกองทุนสุขภาพระดับตำบลควรให้ความสำคัญกับปัญหา
สุขภาพในพื้นที่ และเน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะ กลุ่ม
ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก และผู้ป่วยโรคเรื้อรัง

๕) ควรศึกษาการบริหารงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในเรื่องประสิทธิภาพ ประสิทธิผล
ของการบริหารงานกองทุนสุขภาพระดับตำบล

๖) ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การบริหารงาน
กองทุนสุขภาพระดับตำบลยกตัวอย่างเช่น หลักธรรมมาภิบาล หลักสัปปุริสธรรม ๗ เพื่อให้ทราบถึง
แนวทางในการบริหารงานกองทุนสุขภาพระดับตำบลที่เหมาะสมกับบริบทของอำเภอร่องขวาง
จังหวัดแพร่

๖. บรรณานุกรม

คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอร่องขวาง. เอกสารสรุปผลการดำเนินงานตาม
นโยบายการตรวจราชการและนิเทศงานกระทรวงสาธารณสุขประจำปีงบประมาณ
๒๕๕๗.แพร่: คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอร่องขวาง, ๒๕๕๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ธรรมบุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การ
ศาสนา, ๒๕๔๗.

สุวริย์ ศิริโกการภิมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพ
สตรี, ๒๕๔๖.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). คู่มือปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับ
ท้องถิ่นหรือพื้นที่. นนทบุรี: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) อาคาร B ชั้น
๒,๓และ๔ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา, ๒๕๕๒.

อภิวัฒน์ จันตะนี. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ. ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.

การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง
อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่

The Buddhist Participation for Cultural Development of People at
Maepungluang Village, Wangchin District , Phrae Province

จิรภา พงษ์กลาง^๑
ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์^๒
ดร.สายัณห์ อินันใจ^๓

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ และ ๔) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักอภิปธานิธรรมมาใช้ในการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในหมู่บ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ จำนวน ๕๐๐ คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น การหากกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณขนาด กลุ่มตัวอย่างของทาร์โร ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๒๒ คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการตรวจสอบค่าที และค่าเอฟด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

^๑นิสิตปริญญาโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๘๔๐๕๐๕๑ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, Email Address : pp2japon@yahoo.com (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๘).

^๒อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.

^๓อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.

ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูล สารสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒$) รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = ๓.๗๕$), ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๖๙$) และด้านการประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๕๘$) อยู่ในลำดับน้อยที่สุด ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ผลการวิจัยพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนส่วนมากขาดการปรึกษาหารือเพื่อประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลของกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นระบบร่วมกัน และประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นเงินมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น ข้อเสนอแนะ ควรหาเวลาเพื่อพบปะพูดคุย สร้างความเข้าใจและแสวงหาความรู้ในกิจกรรมโครงการและผลประโยชน์ต่อตนเองและสาธารณะร่วมกัน ตลอดจนปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรม กระตุ้นความต้องการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักถึงแนวทางการนำหลักการบริหารนิยธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ โดยก่อนดำเนินโครงการกิจกรรม ควรจัดประชุมภายในหมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้เกิดพลังความสามัคคี ทั้งนี้ ต้องยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรม กฎเกณฑ์ กติกาของหมู่บ้านเคารพ นับถือ เชื่อฟังและให้เกียรติผู้นำ ปฏิบัติตามหลักธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อดั้งเดิมอันดีงามที่ได้บัญญัติไว้ ตลอดจนให้เกียรติ ให้ความปลอดภัยแก่สตรีเพศ ให้ความเคารพผู้ที่ควรเคารพ ปกป้องรักษาไว้ซึ่ง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ส่งเสริม อัตลักษณ์วิถีชีวิตอันดีงามของชาติพันธุ์บ้านแม่พุงหลวงและนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดความมั่นคงและก่อให้เกิดรายได้ อย่างยั่งยืนแก่ประชาชนบ้านแม่พุงหลวงต่อไป

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมเชิงพุทธ, การพัฒนา, วิถีวัฒนธรรมบ้านแม่พุงหลวง

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District , Phrae Province.,2) to compare Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District , Phrae Province, classified by personal factors, 3) to study the problems and suggestion Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District , Phrae Province and 4) to study the process to apply Aparihaniyadhamma for Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District , Phrae Province.

This research was the Mixed Methods Research. The Population and sample used in this study are people in Maepungluang M.15, Maepungluang sub-district, Wangchin District, Phrae Province amount 500 people, The samples were from the Proportional Multi-Stage Random Sampling. The procedure was finding the sample by using the formula of a sample size of Taro Yamane, a sampling of 222 people. The collection of data by questionnaire and analyzed the data by using the Statistical Package for Social Science Research, to find the Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation. Test the hypothesis by t-test and F-test by using one-way analysis of variance (One Way ANOVA). When found the difference, tested the difference in pairs, by the procedure of the Least Significant Difference. In the part of an open-ended questions that show the problems, obstacles suggestions. The researcher grouped the issues that define in open-ended questionnaires, then to analyze Frequency and information from interviews, and data from interviews, the researcher gathered the data on the essence and analyzed by using the Content Analysis Technique.

The result of this research was found that ;

1.The level of Buddhist participation for cultural development of people Maepungluang village, Wangchin District, Phrae Province. Average in the high level ($\bar{X} = 3.75, S.D. = 0.507$) when consider each side found that operation was high ($\bar{X} = 4.02, S.D. = 0.538$) than making decision ($\bar{X} = 3.75, S.D. = 0.537$), benefitreceiving ($\bar{X} = 3.69, S.D. = 0.391$) and last one evaluation ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.563$)

2.The result of comparison of Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District, Phrae Province, classified to personal factors including sex, age, education background, occupation, and income finding that significantly different of 0.05 accepted the hypothesis was set.

3. Problems, obstacles and suggestions of Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District, Phrae Province found that people didn't consult for evaluation home development till knowledge about any activity evaluation, and some group tried to take own interest more than social interest, thought suggestion that people should come to meet and talk, understand, find knowledge for any activity, own and social interest together, give service mind to people find the important social interest than own interest for development cultural process and motivate participation in any activity.

4. The result of interview, who had given main data to process of Aparihaniyadhamma for application Buddhist participation for cultural development of people at Maepungluang village, Wangchin District, Phrae Province, before management project or activity, they should have a meeting at their village for understand together, participation to work together, and empower unity, in order that they should follow the rule and principle of village, respect and trust people who practiced to the rule had given, follow principle, culture, the way of life, original trust was legislated, had security for women, respect someone who should respect, protect religion, culture, support good cultural process of Maepunglung village and stability, prosperity and development for people in Maepunglung village.

Keywords : The Buddhist participation , The Development, The Cultural

๑. บทนำ

สังคมไทยก็เหมือนกับสังคมมนุษย์ทั้งหลายในโลกที่ไม่หยุดอยู่นิ่งๆ หากมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอื่นๆ ในระดับเดียวกันแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนคนส่วนใหญ่ ในสังคมปรับตัวเองไม่ทัน เพราะแต่เดิมสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทที่มีการทำนา และการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก การผลิตให้พอมีพอกิน ไม่ได้ผลิตอย่างใหญ่โตเพื่อส่งออกไปค้าขายกับต่างประเทศ จึงไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี แต่อย่างใด แต่ในปัจจุบันสังคมเปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มุ่งหวังผลิตสิ่งต่างๆ เพื่อส่งออกไปขายนอกประเทศ เป็นจำนวนมากโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยเข้ามาช่วย มีการลงทุนและการใช้ที่ดินอย่างกว้างขวาง มีการขยายเขตการเพาะปลูกพืชพันธุ์

ก่อให้เกิดการรุกร้าป่าสงวน และการทำลายสภาพแวดล้อมอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คน ในท้องถิ่นต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานดังกล่าวนี้ มีผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ในชนบท และในเมืองเป็นอย่างมาก ในสังคมชนบทนั้น แต่เดิมอยู่กันอย่างเรียบง่ายในกรอบของประเพณี ที่มีจารีต และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นคอยควบคุม ให้ผู้คนอยู่กันอย่างสงบสุข ปัจจุบันเมื่อคนรุ่นหนุ่มสาวย้ายออกไปทำงานที่อื่น ทำให้สภาพครอบครัวขาดความสมบูรณ์ เด็กไม่มีความอบอุ่น ในขณะที่คนรุ่นใหม่ ก็หมดความเชื่อถือ ในความรู้ ความสามารถต่อกรเป็นผู้นำของคนรุ่นก่อน เพราะตนได้เล่าเรียนความรู้ใหม่ๆ จากในเมือง มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ พร้อมกันนั้นก็รับเอาความทันสมัยหลายๆ อย่างมาจากภายนอก จึงทำให้หมดความเลื่อมใส และเชื่อถือในสิ่งที่เป็นจารีตและประเพณี ปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ^๕

การมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งในด้านรายได้ทำให้คนไทยและสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย การเอารัดเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั่งามของไทยเริ่มจางหายไปพร้อมๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้สภาพบีบคั้นทางจิตใจของคนในสังคมเกิดจากความแออัดของชุมชนเมือง สภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงซึ่งมาทับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ได้ส่งผลให้ภาวะการเจ็บป่วยของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่โรคสมัยใหม่ เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง รวมทั้งการบาดเจ็บล้มตายจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตาม^๖

จังหวัดแพร่ ได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิต เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนที่เคยอยู่ปกติสุข ต้องพบกับปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น ปัญหาแรงงาน ภาครัฐและภาคเอกชนเล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น มีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน ภายใต้อำนาจที่แตกแยกทางการเมือง ทุกฝ่ายหันมาปรองดอง ร่วมมืออย่างรู้เท่าทันปัญหาที่เกิดขึ้น แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพได้^๗

^๕สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ), หน้า ๕.

^๖สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,๒๕๔๕), หน้า ข.

^๗สำนักงานจังหวัดแพร่, บรรยายสรุปจังหวัดแพร่ ๒๕๕๘, (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดแพร่, มปพ., ๒๕๕๘), หน้า ๑๕.

ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากคนพื้นราบทำให้วิถีชีวิตวัฒนธรรมกะเหรี่ยง หมู่บ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยเช่นกัน ลูกหลานชาวบ้านแม่พุงหลวงที่ได้เรียนหนังสือและออกไปทำงานเป็นลูกจ้างในต่างจังหวัด เมื่อประสบปัญหาเรื่องการจ้างงาน ต่างหันกลับมามองแหล่งอาชีพในพื้นที่ของหมู่บ้านที่มีอยู่ ทูทางสังคม ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทูทางวัฒนธรรมซึ่งมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าพื้นที่ทำกิน คือที่นาซึ่งไม่เคยต้องเช่า แหล่งน้ำธรรมชาติจากน้ำตกแม่พุง ซึ่งไม่เคยขาดน้ำทั้งปี ห้วยแม่พุงหลวง ที่เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของชาวบ้านสามารถผลิตพืชผลทางการเกษตรได้^๗

เมื่อประชากรของหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ในขณะที่พื้นที่ทำกินมีจำนวนเท่าเดิม ค่าใช้จ่ายของคนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น การออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนได้ ชุมชนได้หันกลับมามองเรื่องการจัดการภายในของหมู่บ้าน ซึ่งพบว่า ปัญหาจากภายนอกมีผลกระทบต่อคนในบ้านแม่พุงหลวงซึ่งเคยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง หากแต่ในปัจจุบัน ชาวหมู่บ้านแม่พุงหลวงเริ่มสูญเสียอัตลักษณ์ของตนเอง ชาวบ้านเริ่มหันมาใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ตนเอง ป่าไม้เริ่มถูกรุกรานเนื่องจากพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอวิถีชีวิตอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ถูกกลืนจากการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากลูกหลานที่ออกจากหมู่บ้านและกลับเข้ามาโดยนำเอาวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามาเผยแพร่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ปกครองท้องถิ่น ผู้นำการประกอบพิธีกรรม (แก้วผี) ผู้นำด้านความเชื่อและพิธีกรรม ผู้นำด้านจิตวิญญาณ ตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชน ในหมู่บ้าน ได้เล็งเห็นปัญหาที่เริ่มก่อตัวขึ้น หากภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงและกระแสโลกาภิวัตน์ ประชาชนไม่สามารถปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ จนละเลยวิถีวัฒนธรรมชุมชน ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามและเข้มแข็งของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ จะถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่” เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการพัฒนาวิถีวัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยการนำเอาความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา หลักอปริหานิยธรรมและความเชื่อเรื่องการนับถือผีของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติพันธุ์มาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ซึ่งจะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนต่อไป

^๗ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่, บ้านแม่พุงหลวง, (จังหวัดแพร่: สำนักพิมพ์ไทยอุตสาหการพิมพ์, ๒๕๕๗), หน้า ๘.

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่
๒. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่
๔. เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักอปริหานิยธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ๔) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักอปริหานิยธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในหมู่บ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ จำนวน ๕๐๐ คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Multi – Stage Random Sampling) การหากกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาร์โร ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๒๒ คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการตรวจสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping)

สาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๔. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐ อายุระหว่างอายุ ๔๐ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๓ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน ๑๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๗ ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๔

การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๕๐๗) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D. = ๐.๕๓๘) รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๓๗), ด้านการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๖๙$, S.D. = ๐.๓๙๑) และ ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๕๖๓) อยู่ในลำดับน้อยที่สุด รายละเอียด ดังนี้ ๑) ด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D.=๐.๕๓๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อพิจารณาโครงการต่างๆที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนางานด้านวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๘๗$, S.D.=๐.๘๗๓) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการแก้ไข/พัฒนา ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D.=๐.๘๘๑) และ ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน เพื่อตัดสินใจปรับปรุงกิจกรรมโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D.=๐.๖๘๘) ๒) ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D. = ๐.๕๓๘) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าระดับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยไม่รังแก ไม่ทำร้าย ไม่ข่มเหง ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๔๘$, S.D.= ๐.๗๒๙) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยรักษาไว้ซึ่ง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีชีวิตอันดีงามของชาติพันธุ์ และนำมาพัฒนา ($\bar{X} = ๔.๔๖$, S.D.= ๐.๗๗๑) โดยผู้ตอบแบบสอบถามด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยการเข้าประชุมอย่างพร้อมเพรียง มีความสมัครสมานสามัคคีกันในการทำงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๔๔$, S.D. = ๐.๖๕๕) ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๙$, S.D.=๐.๓๙๑) เมื่อซึ่งเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถี

วัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ด้านการปกป้อง ทำนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D. = ๐.๓๖๗) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาในการกิจกรรมด้านวิถี วัฒนธรรมของหมู่บ้านเป็นประจำ ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๓๗๗) ส่วนการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์โดยให้ความเคารพกฎเกณฑ์ กติกาการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมเกิดความปกติสุขค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๒๗$, S.D. = ๐.๖๗๗) ๔) ด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนา ด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ด้านการประเมินผลโดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๕๖๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านมีส่วนร่วม ในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมโดยรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตอันดีงามของชาติพันธุ์ ตลอดจนการนำมาพัฒนา ต่อยอดให้เกิดความมั่นคงและก่อให้เกิดรายได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๗๓) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมโครงการการพัฒนา ด้านวิถีวัฒนธรรมจากการปกป้อง ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๖๕๓) และท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๖๕๓)

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง มีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้าน แม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะทางการวิจัย ดังนี้

๑. ควรส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ในระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด สถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

๒. ควรส่งเสริมให้ความรู้เรื่องหลักพุทธธรรม โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรด้านศาสนา โรงเรียน สถานศึกษา เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและขยายผลไปสู่สังคมรอบข้าง

๓. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวิถี วัฒนธรรมในระดับอำเภอ จังหวัด หรือในระดับภาค เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดการ ดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. ควรประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เพื่อนำมาส่งเสริมใช้ในการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ เพื่อให้ทราบถึงแนว ทางการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมอื่นต่อไป

๕. ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการวิจัย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๖. ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอื่น เพื่อนำมาส่งเสริมใช้ในการวิจัยการมีส่วนร่วมเชิงพุทธเพื่อ การพัฒนาด้านวิถีวัฒนธรรมของประชาชนบ้านแม่พุงหลวง อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ เพื่อให้ทราบถึง

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

แนวทางการมีส่วนร่วมโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็น
“แม่พุงหลวงโมเดล” พื้นที่ต้นแบบในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของประชาชน

๗. ดำเนินการวิจัยเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมให้กับประชาชนในส่วนอื่นๆ
เช่น ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือสถานศึกษาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อขยายผลการวิจัยสู่การนำไปปฏิบัติ

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และ
ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

สำนักงานจังหวัดแพร่. บรรยายสรุปจังหวัดแพร่ ๒๕๕๘. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร
สำนักงานจังหวัดแพร่, มปป., ๒๕๕๘.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่. บ้านแม่พุงหลวง. จังหวัดแพร่: สำนักพิมพ์ไทยอุตสาห์การพิมพ์,
๒๕๕๗.

ประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔
ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย

The Effectiveness in Public Service according to Saṅgahavatthu IV
of Wiangnuwa Sub-District Municipality, Wiangchai District,
Chiangrai Province

พระถาวร กตปุณฺโญ (โคตรชัย)*

Phra Thaworn Katapuṇṇiḥo (Kotchai)

ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงค์, ดร.สายัณห์ อินนันใจ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ๑. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย และ ๔. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๔,๙๔๑ คน ทำการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๐ คน และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และค่า เอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่

*นิสิตปริญญาโท รหัสนิสิต ๕๗๐๘๔๐๕๐๓๘ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (ศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๕๕๙). Email: takotiw@gmail.com

** อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์

โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ในส่วนของข้อคำถาม ปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง จำนวน ๙ รูป/คน สำคัญสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) ด้วยวิธีพรรณนาเป็นความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า

๑. ระดับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือมีระดับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๔$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = ๓.๕๖$)

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ด้วยการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, รายได้ต่อเดือน และ อาชีพ พบว่า ด้านเพศ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านอายุ, ระดับการศึกษา, รายได้ต่อเดือน และอาชีพ แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ คือ ด้านทาน เกี่ยวกับปัญหาการดูแลบำรุงรักษาถนนยังไม่ดีพอ เส้นทางโค้ง แคบ ชำรุด ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรปรับปรุง ดูแลเอาใจใส่เส้นทางที่ชำรุดเสียหาย, ด้านปิยวาจา เกี่ยวกับปัญหาเจ้าหน้าที่เทศบาลไม่สามารถปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาในบางเรื่องที่ได้ตกลงรับคำกับประชาชนไว้ และแก้ไขปัญหาล่าช้า ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอแนะปัญหา ความต้องการ และยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้น รักษาสัญญาตลอดถึงต้องชี้แจงปัญหาข้อเท็จจริงกับประชาชนให้เข้าใจ, ด้านอรรถจริยา เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของเทศบาลล่าช้า ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรดูแลเอาใจใส่ ไม่นิ่งดูดาย เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และด้านสมานัตตตา เกี่ยวกับปัญหาเส้นทางสัญจร ไม่ได้มีการปรับปรุงดูแลเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกันและทั่วถึง ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรให้บริการอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน

๔. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลในการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปใช้ในการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ เจ้าหน้าที่ และพนักงานของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ จะต้องทุ่มเทพลังกายพลังใจ สติปัญญา ในการที่จะช่วยเหลือ หรือให้บริการประชาชนตลอดถึงมีการชี้แจงปัญหาอุปสรรคบางอย่างที่ก่อให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการประชาชน, ด้วยการชี้แจงที่ไพเราะ สุภาพเรียบร้อย มีกิริยามารยาทที่อ่อนหวาน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความอดทนอดกลั้นในการชี้แจงแนะนำในบางเรื่องที่ประชาชนยังไม่เข้าใจ เพื่ออธิบายเหตุผลต่างๆ อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จในการให้บริการประชาชนโดยส่วนรวมอย่างทั่วถึงและโดยความเท่าเทียมกัน, มีความเต็มใจ ไม่นิ่งดูดายรีบชวนขวายหางบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม

ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และอุทิศตนในการทำงานอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เลือกปฏิบัติ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, สังคหวัตถุ ๔

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of the effectiveness in public service according to Saṅgahavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, Wiangchai District, Chiangrai Province. 2) to compare the opinion of the people regarding the effectiveness in public services according to Saṅgahavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, Wiangchai District, Chiangrai Province. 3) to investigate the problem, obstacle, and the suggestion in public services according to Saṅgahavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, Wiangchai District, Chiangrai Province. and 4) to study the development guidelines for the effectiveness in public services according to Saṅgahavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, Wiangchai District, Chiangrai Province.

The methodology was Mixed Methods Research. The population were 4,941 people who live in Wiangnua Sub-District Municipality area, Wiangchai District, Chiangrai Province by using in stratified sampling hypothesis of Taro Yamane, 370 people. The data were collected by questionnaire and the data analysis was done with Social Science SPSS. The statistics were used values of frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis test with t-test, F-test, One way ANOVA and differentiates the dual average with Least Significant Difference: LSD. In the part of opened and close questionnaire to show the problem, obstacle, and suggestion the researcher was arrange the group according to issue of open – end. Then, they were analyzed by frequency and in-depth interview collecting data from 9 key informants, the researcher will gather data on the essence of the in-depth interview and then by content analyzed by descriptive interpretation.

The results of the research were Found as follow ;

1) The level of the effectiveness in public service according to Saṅgahavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, Wiangchai District, Chiangrai Province . were found that the overall was at the high level ($\bar{X} = 3.54$). When considering in each aspect; Piyavaca: kindly speech, Atthacariya: useful conduct, respectively and Samanattata: even equal treatment, the average were at the highest level ($\bar{X} = 3.56$)

2) The comparison of the level of the effectiveness in public service according to Saṅgahavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, Wiangchai District, Chiangrai

Province, was hypothesis tested by analyzing in aspects of individual factors consist of gender, age, educational background, monthly income and occupation, it is found that gender no significant different. was mean rejected the hypothesis While difference age, educational background, monthly income and occupation were different statistically significant at the 0.05 level, which is accepted the hypothesis.

3) The problem, obstacle, and the suggestion about the effectiveness in public service according to Saṅghavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality that, in the of Dana aspect: generosity about road maintenance problem, was dilapidated, narrow ,curved of the route, should improve, raise of dilapidated the route, in the Piyavaca aspect: kindly speech, should don't keep their word on their agreements with people. and solve delay solution, should permit people to share opinions and keep their word on their agreements with people. In the Atthacariya aspect : respectively about delayed administration of projects of Sub-District Municipality, should take care and sacrifice, should not ignore, and In the Samānattatā aspect: even equal treatment, about road maintenance problem, should service impartially and equally.

4) The development guidelines for the effectiveness in public service according to Saṅghavatthu IV of Wiangnua Sub-District Municipality, It was found that officer Sub -District Municipality should dedicated strength and inner strength, intelligence to help or service public. As well as, explain to delayed some problems and obstacles of service public. by using sweet language, polite, courtesy, smiling, patience with clarification on a few issues that people do not understand. To explain the reasons for the success in thoroughly and equality serving the public, shouldn't be indifferent for budgets in support projects and activities for benefit of people. by using people participle And dedication in consistently work without discrimination.

Keyword: Effectiveness, Saṅghavatthu

๑. บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๒ เป็นต้นมา การถ่ายโอน ๒๔๕๑ ภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลาง จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างและให้มีความใกล้ชิดกับประชาชน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการในท้องถิ่นมากขึ้น โดยให้มีความเป็นอิสระ (autonomous) ในการดำเนินการและไม่อยู่ในการบังคับบัญชาของส่วนกลาง แต่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยมีสาระสำคัญเป็นการกระจายอำนาจเพื่อให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและมีอิสระในการดำเนินงาน หลักสำคัญในการกระจายอำนาจ ในหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยมีใจความสำคัญ มาตรา ๗๘ (๕) รัฐให้ความสำคัญในการจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและสนองความต้องการของประชาชน

ความสำคัญของการบริการประชาชนโดยหลักแล้ว การบริการประชาชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสะดวกของประชาชน ส่วนใหญ่แล้วรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรม ความมั่นคงของประเทศ กิจการที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น การสงเคราะห์ผู้ตกยาก รัฐต้องเป็นผู้ดำเนินการเอง หากกิจการใดที่เอกชนมีความพร้อม รัฐก็ควรให้ภาคเอกชนดำเนินการ แต่รัฐก็ต้องมีบทบาทในการกำกับดูแล ตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนได้รับบริการที่ดี เป็นธรรม และสะดวกรวดเร็ว การเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการบริการของรัฐเป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน ทำให้ประชาชนเชื่อถือรัฐบาล และกลไกของรัฐอันจะเป็นผลดีต่อสังคมโดยรวม^๑

จากอดีตที่ผ่านมา การบริหารงานของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานการณ์การพัฒนาในปัจจุบันและโอกาสการพัฒนาในอนาคตของท้องถิ่น ด้วยเทคนิค SWOT ANALYSIS พบว่า อุปสรรค ได้แก่ กฎ ระเบียบของภาครัฐมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อการพัฒนา, ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบและวิธีปฏิบัติทำให้การดำเนินงานบางกิจกรรมไม่สามารถกระทำได้, บุคลากรท้องถิ่นมีขีดความสามารถที่จำกัดส่งผลกระทบต่อพัฒนาท้องถิ่น และงบประมาณที่รัฐจัดสรรในการพัฒนาตำบลมีปริมาณค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ในความรับผิดชอบที่ค่อนข้างมาก^๒ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ว่ามีความรู้ ความเข้าใจในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ มากน้อยเพียงใด และศึกษาวิธีการใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ มาช่วยพัฒนาในการบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมในการบริการสาธารณะให้กับผู้บริหารและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

^๑ปรัชญา เวสารัชช, บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ), (กรุงเทพมหานคร: กราฟฟิคฟอร์แมท(ไทยแลนด์), ๒๕๔๐), หน้า ๖-๘.

^๒เทศบาลตำบลเวียงเหนือ, การวิเคราะห์ศักยภาพตำบลเวียงเหนือ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.wiangnue.go.th/data.php?menu_id=86 [๑ ก.ย.๒๕๕๘].

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๔. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจก แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๐ คน และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และค่า เอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) และการวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕ มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๔ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐ และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D. = ๐.๖๗๑) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทานอยู่ในระดับปานกลาง, ด้านปิยวาจา, ด้านอรรถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก ดังรายละเอียดดังนี้

๑) **ด้านทาน** พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ด้านทานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๘, S.D. = ๐.๕๓๕$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๕๔, S.D. = ๐.๗๙๓$) ในข้อที่ว่า เทศบาลได้จัดเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำประชาชนที่มารับบริการกับหน่วยบริการด้านสุขภาพอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๓๙, S.D. = ๐.๘๑๓$) ในข้อที่ว่า ท่านได้รับประโยชน์จากการลงทุนประเภทเงินทุนหมุนเวียนและอาชีพเสริมที่ทางเทศบาลได้จัดสรรให้

๒) **ด้านปิยวาจา** พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ด้านปิยวาจาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖, S.D. = ๐.๔๖๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๖๙๐$) ในข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาลยิ้มแย้มแจ่มใสในการให้บริการ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๔๖, S.D. = ๐.๖๙๔$) ในข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาลรักษาคำพูด ถือคำสัตย์อันจะทำให้ประชาชนเกิดศรัทธา

๓) **ด้านอรรถจริยา** พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ด้านอรรถจริยาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖, S.D. = ๐.๔๗๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๖๓, S.D. = ๐.๖๓๙$) ในข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาลมีความเต็มใจที่จะให้บริการแก่ประชาชนอย่างสุดความสามารถ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๔๘, S.D. = ๐.๖๖๓$) ในข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาลมีความเสียสละในการให้บริการแก่ประชาชนผู้รับบริการ

๔) **ด้านสมานัตตตา** พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงเหนือ มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ ด้านสมานัตตตา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๖, S.D. = ๐.๔๔๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๖๕๔$) ในข้อที่ว่า ท่านได้รับความสะดวกในการรับบริการจากเจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาลเป็นอย่างดี ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๔๘, S.D. = ๐.๗๒๖$) ในข้อที่ว่า เจ้าหน้าที่และพนักงานของเทศบาลจัดระบบบัตรคิวให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วเป็นธรรม

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อระดับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ผลการทดสอบสมมติฐาน จำนวน ๕ สมมติฐานซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ เพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนสมมติฐานประกอบด้วยตัวแปรต้นคือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ต่อเดือน และอาชีพ พบว่า แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ คือ ด้านทาน เกี่ยวกับปัญหาการดูแลบำรุงรักษาถนนยังไม่ดีพอ เส้นทางโค้งแคบ ชำรุด ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรปรับปรุง ดูแลเอาใจใส่เส้นทางที่ชำรุดเสียหาย, ด้านปิยวาจา เกี่ยวกับปัญหาเจ้าหน้าที่เทศบาลไม่สามารถปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาในบางเรื่องที่ได้ตกลงรับคำกับประชาชนไว้ และแก้ไขปัญหาล่าช้า ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอแนะปัญหา ความต้องการ และยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้น รักษาสัญญาตลอดถึงต้องชี้แจงปัญหาข้อเท็จจริงกับประชาชนให้เข้าใจ, ด้านอัตถจริยา เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของเทศบาลล่าช้า ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรดูแลเอาใจใส่ ไม่นิ่งดูดาย เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และด้านสมานัตตตา เกี่ยวกับปัญหาเส้นทางสัญจร ไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน และทำถึง ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลควรให้บริการอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- ๑) ควรศึกษาหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาในการบริการสาธารณะ
- ๒) ควรศึกษามุมมองของเจ้าหน้าที่และพนักงานกับประชาชน เพื่อให้เห็นความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป
- ๓) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทราบแนวคิดใหม่หรือเสริมสร้างหลักการมีส่วนร่วมสำหรับนำมาปรับใช้ในการบริการสาธารณะต่อไป
- ๔) ควรศึกษาประสิทธิผลในการบริการสาธารณะของเทศบาลอื่นๆ ที่มีปัจจัยในด้านต่างๆ ใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งเป็นการมองการบริการสาธารณะรอบด้านมากขึ้น
- ๕) ควรนำวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ไปบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เพื่อนำไปพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

บรรณานุกรม

ปรัชญา เวสารัชช. บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ). กรุงเทพมหานคร: กราฟฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์), ๒๕๔๐.
เทศบาลตำบลเวียงเหนือ, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ปี ๒๕๕๖-๒๕๖๐, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.wiangnue.go.th/data.php?menu_id=86 [๑ ก.ย.๒๕๕๘]

ประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น : ประชาธิปไตยวิถีพุทธ

Democracy in the local Government : Democratic Buddhist way.

ดร. ไพศาล เครือแสง

สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอหลักคิดประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น : ประชาธิปไตยวิถีเชิงพุทธ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยึดท้องถิ่นเป็นรากฐาน ไม่เพียงแต่จะต้องมีกติกากฎหรือรัฐธรรมนูญที่จะกำหนดรูปแบบหรือ ระบบ ที่ใช้ในการปกครองประเทศภายใต้หลักการ ความเท่าเทียมในด้านสิทธิเสรีภาพในประเทศอย่างเสมอภาคกันจะต้องมี ความรู้ความสามารถ ประชาชนปกครองตนเอง เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในรูปของชุมชนท้องถิ่นที่พึ่งพาตนเอง การพัฒนาท้องถิ่น ถือเป็นหัวใจของการพัฒนาสังคมโดยรวม การพัฒนาทุนทรัพยากรที่มีคุณภาพและยั่งยืน มียุทธศาสตร์ที่ดี และมีประสิทธิภาพ ร่วมตัดสินใจ กำหนดทิศทางในการปกครอง เคารพในสิทธิหน้าที่ หลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ดังนั้น การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ชุมชน การสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นรูปธรรมจิตสาธารณะ ปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อชุมชนท้องถิ่น ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย, ชุมชนท้องถิ่น, วิถีพุทธ.

Abstract

This article is presenting the idea of democracy in local Government : Buddhist democratic way. The democratic government based on a local basis. There must be rules or constitution that will define the format or system and used to rule the country under the principles. liberty and right knowledge and skill the autonomous focus on learning together in the form of local community self-reliance. Local Development It is the heart of social development. Development capital resources, quality and sustainability. There is a good strategic and effective the

together to solve problems Orientation for government. Respect for the rights and duties of equality freedom and the dignity of the human person. Democracy assumes that all people have equal rights.

Cultivated mind, a person is responsible for themselves and their communities. The moral to create a substantial public mind and sacrifices cooperation in making the benefits to the local community and quality of life, promote people participation , The heart of the development of local communities The principle of participation that. Local residents are engaged in a planning decision and maintenance operations.

Key words: democracy, local communities, Buddhist.

บทนำ

ชุมชนท้องถิ่นนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของระบอบสังคมมนุษย์ เพราะเป็นการจัดระบบของการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติก่อนที่จะได้มีการปกครองอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาท้องถิ่นวันนี้ถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาสังคมโดยรวม เพราะต้องการรากฐานที่แข็งแรง การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน ต้องการยุทธศาสตร์ที่ดีและมีประสิทธิภาพ ประชาธิปไตยยังเป็นอุดมการณ์ที่ยกย่องคนเล็กคนน้อยให้มีโอกาสได้ลืมตาอ้าปาก ร่วมตัดสินใจ กำหนดทิศทางในการปกครอง และกำหนดตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ปกครองประเทศหรือชุมชน เป็นอุดมการณ์ที่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล เป็นอุดมการณ์ที่บังคับให้คนชั้นสูงต้องลดทิวติลงมารับฟังความคิดเห็นของคนชั้นล่าง และเป็นอุดมการณ์ที่คนไทยอยากเห็นหัวก้าวหน้าใฝ่ฝันอยากเห็นความเจริญอกงามในสังคมไทย มิใช่เฉกเช่นปัจจุบัน

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าวัฒนธรรมการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมการเมืองเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ และเรียนรู้ร่วมกันในรูปของชุมชน ประชาธิปไตย ที่ใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย และวิถีการดำเนินชีวิต ยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน หลักประชาธิปไตยในชุมชน หัวใจสำคัญ คือ อบรมสั่งสอนความเป็นประชาธิปไตยด้วยการฝึกฝน ให้ผู้เรียนรู้จักเคารพผู้อื่น เคารพกติกา และเริ่มต้นที่ตัวเอง เพราะการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองหรือประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของความรู้แต่ต้องเป็นเรื่องของการปฏิบัติด้วย จึงต้องเป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนให้คนมองคนเสมอภาคกัน ใช้กติกาและเคารพกติกาแก้ปัญหา ฝึกให้อดทนต่อสิ่งที่แตกต่างไปจากเรา ให้ทุกคนปกครองกันเองและอยู่ร่วมกันในชุมชนได้โดยปราศจากความขัดแย้ง

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า ประชาธิปไตย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากคำภาษา กรีกว่า Democrata ซึ่งประกอบด้วยคำ ๒ คำ คือ Demos กับ kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย จึงหมายถึง ประชาชนปกครองหรือการปกครองโดยประชาชน เป็นศัพท์ที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายมากในโลกปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศต่างๆ แม้จะมีรูปแบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน แต่ต่างก็อ้างว่า ประเทศของตนเป็นประชาธิปไตยกันทั้งสิ้น ในประเทศสังคมนิยมหลายประเทศ เช่น อดีตสหภาพโซเวียตและจีน ต่างก็อ้างว่าประเทศของตน ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่เป็นประชาธิปไตยในอีกแง่หนึ่งที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ กล่าวคือ ยินยอมให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในขอบเขตที่จำกัด ส่วนการดำเนินการทางการเมือง ยังคงตกอยู่ในมือของผู้มีอำนาจเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ประชาธิปไตย มาจากคำว่า **ประชา** บวกกับคำว่า **อธิปไตย**ซึ่งแปลว่าอำนาจสูงสุดของประเทศ^๑

ประชาธิปไตย ระบอบการปกครองที่มีอำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของประชาชน ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบ “ประชาธิปไตย” ประชาชนจึงมีฐานะเป็น “เจ้าของประเทศ” เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นต้องผู้ปกครองตนเอง หรือต้องปกครองกันเอง ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงต้องเป็นการปกครอง โดยประชาชน คำกล่าวของอับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. ๑86๓ ที่ว่า “ การปกครองของประชาชน การปกครองโดยประชาชน การปกครองเพื่อประชาชน ” ซึ่งเป็นนิยามของ “ ประชาธิปไตย ” ที่ถูกอ้างอิงมากที่สุด นั้น คำว่า การปกครองเพื่อประชาชน ทูกระบอบต่างก็สามารถ ทำเพื่อ หรือ อ้างว่า ทำเพื่อประชาชนได้ทั้งสิ้น ส่วน ของประชาชน นั้น ไม่ว่าจะระบอบอะไรก็ยังอ้างว่าเป็นของประชาชนได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ โดยประชาชน เพราะเมื่อเราสร้างระบอบการปกครอง โดย ประชาชน ขึ้นมาได้ ระบอบการปกครองนั้นย่อมเป็นระบอบการปกครอง ของ ประชาชนโดยตัวของมันเอง และเมื่อสร้างระบอบการปกครองโดยประชาชนที่เป็นของประชาชนขึ้นมาได้ ระบอบนั้นก็ย่อมเป็นไปเพื่อ ประชาชน ดังนั้นถ้าเราต้องการระบอบการปกครองที่เป็นไปเพื่อประชาชน เราจึงต้องสร้างระบอบการปกครองโดยประชาชน นั่นคือให้ประชาชนปกครองตนเอง และนี่คือความหมายของ “ ประชาธิปไตย ” การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนและเป็นการปกครองโดยประชาชน

^๑ ลิขิต ธีรเวคิน. (๒๕๔๒). “ปัญหาการเมืองในอนาคต วิเคราะห์โดยโครงสร้างทฤษฎี System Analysis,” ใน รัฐศาสตร์-การเมือง. กรุงเทพฯ : ภาษา, หน้า ๒๔-๒๕.

ประชาธิปไตยโดยความหมายที่เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และความเสมอภาค นักปรัชญาการเมืองหลายท่านที่ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์เชื่อว่าสมาชิกของชุมชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าวก็คือระบอบประชาธิปไตย ฮับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวไว้ว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยพัฒนามาจากฐานคิดของที่ว่าอำนาจสูงสุดมาจากประชาชน และจะต้องยึดเอาผลประโยชน์ของประชาชนเป็นตัวตั้ง มิใช่ประชาชนเป็นตั้ง^๒

ประชาธิปไตยเน้นการเข้ามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชนในเมื่อระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ใช้อำนาจนี้ผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเอง บาทบาทของประชาชนในทางการเมืองจึงมีความสำคัญมากในระบอบนี้จนมีผู้กล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นถือว่าประชาชน คือเสียงสวรรค์ เป็นระบอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนเองกิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทน หรืออาจเป็นทางตรง เช่นการประท้วง การร้องเรียน ในรูปแบบต่างๆเพื่อให้รัฐบาลรับทราบถึงปัญหาเป็นต้น^๓

จากความเบื้องต้นแสดงให้เห็นถึง ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่ละเอียดอ่อน ที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในวงกว้าง ต้องการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่า ต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาดูตามและประเมิน และลงมือปฏิบัติอย่างมีสติ ปัญญา มีข้อมูล ประชาธิปไตยจึงจะเกิดเป็นมรรคผลและงอกงามได้ ประชาธิปไตยส่วนสำคัญต้องเริ่มจากฐานชุมชนสังคมท้องถิ่น ประชาธิปไตยในชุมชนเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง

แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครองมาจากความเชื่อที่ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การปกครองตนเองของประชาชนดำเนินการโดยผ่านผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนตามระเบียบวิธีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เราจึงอาจสรุปหลักการที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ดังต่อไปนี้

^๒ วรทิพย์ มีมาก, และชีวินทร์ ฉายาขวลิต. (๒๕๔๗). **หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข**. กรุงเทพฯ : กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง.

^๓ กระมล ทองธรรมชาติและคณะ. (๒๕๓๑). **หลักประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า ๕๔.

๑. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หมายความว่า ประชาชน/ชุมชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยสูงสุดของรัฐ ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินปัญหาและกำหนดความเป็นไปของพวกเขาเอง แต่ไม่ได้หมายความว่าประชาชนทั้งประเทศจะต้องมานั่งถกเสียดงทางแก้ปัญหา

๒. หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่หลายทางด้วยกันที่สำคัญ คือ การเลือกตั้งตัวแทนของตนขึ้นไปทำหน้าที่ในรัฐสภา นอกจากนี้ประชาชนอาจทำได้โดยการช่วยรณรงค์หาเสียงให้ผู้สมัครที่ตนนิยมอยู่หรือเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เพื่อหาทางผลักดันให้นโยบายของพรรคนำมาใช้ปฏิบัติเป็นต้น

๓. หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อประชาชน สังคมประชาธิปไตยนั้น ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศและรัฐบาลจะต้องไม่กระทำไปเพียงเพื่อผลประโยชน์ของคนในกลุ่มตนเท่านั้น ผู้ปกครองที่มาจากประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นผู้ที่กระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่ด้วยให้สมกับความไว้วางใจของประชาชนที่เลือกตนเข้ามาทำหน้าที่ ไม่เช่นนั้นเมื่อครบวาระอาจจะไม่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในสมัยต่อไปก็ได้

๔. หลักเหตุผล ประชาธิปไตยประกอบด้วยหลักเหตุผล ทั้งนี้เนื่องจากคนแต่ละคนต่างก็มีแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันไป ถ้าคนปราศจากเหตุผลแล้ว สังคมก็อาจยุ่งเหยิงไม่ได้ ข้อยุติที่ดีและถูกต้อง ดังนั้นในระบอบประชาธิปไตยนั้นทุกคนจะต้องร่วมกันคิด โดยต่างก็เสนอความคิดเห็นแล้วอาจมีการเปิดอภิปราย มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ต่างคนต่างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นธรรม ข้อเสนอหรือความคิดเห็นของใครที่มีเหตุผลดีกว่าก็จะได้รับเลือกให้เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

๕. หลักเสียงข้างมาก วิธีการหนึ่งที่จะรู้ได้ว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการเพื่อปวงชนคือ หลักเสียงข้างมาก นั่นคือหลังจากที่ผู้แทนราษฎรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์โดยการอภิปรายกันพอแล้ว ก็จะมีการออกเสียงลงคะแนนกัน ข้อเสนอที่ได้รับเสียงข้างมากจากที่ประชุมก็จะได้รับเลือกให้เข้าไปปฏิบัติทั้งนี้เพราะถือได้ว่าเป็นข้อเสนอที่มีเหตุผลของคนส่วนใหญ่

๖. หลักความยินยอม ประชาธิปไตยจะต้องมีพื้นฐานมาจากความยินยอมอีกด้วย เมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และปวงชนได้เลือกตั้งตัวแทนของตนเพื่อใช้อำนาจ ดังกล่าว จึงถือได้ว่าผู้ที่ได้รับเลือกให้เข้ามาใช้อำนาจเหล่านี้ได้รับความยินยอมจากปวงชน แต่จะมีอำนาจจำกัดตามรัฐธรรมนูญและยังถูกจำกัดช่วงเวลาที่ได้รับคามยินยอม คืออาจอยู่ในวาระช่วงระยะเวลาหนึ่ง (วาระครบ ๔ ปีเป็นต้น) เมื่อครบวาระหรือมีการยุบสภาจะมีการเลือกตั้งใหม่ หากผู้แทนราษฎรผู้ใดได้รับความไว้วางใจจากประชาชนจะได้รับเลือกเข้ามาทำหน้าที่ต่อไป

กล่าวโดยสรุปสังคมอุดมประชาธิปไตยมิได้สวยงามอย่างที่คาดหวังเสมอไป ประชาธิปไตยก็ยังมีอุปสรรคขัดขวางมากมายไม่เจริญงอกงามได้ตามความคาดหวัง เพราะสิ่งที่สำคัญประชาธิปไตยต้องอาศัยคนจำนวนเล็กน้อยที่จะตระหนักในสิทธิและหน้าที่ และเป็นตัวแสดงหนักในการกำหนด

เจตนารมณ์ทางการปกครอง ตัวบุคคล และควบคุมทิศทางในการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปตามหลักการ เป้าหมาย กระบวนการ และวิธีการที่ถูกต้องชอบธรรม มิฉะนั้นประชาธิปไตยอาจตกเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล และถูกนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ของส่วนบุคคล ดังปรากฏให้เห็นที่ผ่านมา

ประชาธิปไตยวิธีพุทธ

ภายใต้ระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาการเมืองโดยที่มักจะถูกควบคุมโดยชาวพุทธที่มีความรู้้อย่างมากเกี่ยวกับศาสนาพุทธ หรือชนชั้นปกครองที่จบตะวันตก พยายามจะยึดยึดระบบทุนนิยมสุดโต่งและวัตถุนิยมฟุ้งเฟ้อให้กับชาวเมืองที่เป็นชาวพุทธ ทำให้ชาวพุทธเหล่านี้มีการปรับตัวไปตามกระแสทุนนิยมหรือโลกาภิวัตน์ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เดิมๆถูกผสมผสานกับแนวคิดใหม่ๆ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตะวันตก ซึ่งชนชั้นปกครองเหล่านี้เชื่อว่า จะสามารถทำให้ผู้คนร่ำรวยมีเสรีภาพ และศิวิไลซ์

พุทธศาสนิกชนเป็นชนชั้นที่ปรับตัวได้ง่ายกับทุกสังคมเป็นสังคมระบบเปิดที่มีการยอมรับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ทำให้ผู้คนระดับรากหญ้าของไทยมักถูกชนชั้นปกครองหลอกได้ง่ายๆอยู่เสมอ ทำให้ระบบการเมืองของประเทศไทยอ่อนแออย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้ว่า ชนชั้นรากหญ้าของไทยมักไม่ค่อยมีบทบาทในการเข้าไปพัฒนาประเทศ มักจะตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มการเมืองอยู่เสมอๆ

การที่ประเทศไทยลอกเลียนแบบประชาธิปไตยจากตะวันตกมาใช้ ลอกเลียนมาแค่เพียงครึ่งคือ สำหรับคนไทยหลายๆ คนมองแค่ที่ประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง และเลือกบุคคลที่ไม่มีธรรมะ เข้ามาบริหารประเทศประชาธิปไตยที่สมบูรณ์คือผู้สมัครต้องมีธรรมและผู้เลือกก็ต้องมีธรรมะ ถึงจะเรียกว่าประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ แต่ประชาธิปไตยของเกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน ถามว่า ผู้เลือกและผู้ถูกเลือกต่างก็มีธรรมหรือไม่ แท้จริงแล้ว ประเทศเหล่านี้ สิ่งที่เขาปลูกฝังเข้าไปในระบบการศึกษา คือ ความถูกต้อง ความยุติธรรม และความเสมอภาค โดยใช้ระบบการศึกษา เข้ามาเป็นตัวแปร ถ้ามองภาพดังนี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มประเทศประชาธิปไตยเต็มใบเหล่านี้ให้ความสำคัญกับระบบการศึกษาเป็นอย่างมากโดยที่ไม่จำเป็นว่าเขาต้องนับถือศาสนาอะไร พุทธศาสนิกชนนั้นจิตใจอ่อนโยน อ่อนไหว มักจะมองเห็นการกระทำผิดของชนชั้นปกครองว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สิ่งเหล่านี้ทำให้ ชนชั้นปกครองคิดว่า สิ่งที่เขาทำผิดๆนั้นไม่มีคนคัดค้านก็แสดงว่าเขาทำถูก เพราะว่าอย่างที่ ศ.ดร.เขียนท่านได้กล่าวไว้ ชนชั้นปกครองของไทยเป็นชนชั้นที่มีความเข้าใจในพระพุทธศาสนาน้อยมาก และคนเหล่านี้ได้เข้ามาแปรเปลี่ยนความคิดของประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชน ขอส่งท้ายกับคำกล่าวของ อัลเบิร์ต ไอสไตน์ที่ว่า การนิ่งดูต่อการกระทำชั่วของคนเลวมีค่าเท่ากับการส่งเสริมคนเลว จนสุดท้ายสิ่งเลวๆ ที่ได้กระทำจะกลายเป็นความเคยชินของสังคม จนสังคมมองว่าสิ่งนั้นคือสิ่งถูกต้อง ระบบการเมืองไทยเป็นตัวอย่างได้ชัด ที่มีการคอร์รัปชันกันอย่างเอิกเริกตั้งแต่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต สท อบจ สส ครู หมอ ทหาร และอื่นๆ อีกมากมาย ถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะช่วยกันแปรเปลี่ยนประเทศ โดยเริ่มต้นจากที่ตัวเราเป็นอันดับแรก โดยการให้ความรู้กับผู้คนรอบข้าง

ในหลักการที่เป็น อธิปไตย ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ ๓ ประการด้วยกัน ๒๔ นั่นก็คือ

๑. อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ คือ ถือเอาตนเอง ฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิของตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยการปรารถนาละสิ่งทีเนื่องด้วยตนเป็นประมาณ ในฝ่ายกุศล ได้แก่ เว้นชั่ว ทำดี ด้วย เคารพตน

๒. โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียง นิินทาและสรรเสริญ กระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจผู้้น หาคความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวว่าเป็น ประมาณ ในฝ่ายกุศลได้แก่ เว้นชั่ว ทำดีด้วยเคารพเสียงหมู่น

๓. ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำด้วยปรารถนาค่ได้ศึกษา ตรวจสอบตามข้อเท็จจริง และความเห็นที่รับฟังอย่าง กว้างขวาง แจ่มชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุด เต็มขีดแห่งสติปัญญา มองเห็นได้ด้วยควมบริสุทธิ์ใจ เป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณ อย่างสามัญได้แก่ ทำการด้วยความเคารพ หลักการ กฎ ระเบียบ กติกา เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ถ้าต้องการรับผิดชอบต่อรัฐประชาธิปไตย หรือหลักข้อ ๓ คือ ธรรมาธิปไตย

โดยเฉพาะอย่างในการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น พระธรรมปิฎกมองเห็นว่า การปกครอง นั้น หากเป็นไปเพื่ออยากได้ผลประโยชน์ อยากใหญ่ อยากโต อยากมีอำนาจ อยากได้อะไรๆ ต้อง เป็นไปตามความยึดถือของตน ซึ่งจะตรงกันข้ามกับจริยธรรม ถ้าถูกต้อนหา มานะ หรือ ทิฎฐิครอบงำ แน่นอนว่า จริยธรรมเดินไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น ทางแก้ไขเรื่องนี้ก็คือ จะต้องมีการพัฒนาความอยากให้ มั่นติ และอยากทำให้มันตืนี้ให้เข้มข้น แรงกล้า ให้เป็นไปอย่างมุ่งมั่นที่สุด ให้ฝังลึกลงไปประจำอยู่ใน จิตใจให้ได้

เมื่อคนในสังคมประชาธิปไตย มีความใฝ่ดี อยากให้มันตืนี้ ปรารถนาความสุขแก่ ประชาชน และ แก่บ้านเมืองแล้ว ความปรารถนาค่จะแผ่ลึกซึ้งและครอบคลุมทั่วไป ซึ่งพระธรรมปิฎกพูดด้วยคำสั้นๆ ว่า ความอยากให้ธรรมเกิดมีขึ้น หรือความใฝ่ธรรม กล่าวคือ อยากให้ธรรม ความดี ความงาม ความ จริง ความถูกต้อง เกิดมีขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่และตรงจุดหมาย เพราะการที่มนุษย์มีการ ปกครอง มีการงานบ้านเมืองต่างๆ นี้ ก็เพื่อให้ เกิดมี "ธรรม" ขึ้นในสังคมมนุษย์ หรือเพื่อดำรง "ธรรม" ให้คงอยู่

คำว่า "ธรรม" ในที่นี้ พระธรรมปิฎกให้นิยามไว้ว่า หมายถึง ความจริง ความ ถูกต้อง ความดี งาม ประโยชน์สุขที่แท้จริง รวมทั้งหลักการที่จะให้เกิดความดีงาม ความ ถูกต้องเหล่านี้๒๕ การที่เรา จัดตั้งวางหลักต่างๆ เช่น หลักการทางรัฐศาสตร์ หลักการทาง นิติศาสตร์ หลักการทางเศรษฐศาสตร์ หรือหลักการเองใดๆ ก็ตาม ก็เพื่อให้มีเกณฑ์ มี มาตรฐานในการที่จะดำเนินงาน เพื่อสร้างสรรค์ทำให้ เกิดความดี ความงาม ความถูกต้อง และประโยชน์สุขที่แท้ันั้น

เมื่อต้องการความดีงามและประโยชน์สุขแก่บ้านเมือง ก็ต้องยึดถือหลักการเหล่านี้ ซึ่งเรียกด้วยคำที่สั้นที่สุดคำเดียวว่า "ธรรม" เพราะฉะนั้น นักการเมืองจะต้องมีจริยธรรมสำคัญขั้นต่อไป ต่อจากความอยากที่ถูกต้อง หรือความใฝ่ปรารถนาที่เรียกว่า ฉันทะ ก็คือ การที่จะต้องยึดถือธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ธรรมาธิปไตย ถ้าคนเรา ไม่ถือธรรมเป็นใหญ่ คือไม่ถือหลักการ ไม่เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ประโยชน์สุขที่แท้เป็นมาตรฐาน เป็นใหญ่หรือเป็นที่ยึดถือ ก็จะไม่เอาความจริงหรือเขวออกไป กลายเป็นยึดถือเอาตัวคนเป็นใหญ่ เอาผลประโยชน์เป็นใหญ่ หรือเอาคะแนนนิยมเป็นใหญ่ เป็นต้น

เมื่อถือเอาตัวตน ผลประโยชน์ของตน ความยิ่งใหญ่ อำนาจของตน เป็นต้นเป็นใหญ่ เรียกว่า อัตตาธิปไตย แต่ถ้าถือเอาความนิยม การเอาอกเอาใจกัน ความชอบใจ ความพึงพอใจ ของคนจำนวนมาก โดยไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์เรียกว่า โลกาธิปไตย

พระธรรมปิฎกอธิบายหลักการของธรรมาธิปไตยเพิ่มเติมว่า ผู้เป็นนักปกครอง เป็นนักการเมือง เป็นนักบริหาร ต้องถือเป็นเรื่องสำคัญว่า ตอนนี้จะออกสู่ภาคปฏิบัติ ต้อง ตั้งหลักก่อน การที่จะตั้งหลักก็คือ จะต้องยึดถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักการ กฎกติกา กฎหมาย ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผล ประโยชน์สุขที่แท้เป็นใหญ่ เป็นเกณฑ์ และเป็นมาตรฐาน ๒๖ เมื่อถือธรรมเป็นใหญ่ ก็เห็นแก่ธรรม เห็นแก่ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และยึดถือตามหลักการ กฎกติกา รวมทั้งกฎหมายก็จะไม่เอนเอียงไปข้างไหน ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ ไม่เห็นแก่พรรคพวก ไม่เห็นแก่คะแนนนิยม เป็นต้น และจะมีความชัดเจนในการทำงาน ซึ่งโดยที่สุดแล้ว ธรรมาธิปไตยเท่านั้น จะเป็นแกนจริยธรรมของระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ

สำหรับทำที่ต่อระบอบประชาธิปไตยที่ใช้เป็นรูปแบบในการปกครองประเทศไทยนั้น พระธรรมปิฎกได้ชี้แนวทางว่า ถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะต้องมีความชัดเจนในหลักการของ พระพุทธศาสนา ถ้าเป็นพุทธศาสนิกจะต้องถือธรรมเป็นใหญ่ พระพุทธเจ้าเองก็ทรงถือธรรมเป็นใหญ่ ไม่มีอะไรใหญ่กว่าธรรม คนที่ถือธรรมเป็นใหญ่ คือเป็นธรรมาธิปไตยนั้น มีลักษณะสำคัญคือ

๑. เป็นคนมีหลักการไม่เลือนลอยไหลไปตามกระแส ถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล และกฎเกณฑ์เป็นเกณฑ์ตัดสิน

๒. ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามความเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการความจริง ความถูกต้องดีงามและเหตุผลในเรื่อง นั้นๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการความจริง ความถูกต้องไว้ได้

๓. มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียง ไปด้วยอคติ

๔. รักธรรม รักความจริง ความถูกต้องดีงาม ทำอะไรก็มุ่งจะให้ถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม มุ่งให้ได้ความจริง มุ่งให้เกิดความถูกต้องดีงาม จนข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนไปได้ ให้ธรรมเป็นใหญ่

เหนือแม้แต่เกียรติและศักดิ์ศรีของคน และเพราะรักธรรม มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมนั้น จึงเป็นคนที่พูด
ด้วยง่าย รับฟังข้อมูลและเหตุผล ไม่ได้ร้อนในทิวณฺฑิ

ใน ๔ ข้อนี้ ข้อสุดท้ายเป็นตัวตัดสินความเป็นธรรมาธิปไตยแค่ไหนแง่ปฏิบัติ จะขาด ๓ ข้อแรก
ไม่ได้ ต้องมีไว้ครบทั้งหมด๒๗ ซึ่งควรนำมาประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบในการปกครองของประเทศไทย

ประชาธิปไตยเข้มแข็ง : ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง

ชุมชนประกอบด้วยคนหลายๆ ครอบครัวมาอาศัยอยู่ร่วมกันแต่ละคนมีบทบาทแตกต่างกันไป
นอกจากนี้ ทุกคนยังต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่พึงกระทำด้วย เช่น เด็กในวัยเรียน มีหน้าที่เข้ารับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี และปฏิบัติตามกฎหมาย ส่วนผู้ใหญ่มีหน้าที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด
เช่น เสียภาษี ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้นเมื่อเราได้อยู่ร่วมกันในชุมชน ทุกคนต่างต้องมีส่วนร่วมในการ
ปฏิบัติตนตามกระบวนการประชาธิปไตยของชุมชน นอกจากนี้แล้ว คำว่าชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง คือ
ชุมชนที่พึ่งตนเองได้^๔ ได้แก่

๑. เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่รอสูตรสำเร็จในการแก้ไขปัญหา ไม่นั่งความ
ช่วยเหลือจากรัฐหรือภายนอก แต่มาร่วมกันค้นหาทางออกจากปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง

๒. เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ เป็นอิสระจากการครอบงำของคนอื่น สถาบันอื่น
องค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง นายทุนข้าราชการ อาจารย์ เอ็นจีโอ เป็นอิสระ เพราะชุมชน
สามารถตัดสินใจด้วยข้อมูลที่ค้นหา ไม่ใช่เพราะคนอื่นมาบอกหรือแนะนำ แต่เกิดปัญหาผิดพลาด
ขาดทุน คนที่แนะนำไม่มาร่วมรับผิดชอบอะไรเลย

๓. เป็นชุมชนที่จัดการทุนของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ คำว่าทุนนี้ หมายถึงอะไรที่มากกว่า
เงิน เป็นทุนทางทรัพยากร ทุนภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนโภคทรัพย์ และทุนทางสังคม ที่จำทำให้
ชุมชนมีรากฐานที่มั่นคง มีหลักประกันชีวิตที่ไม่ได้ฝากชีวิตไว้กับธุรกิจการค้าที่ชุมชนมักไม่มีความรู้
ความชำนาญ แต่ฝากไว้กับระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและพอเพียง

๔. เป็นชุมชนที่ยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การ
ดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนร่วม สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยหลักสันติวิธีและ
ภูมิปัญญาของชุมชน^๕

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตยเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งยังเป็นอะไรที่ไม่เสร็จ
สมบูรณ์มากนัก เพราะมีองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้เกิดวิกฤตในชุมชน การที่จะทำให้ชุมชน
เข้มแข็ง ถ้ามีความเข้มแข็งเป็นพื้นฐาน เราเรียนรู้จะไรจากภายนอกเราจะสามารถเลือกได้ การรวมตัว

^๔ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์และคณะ.(๒๕๕๔) ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศ
เปรียบเทียบ กรุงเทพฯ : วิทยุชน, www.thaitambol.net www.baanjommyut.com www.pattaya.go.th

^๕ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ.(๒๕๕๕).ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.พิมพ์ครั้งที่ ๓.กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
หน้า ๒๓

ที่ผ่านมาส่วนมากเป็นการรวมตัวในเชิงลบ เช่นการประท้วง การต่อต้าน ซึ่งไม่มีการสร้างความเข้มแข็งขึ้น ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนนั้นต้องพิจารณาองค์ประกอบดังนี้ ในชุมชนต้องพิจารณาตั้งกลุ่มบริหารจัดการเรื่องทุน ชุมชนควรที่จะคิดอ่านวางแผนพัฒนาในชุมชนของตนเอง เพื่อคานอำนาจแผนพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง ไม่ใช่ผู้ปกครองชุมชนหรือท้องถิ่น นอกจากนั้นต้องเตรียมกำลังพล เช่น ราษฎ์ชาวบ้าน เยาวชน ได้ร่วมรับรู้ เรียนรู้กระแสต่อต้านโดยสันติวิธีและสร้างสรรค์ และประการสำคัญประชาชนต้องร่วมมือร่วมใจจัดกระบวนการปฏิรูปการเมืองให้สอดคล้องกับปัญหา ชุมชนท้องถิ่นควรจะเป็นฐานที่กำหนดอนาคตบ้านเมือง

จิตสาธารณะพื้นฐานประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น

การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมชุมชน เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน “จิตสาธารณะ” เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมการสร้างจิตสาธารณะที่เป็นประชาธิปไตยในชุมชน ที่เกิดเป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้ นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการจิตสาธารณะยังมีอีกหลายประการถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม^๖ ดังนี้

๑. สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิเสรีภาพหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม
๒. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคมต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติและโลกใบนี้
๓. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่นกัน อย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ต้องช่วยกันแก้ไข เช่น ช่วยกันดำเนินการให้โรงงานอุตสาหกรรมสร้างบ่อกักน้ำทิ้งก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ
๔. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วยทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

^๖ <http://www.volunteerspirit.org/blog/baocd12/1149>. [ออนไลน์] สืบค้นข้อมูล วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

การจะสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและประเทศชาติให้มั่นคงได้อย่างแท้จริงนั้น ผู้คนในสังคมท้องถิ่นจำเป็นต้องรู้ในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องโยงถึงคุณค่าทางศีลธรรม สร้างแนวทางแห่งการรู้จักสถาบัน มุ่งมั่นในหน้าที่ และมีจิตสาธารณะ โดยเริ่มจากการสร้างแนวความคิดที่ดีงาม มีความรู้รัก เข้าใจและศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เพื่อเป็นรากฐานทางจิตใจในการฟันฝ่ากับปัญหาต่างๆ และมีจิตสำนึกสาธารณะ คือ มีจิตใจที่มุ่งสร้างสรรค์และทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งบุคคลที่เป็นต้นแบบที่ดีที่สุดคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงดำริและสร้างโครงการที่เป็นประโยชน์อย่างเนืองนิตย์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งประชาธิปไตยของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในชุมชน รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเองการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน ทั้งคือภาพรวมประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น

สรุป

ประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น : ประชาธิปไตยวิถีพุทธ มีกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยมาตั้งแต่ก่อนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ผ่านกระบวนการปรึกษาหารือ การตัดสินใจร่วมกัน เป็นการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ยึดหลักพุทธธรรมอภิปไตย โดยเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการเสนอนโยบายสาธารณะผ่านกลไกการเสนอนโยบาย ตามลำดับ และเป็นผู้ปฏิบัตินโยบาย ต่างจากในอดีตที่ตัวแทนจะเป็นผู้ตัดสินใจในการกำหนด

นโยบายสาธารณะนับว่าเป็นการเติบโตของความเป็นพลเมือง การเมืองภาคประชาชน การเรียนรู้ประชาธิปไตย ด้วยการปฏิบัติจริง กระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้ประชาธิปไตยชุมชนจะพัฒนา จนเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นชุมชนจัดการตนเอง กล่าวคือ

๑) ประชาธิปไตยชุมชนเป็นกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน ในการ กำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนา การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งระดับตำบล จังหวัด และ ระดับชาติ

๒) ประชาธิปไตยชุมชนครอบคลุมถึงในเรื่องการใช้สิทธิของตนเอง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชนและบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประชาชน

๓) ประชาธิปไตยชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมติดตามผลการพัฒนาของภาคการเมือง องค์กรรัฐและส่วนราชการ การเสนอปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหอันเกิดแต่การพัฒนา

๔) ประชาธิปไตยชุมชนต้องดำเนินการโดยชุมชน มีชุมชน เป็นศูนย์กลาง เปิดให้ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด ไม่ใช่กระบวนการทำแทน ผลการศึกษาแนวทางการ พัฒนาประชาธิปไตยชุมชนที่ค้นพบจากผลการดำเนินการตามบทบาทของสภาองค์กรชุมชนนั้น มีปัจจัย หลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้องอันได้แก่ ทุนมนุษย์ คือ ผู้นำ และทีมงานจะต้อง มีจิตอาสา ทุ่มเท เสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพผู้อื่น มีความเชื่อในระบบคุณค่า และมีความภาคภูมิใจใน ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญา กลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้าร่วมนั้นประกอบด้วยสมาชิกที่มีประสบการณ์ มองเห็นโอกาสของกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่จะทำให้อำนาจชุมชนเป็นองค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ด้านโครงสร้างองค์กร การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนแล้ว จะต้องจัดโครงสร้างแนวราบ ไม่ใช่โครงสร้างเชิงอำนาจ ควรมีการสั่งการแต่ต้องทำงานร่วมกัน และมีการเชื่อมประสานกับทุกภาคส่วนในท้องถิ่นให้เข้าร่วมประชุมและแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อีกทั้งยังมีกลไกภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน ได้แก่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด หน่วยงานรัฐที่อยู่ในท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) องค์กรเหล่านี้เป็นกลไกที่พัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยชุมชน

บรรณานุกรม

กรมพล ท่องธรรมชาติและคณะ. **หลักประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘).

เมฆไตรรัตน์ และคณะ. **ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ**, กรุงเทพฯ : ๒๕๕๔. วิทยุชุมชน, [ออนไลน์] www.thaitambol.net, วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

วรทิพย์ มีมาก, และชิวินทร์ ฉายาชวลิต. **หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมี**

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข. กรุงเทพฯ : กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗.

- ลิขิต ธีรเวคิน. (๒๕๕๒). “ปัญหาการเมืองในอนาคต วิเคราะห์โดยโครงสร้างทฤษฎี System Analysis,”ใน รัฐศาสตร์-การเมือง.กรุงเทพฯ : ภาษา<http://www.volunteerspirit.org/blog/baocd๑๒/๑๑๔๙>.[ออนไลน์] สืบค้นข้อมูล วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.
- สมบัติ ัญญวงค์. (๒๕๕๖). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. พิมพ์ครั้งที่ ๙.กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม, ๒๕๕๙.

บทบาทของภาครัฐ ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาด้านการทอผ้า
ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

The role of government for The local knowledge development
: Local Textile case study BanWangchao Community Bungsamakkhee District
KamphaengPhet Province

เอื้อมเดือน คุ่มแสง*
ดร.วรงค์ เจริญเฝ้า**

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าและเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้ตารางคำนวณของ Taro Yamane ที่จำนวน ๔๐๐คน โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕% เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณราและเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับของบทบาทภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๓๗, S.D. = .๖๑๗) สำหรับการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านเงินทุน (\bar{X} = ๓.๔๕, S.D. = .๖๒๒) และรองลงมาตามลำดับคือ ด้านการผลิต (\bar{X} = ๓.๓๘, S.D. = .๖๘๔) ด้านการตลาด (\bar{X} = ๓.๓๖, S.D. = .๕๕๗) และด้านการบริหารจัดการ (\bar{X} = ๓.๓๐, S.D. = .๖๐๕)

๒. ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ การเป็นสมาชิก มีผลต่อบทบาทภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า ส่วนด้านการมีความรู้ในการทอผ้า ไม่มีผล

๓. แนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าของภาครัฐ กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นคือควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์ทางการเงินให้แก่กลุ่มแม่บ้านเพื่อให้มีความรู้เพื่อเป็นการวางแผนในการบริหารจัดการของกลุ่ม รวมทั้งอบรมในด้านการผลิต เพื่อให้ผ้าทอมีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น และเพื่อรองรับในการพัฒนาในทุก ๆ ด้านต่อไป

คำสำคัญ : บทบาทภาครัฐ, พัฒนา, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

** อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ABSTRACT

The objectives of the studies was to study about the level of takingrole of the government for the local knowledge development : Local Textile casestudy Ban Wang Chao Community Buengsamakkee District KamphaengPhet Province including the study about the factors that affect on the role of government in the local development in local textile and in order to study the guidelines for developing the local wisdom. This research is quantitative research calculated by using the formula table of Taro Yamane with 400 samples and the reliability level was at 95%. The tools used in this study were questionnaire and the data were analyzed by using Descriptive Statistics and Inferential Statistics.

The results of the study were as follow

1. The level of role of the government for the local knowledge development was at the medium level. When considering in each aspects found that the highest average aspect was capital and respectively lower were manufacturing, marketing and management aspects.

2. The factors that affect on the role of government in the local development which segregated accordingly with personal factors found that gender, age, occupation, income, education level, length of residence and membership affected on the role of government in the local development but knowledge in local textile didn't affect on.

3. The guidelines for local wisdom development in local textile of the government was the money-analyzing expert should be hired for the sake of coaching and educating the women's group suggested by the samples in order to plan the group management including with providing the manufacture workshop to produce the better quality local textile and to be more demanded products in the market and in order to support for all developments in each aspect

Keyword : The role of government, Development, Local wisdom.

บทนำ

การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาไทยอย่างหนึ่งสืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งในอดีตการทอผ้ามีอยู่แทบทุกครัวเรือนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพราะผ้าเป็นสิ่งที่จำเป็น ในชีวิตประจำวันของทุกคน ผ้าของแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปะและความงดงามเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความชำนาญ ค่านิยมและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ปัจจุบันวิถีชีวิตคนไทยเปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตภาคเกษตรมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและ ภาคบริการ สินค้าอุตสาหกรรมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตภาคเกษตรมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ สินค้าอุตสาหกรรมจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทย การทอผ้าเพื่อใช้สอย เป็นการสร้างอาชีพและรายได้เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนการ ทอผ้าเพื่อใช้สอย ซึ่งเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ทั้งในลักษณะอาชีพ

หลักและอาชีพเสริม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีผู้ที่พิจารณาเห็นว่าผ้าทอเป็นสินค้าซึ่งมีโอกาสขยายออกไปทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ

ดังนั้น ภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญเพราะถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนและดำเนินการ เพราะภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาครัฐต้องมีความจริงจังในการที่จะส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับบริบทในแต่ละชุมชน ซึ่งจะเป็นทางออกหนึ่งที่จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิต บนพื้นฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนอีกด้วย

ชุมชนบ้านวังเจ้า ตำบลเทพนิมิต อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้โยกย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอีสาน ซึ่งได้นำประเพณี วัฒนธรรมสิ่งของเครื่องใช้มาด้วยเช่นการทอผ้า ที่ทอขึ้นมาเองในชุมชนบ้านวังเจ้า จะมีเอกลักษณ์และรูปแบบของผ้าที่ทอคือ ผ้าขาวม้าสองสี ผ้าทอฝืน ผ้าทอพื้นลายดอกไม้ สตรีกลุ่มแม่บ้านวังเจ้า รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านวังเจ้าได้ประมาณ ๑๐ ปี สามารถรวมกลุ่มและมีสมาชิกทั้งหมด ๓๐ คน แต่ในปัจจุบันมีสมาชิกคงเหลือ ๑๘ คน และสมาชิกที่คงอยู่ถาวร ๖ คน ที่ผ่านมาชาวบ้านในชุมชนวังเจ้าไม่ค่อยมีการรวมตัวกันต่างคนต่างทำงาน อาชีพของตนเอง ไม่เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม เนื่องจากรายได้ที่ได้จากการทอผ้า มีรายได้ค่อนข้างต่ำ ไม่นั่นคง และไม่มีสวัสดิการ จึงทำให้ชาวบ้านมีการรวมตัวที่น้อยลง และหันไปทำงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมในเมืองใหญ่ อันเป็นค่านิยมของคนในชนบทที่ต้องการทำงานหาเงินเลี้ยงชีพเพียงอย่างเดียว แต่กับละเลยความวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ ซึ่งขณะนี้ภูมิปัญญาการทอผ้าของชุมชนวังเจ้า กำลังสูญหายไปพร้อมกับครุภูมิปัญญา เนื่องจากไม่มีระบบการจัดการรวบรวมองค์ความรู้ อีกทั้งเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญกับการทอผ้าผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทของภาครัฐ ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ว่าภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณา กำหนดเป็นนโยบายและทำเป็นโครงการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อศึกษาระดับบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทอผ้าชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยของบทบาทภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทอผ้าชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทอผ้าชุมชนบ้านวังเจ้าอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

๒. ขอบเขตการวิจัย

๒.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้ ด้านบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านเงินทุน ๒) ด้านการผลิต ๓) ด้านการตลาด ๔) ด้านการบริหารจัดการ

๒.๒ **ขอบเขตด้านตัวแปรได้แก่** ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา ปัจจัยด้านสังคม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ สถานการณ์เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า และตัวแปร คือ บทบาทภาครัฐของภาครัฐ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านเงินทุน ๒. ด้านการผลิต ๓. ด้านการตลาด ๔. ด้านการบริหารจัดการ

๒.๓ **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่** ประชากรทั้งชายและหญิงในเขตพื้นที่ อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน ๒๑,๙๗๓ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๘ คน

๒.๔ **ขอบเขตด้านพื้นที่ได้แก่** ๑. ตำบลระหาน ๒. ตำบลเทพนิมิต ๓. ตำบลวังชะโอน ๔. ตำบลบึงสามัคคี

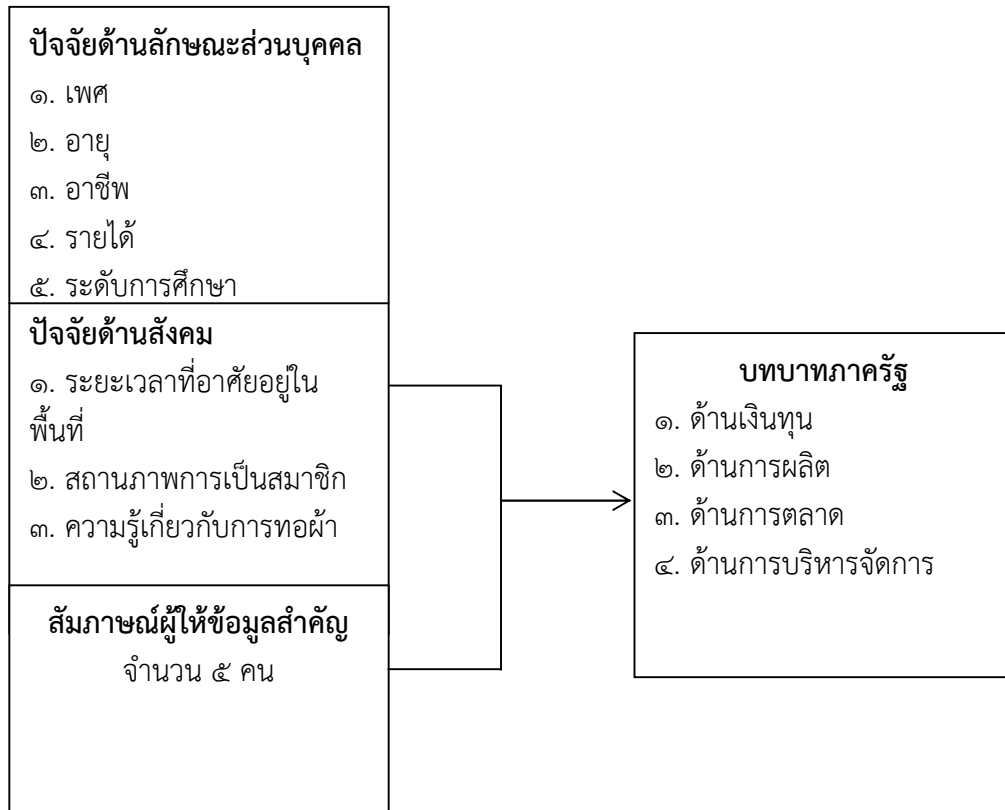
๒.๕ **ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน** มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๕ เดือน

๓. สมมติฐานการวิจัย

ประชากรที่มี เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่ ในพื้นที่ สถานภาพการเป็นสมาชิกภายในกลุ่มทอผ้า และความรู้เกี่ยวกับกับการทอผ้า ที่แตกต่างกัน จะมีความคิดเห็นต่อระดับบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าของชุมชน บ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชรแตกต่างกัน

๔. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐ ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา ด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

๕.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๕.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๕.๒.๑ ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ประชากรทั้งชายและหญิงในเขตพื้นที่อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีจำนวน ๒๑,๙๗๓ คน

๕.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสุ่มตัวอย่างประชากรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ มาจากการเปิดตารางกำหนดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๓ คน

๕.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน ๕ คน ได้แก่ ๑) ประธานกลุ่มทอผ้า จำนวน ๑ ท่าน ๒) สมาชิกกลุ่มทอผ้า จำนวน ๒ ท่าน ๓) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน ๑ ท่าน ๔) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๑ ท่าน

๕.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาครัฐ ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร” และ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลโดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ^๑ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาบทบาทของภาครัฐ ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยบทบาทของภาครัฐ ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ (F - test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

๖. ผลการวิจัย

๖.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน ๒๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๓ มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘ มีอาชีพเกษตรกรรวมจำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕ มีรายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓ จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ ๓๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ไม่เป็นสมาชิกจำนวน ๓๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙ และไม่มีความรู้ด้านการทอผ้าจำนวน ๒๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒

๖.๒ ระดับของบทบาทภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ด้านการทอผ้า ชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อระดับของบทบาทภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๓๗, S.D. = .๖๑๗) สำหรับการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเงินทุน (\bar{X} = ๓.๔๕, S.D. = .๖๒๒) และรองลงมาตามลำดับคือ ด้านการผลิต (\bar{X} = ๓.๓๘, S.D. = .๖๘๔) ด้านการตลาด (\bar{X} = ๓.๓๖, S.D. = .๕๕๗) และด้านการบริหารจัดการ (\bar{X} = ๓.๓๐, S.D. = .๖๐๕)

๖.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ สถานะการเป็นสมาชิกภายในกลุ่มทอผ้า และความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า มีความคิดเห็นต่อ

^๑ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (กรุงเทพมหานคร : วีอินเทอร์พรีนทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕

ระดับบทบาทของภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าของชุมชนบ้านวังเจ้า อำเภอ บึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๖.๔ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

๑) ด้านเงินทุน

ด้านเงินทุนภาครัฐได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนากลุ่มทอผ้าโดยมีการจัดทำโครงการเป็น รายปี เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านวัสดุและอุปกรณ์แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นกลุ่มทอ ผ้ายังคงมีความต้องการการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐที่มากขึ้น

๒) ด้านการตลาด

ด้านการตลาดภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในการหาสถานที่จัดจำหน่ายให้ โดยได้ความ อนุเคราะห์จากทั้งภาครัฐและเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ โดยได้รับการอนุเคราะห์จากการออกร้าน ขายของ ด้านการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ทำให้กลุ่มทอผ้ามีรายได้เพิ่มมากขึ้น

๓) ด้านการผลิต

ด้านการผลิตกลุ่มทอผ้ายังคงใช้รูปแบบการทอผ้า แบบดั้งเดิมที่ยังคงอนุรักษ์อยู่ แต่สภาพ ปัญหาที่พบบ่อยจากการผลิตคือ ทอผ้าได้ไม่ทันตามที่ถูกคำสั่ง เนื่องจากปัญหาจากการขาดแคลน แรงงาน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าที่แท้จริงมีเพียง 7 คน เท่านั้น ภาครัฐจึงได้มีการนำเทคโนโลยีมา ประยุกต์ให้ใช้ในบางส่วนทำให้ปัญหาลดลง

๔) ด้านการบริหารจัดการ

ด้านการบริหารจัดการภาครัฐได้มีการเข้ามาช่วยกลุ่มทอผ้าวางแผนทั้งด้านการเงิน การตลาด และการผลิต เป็นสิ่งที่กลุ่มทอผ้าค่อนข้างขาดความรู้ในการบริหารจัดการ ภาครัฐจึงได้มี โครงการเพื่อมาสนับสนุน ทั้งการวางแผนด้านเงินทุน จัดหาช่องทางการจำหน่าย ทำให้การดำเนินงาน ของกลุ่มทอผ้ามีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า

การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า นั้น กล่าวคือ ภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเงินทุน ด้านการตลาด ด้านการผลิต และด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากเป็นการ สนับสนุนให้ประชาชนมีรายได้ และไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปในเมืองใหญ่ ดังนั้นภาครัฐต้องเข้ามา มีบทบาทในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าได้นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวน มาก

๗. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงบทบาท ภาครัฐในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น : ด้านการทอผ้า และได้พบความต้องการของกลุ่มทอผ้า ซึ่ง นำไปสู่แนวทางการพัฒนาให้ยั่งยืนต่อไป

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

ด้านเงินทุน คือ เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า เนื่องจากอาชีพทอผ้า เป็นอาชีพที่ไม่ได้รับการนิยมจากคนยุคปัจจุบัน จึงทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นฐาน ไปทำงานตามเมืองอุตสาหกรรม ภาครัฐจึงต้องมีการสนับสนุนด้านการลงทุนและทำให้เห็นว่าภูมิ ปัญญาท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้ให้สามารถดำรงชีพได้อย่างแท้จริง

ด้านการตลาดคือ สิ่งที่ภาครัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์และหาช่องทางการตลาดอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าจะจัดจำหน่ายเฉพาะช่องทางที่กลุ่มถนัดเท่านั้น จึงทำให้ทราบได้ว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มทอผ้า มาจากการที่ภาครัฐหาช่องทางการจัดจำหน่ายยังงานเทศกาล ต่าง ๆ ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

ด้านการผลิต

ด้านการผลิต คือ ได้มีการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มทอผ้า ได้เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการทอผ้าตามสถานที่หน่วยงานภาครัฐได้จัดขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และทำให้มีช่องทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มทอผ้ากลุ่มอื่น ๆ และยังสามารถจัดให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาอบรมให้ความรู้ทำให้สมาชิกมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และยังเพิ่มคุณภาพการผลิตได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ด้านการบริหารจัดการ

ด้านการบริหารจัดการ คือ ภาครัฐควรเข้ามาวางแผนการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มทอผ้ามีเพียงความรู้ความสามารถด้านการทอผ้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังขาดความรู้ด้านการตลาด การบริหารจัดการ ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

- ๑) ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรหาแหล่งเงินทุนให้กลับทางกลุ่ม และจัดเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ในด้านของการจัดการทางการเงิน
- ๒) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การประกวดผลิตภัณฑ์ การจัดทำเครือข่ายเพื่อให้กลุ่มอาชีพได้มีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำหน่วยสินค้า และการประสานงาน
- ๓) สำรวจความต้องการของกลุ่มและจัดการอบรมตามความต้องการ จำแนกเป็น ความรู้ทางด้านอาชีพ การตลาด การทำบัญชี การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

๘.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

- ๑) ด้านเงินทุน ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีเงินทุนสำรองสำหรับให้กลุ่มกั๊ยืมเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อวัสดุ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า
- ๒) ด้านการตลาดภาครัฐควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด กำแพงเพชร ทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยสนับสนุน ส่งเสริม สินค้าของกลุ่มแม่บ้าน
- ๓) ด้านการผลิต ควรมีหน่วยงานที่เชี่ยวชาญด้านการผลิตมาแนะนำ โดยส่งวิทยากรมาอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการผลิตและสินค้ามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้
- ๔) ด้านการบริหารจัดการภาครัฐต้องเข้ามาร่วมวางแผน เข้ามาให้การสนับสนุนในการทำโครงการ โดยเป็นโครงการต่อเนื่องที่ทำให้กลุ่มทอผ้าสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยภาครัฐเป็นผู้คอยชี้แนะเท่านั้น

๘.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาวิจัยการบริหารงานกลุ่มทอผ้า ที่ประสบความสำเร็จ กับกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อทราบข้อแตกต่าง จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาผ้าทอให้เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

๒) ควรมีการศึกษา ประเมินผลโครงการ และติดตามผลในกลุ่มทอผ้า ก่อนเข้าร่วมโครงการ
ว่ากลุ่มผู้ผลิตมีความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร
: วีอินเทอร์พรีนทร์, ๒๕๕๐.

พุทธปัญญาเพื่อการพัฒนาสันติภาพของสังคมมนุษย์ศตวรรษที่ ๒๑
The Development Buddhist Wisdom for Peace Human Society
century 21st

ประสิทธิ์ พันธวงษ์^๑
Prasit phunthawong

บทคัดย่อ

พุทธปัญญาสู่การพัฒนาทำให้เกิดสันติภาพการพัฒนาสังคมมนุษย์ของชาวพุทธที่แท้จริงได้ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องมีปราชญ์ผู้รู้แจ้งในพุทธปัญญา อันได้แก่ ปราชญ์ผู้รู้แจ้งในการศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นบุคคลผู้ชี้แนวทางหล่อหลอมในรูปแบบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ปลูกฝังลูกหลานของเราในอนาคต ปราชญ์ผู้รู้แจ้งที่เกิดจากขบวนการถ่ายทอดบรมพัฒนาสติปัญญา ความคิดจากประสบการณ์ ปราชญ์ผู้รู้แจ้งที่เกิดจากการลงมือทำเป็นขั้นตอนสุดท้ายของขบวนการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเมื่อคนทั้งหลายทำในสิ่งที่ถูกต้อง แล้วมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง และมั่นคงในการกระทำสู่จิตสำนึกภายในของตนเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การทำกิจกรรมทางสังคมเพื่อควมมีสันติภาพการพัฒนาสังคมมนุษย์ศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งถือว่าพุทธปัญญาเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดของสังคมมนุษย์ชาติในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ถูกต้องนำไปสู่การลดความยึดถือตัวตน มองมนุษย์ทุกคนอย่างมีคุณค่าเท่าเทียมกันและเป็นวิถีที่จะนำไปสู่การยุติความขัดแย้ง นำสันติภาพสู่สังคมมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : พุทธปัญญา, การพัฒนาสันติภาพ, สังคมมนุษย์, ศตวรรษที่ ๒๑

Abstracts

The development Buddhist wisdom for peace the human society century 21st. Must have Wise in cognitive Buddhist wisdom by the enlightened in education individual guidance molded in the form of culture and lifestyle to culture our children, in the future. Cognitive. Buddhist wisdom by the enlightened movement rely develop intelligence. The idea of having an appointment. The cognitive. Buddhist wisdom by the enlightened resulting from the action as a final step movement building immunology society. When you do the right action. Do that consistently and stable. Action to the basic portant lead. Activity social to peace development century 21st

^๑เจ้าหน้าที่งานวางแผนและพัฒนางานวิจัย โครงการขยายห้องเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดพัฒนาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

.Which is that rationality in strumental best of the National society in century 21st.The correct lead reducing adherence identity for all human with equality and a royalty lead conflict resolution bring peace to human society literally.

Keyword : Buddhist wisdom, peace, development human society, century 21st .

๑. บทนำ

พิจารณาตามกระบวนการพัฒนาของสังคมมนุษย์ ระบอบสังคมนิยมเป็นช่วงหนึ่งของกระบวนการทั้งหมดและเป็น “เครื่องมือ” ให้เลือกสำหรับประเทศหนึ่งใด จะพัฒนาตนเองด้วยระบอบทุนนิยมหรือสังคมนิยม ก็ขึ้นอยู่กับว่า การพัฒนาด้วยระบอบใดจะเหมาะสมกับสถานะเป็นจริงของตนเอง สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงในระบบ โครงสร้าง และกลไกต่างๆ ได้ดีกว่า ซึ่งจะยังผลให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าได้มากกว่า เร็วกว่า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนเป็นผู้สวຍผลของการพัฒนาอย่างแท้จริงเป็นการเลือกเพื่อหวังผล ถือเอาผลเป็นตัวกำหนดในการเลือกที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย เจริญรุ่งเรืองอย่างรอบด้านในระยะยาว ขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาทางสังคมของมวลมนุษยชาติโลกเปลี่ยนผ่านจากศตวรรษที่ ๒๐ สู่ศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคโลกาภิวัตน์ ยุคแห่งโลกไร้พรมแดน ยุคของโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง และยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ ยุคของการแสวงหาและพัฒนาทุนมนุษย์ ยุคของคนมีปัญญาดีนำพาองค์กร ประเทศชาติ หรือสังคมโลกให้รอดพ้นจากความเดือดร้อน อันมีผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลก เช่น ประเทศที่เกิดภาวะวิกฤตทางสังคมจากภัยสงครามและความขัดแย้งทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกมาก่อน เช่น อินเดีย ศรีลังกา เวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นขบวนการชาวมุสลิมเพื่อสังคมในอินเดียที่นำโดย เอ็มเบ็ดการ์ (B.R.Ambedkar) ผู้ต่อสู้เพื่อให้ยกเลิกระบอบวรรณะในสังคมอินเดีย โดยชักชวนชนชั้นต่ำต้อย (ศูทร/อหิวสูทร) ให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศาสนาที่ให้ความเสมอภาคทางสังคม ขบวนการชาวมุสลิมเพื่อสังคมในเวียดนามที่นำโดยพระนิกายเซนชื่อ ดิช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) ผู้ต่อสู้เพื่อชาวเวียดนามที่อพยพลี้ภัยสงคราม ขบวนการสรโวทัย (Sarvodaya) นำโดยอริยรัตน์ (Ariyaratne) ในประเทศศรีลังกา ที่พยายามประยุกต์หลักพุทธธรรมมาแก้ปัญหาสังคมตั้งแต่สังคมระดับรากหญ้าจนถึงสังคมระดับประเทศ และขบวนการชาวมุสลิมเพื่อสังคมในอิเบตที่นำโดยองค์ทะเล ลามะ ผู้นำรัฐบาลผลิตถิ่นของอิเบตที่พยายามต่อสู้เพื่อเอกราชของอิเบตบนฐานของอหิงสธรรม (non-violence) และเป็นผู้เสนอแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบระดับสากล (universal responsibility) บนฐานของจิตใจที่มุ่งหวังประโยชน์สุขเพื่อผู้อื่น (altruistic mind) เหล่านี้คือตัวอย่างของขบวนการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในต่างประเทศที่พยายามนำเอาพระพุทธศาสนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคม

สังคมไทยไม่เคยประสบภาวะวิกฤตทางสังคมอย่างรุนแรงเหมือนในหลายประเทศที่ยกมาข้างต้น แต่ภาวะวิกฤตทางสังคมและการเมืองตั้งแต่สมัย ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ จนถึงปัจจุบัน เป็นต้นมาได้ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจน

ปัญหาเสื่อมโทรมด้านศีลธรรม หรือปัญหาการล่มสลายของครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ชาวพุทธไทยกลุ่มหนึ่งมองว่าปัญหาวิกฤตเหล่านี้เกิดจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นแต่เรื่องเศรษฐกิจโดยละเลยมิติทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาแบบจารีตในสังคมไทย นับตั้งแต่รัฐแยกการศึกษาของประชาชนออกจากวัดในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา สถาบันศาสนาแทบจะถูกตัดขาดจากการกำหนดทิศทางของสังคมเลยก็ว่าได้ ดังนั้น ชาวพุทธบางกลุ่มจึงได้เสนอแนวคิดในการฟื้นคืนชีพบทบาทของพระพุทธศาสนาขึ้นมาใหม่ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมปัจจุบัน รวมทั้งการตีความพุทธธรรมแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาสังคมโลกยุคใหม่ บุคคลสำคัญที่พยายามอธิบายคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้มีมิติทางสังคม เช่น พุทธทาสภิกขุ^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) พระไพศาล วิสาโล นพ. ประเวศ วสี เครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ (พ.พ.ส.) (International Network of Engaged Buddhists-INEB) ถือว่าเป็นขบวนการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในระดับนานาชาติที่พยายามบูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาสังคมยุคใหม่ แนวพุทธปัญญาสร้างสันติภาพเพื่อสังคมมนุษยการมุ่งพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีฐานอยู่บนความมีสติ ปัญญา และกรุณา แนวใหม่เพื่อสามารถตอบปัญหาสังคมโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อน

บทความนี้พยายามที่จะนำเสนอแนวความคิดว่า พุทธปัญญาสร้างสันติภาพเพื่อสังคมมนุษย์ในศตวรรษที่๒๑ มีทางเดียวและเป็นหนทางที่สำคัญที่สุดที่ชาวพุทธสามารถมีชีวิตที่สันติสุขเพื่อสันติภาพแห่งสังคมมนุษย์ จึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับกระแสของพระพุทธศาสนาแนวใหม่ในสังคมไทยปัจจุบันที่กำลังปรากฏตัวขึ้นเรื่อย ๆ ประเด็นปัญหาหลัก ๆ ที่ต้องการจะศึกษานั้นคือ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดเชิงสังคมในพระพุทธศาสนาอย่างไร การใช้พุทธปัญญาแก้ปัญหาในการตอบปัญหาสังคมยุคใหม่อย่างไร เสนอทางออกด้วยการตีความพุทธปัญญาสร้างสันติภาพเพื่อสังคมมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ แบบใหม่อย่างไร

๒. แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

ความหมายและลักษณะสำคัญของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม คำว่า “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม” (Socially Engaged Buddhism) โดยกลุ่มนักคิดและนักวิชาการได้ถกเถียงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดเชิงสังคมในพระพุทธศาสนาอย่างไร การนำเอาพระพุทธศาสนาเข้าไปผูกพัน (engage) กับการแก้ปัญหาสังคมโลกยุคใหม่ (โดยเฉพาะปัญหาสงครามเวียดนาม) บนฐานของการมีสติระลึกรู้ถึงสิ่งที่กำลังดำเนินไปภายในตนและในโลก ดังข้อความที่ว่า “สติจะต้องผูกพัน(กับสังคม) เมื่อมีการเห็นจะต้องลงมือกระทำ...เราจะต้องมีสติระลึกรู้ปัญหาที่แท้จริงของโลก และด้วยสตินี้เอง เราจึงจะรู้สิ่งที่ต้องทำและไม่ต้องทำ และที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ” ทางด้าน Martin Luther King Jr. เคยถามพระติช นัท ฮันท์ ถึงเหตุผลของการเผาตัวตายหมู่ของพระภิกษุชาวเวียดนามกลุ่มหนึ่งที่เมืองไซ่ง่อนซึ่ง

^๒ พุทธทาส, สังคมนิยมหลักแห่งพระศาสนา : ธัมมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๙), หน้า๔๗-๔๘.

นำโดยพระติช กวาง ดุค (Thich Quang Duc) พระติช นัท ฮันห์ เขียนตอบว่า การสละชีวิตเพื่อสังคม ด้วยเมตตา-ธรรมถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสูงสุด ขณะที่ **Chogyam Trungpa Rinpoche** ได้เปิดโครงการพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม(The Engaged Buddhism Program) โดยผู้ที่เข้าศึกษาจะต้องเรียนทั้งภาควิชาการและออกภาคสนามเพื่อฝึกฝนการทำกิจกรรมทางสังคม ความหมายของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของสถาบันนี้ คือ “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมเป็นการประยุกต์เอาหลัก ศีล สมาธิ ปัญญาของพระพุทธศาสนามาใช้กับความท้าทายในสังคมปัจจุบัน เพื่อตอบสนองปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลก” ขณะที่ **Christopher S. Queen** มองว่าพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เป็นการประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาสังคม เป็นรูปแบบของศาสนาที่เกิดขึ้นในบริบทแห่งการถกเถียงปัญหาในระดับโลกในเรื่องสิทธิมนุษยชน การกระจายความยุติธรรม และความก้าวหน้าทางสังคม จุดร่วมสำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มชาวพุทธที่ทำงานเพื่อสังคม คือ การถือเอาปัญหาความทุกข์ของชาวโลกเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากที่จะทำงานเพื่อสังคม รวมทั้งการตั้งปณิธานแบบพระโพธิสัตว์ของมหายาน ที่จะคุ้มครองรักษาสรรพสัตว์ โดยที่ **Robert E.Goss** พยายามเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมปัจจุบันเป็นขบวนการสากลที่อยู่เหนือการสังกัดนิกาย โดยมุ่งตอบสนองปัญหาของโลกทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นรูปแบบของขบวนการปลดปล่อยทางสังคมและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคมและการปลดปล่อยทุกข์ของมนุษย์ โดยประยุกต์ใช้หลักคำสอนเรื่องความเมตตากรุณา ปัญญา ปฏิจักษุสมบัติ และศูนยตา เพื่อแก้ปัญหาสังคม รวมทั้งการใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐาน ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา เมตตากรุณาเชิงสังคม และการสร้างเครือข่ายระดับรากหญ้าเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างกระตือรือร้น และ **องค์ทะไล ลามะ** ผู้นำเรียกร้องเพื่อเอกราชของทิเบตจากการยึดครองของจีน ได้เสนอแนวคิด“ความรับผิดชอบสากล” (universal responsibility) และแนวคิดแบบแบบ “จิตใจที่หวังประโยชน์เพื่อผู้อื่น” (altruistic mind) ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของความรัก ความเมตตากรุณา การให้อภัย และการอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งหลาย ท่านกล่าวว่า “ทุก ๆ ชาติก็อิงอาศัยชาติอื่น แม้แต่ชาติที่มีข้อพิพาทกันก็ต้องร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของโลก มนุษย์ทั้งหลายทั้งในชุมชนโลกและครอบครัว จำต้องสามัคคีกันและร่วมมือกันบนฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน แนวคิดเรื่องการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (altruism) จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งยวด”

๓. แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในสังคมไทย

นักคิดและนักวิชาการคนสำคัญในสังคมไทยที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับมิติทางสังคมในพระพุทธศาสนามีหลายท่านด้วยกัน แต่แนวคิดที่ถือว่าได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด คือ

แนวคิดของพุทธทาสภิกขุ เรื่อง “ธัมมิกสังคมนิยม” เป็นผู้เสนอแนวคิดนี้ขึ้นมาในช่วงที่สังคมไทยกำลังอยู่ในช่วงวิกฤตทางสังคมและการเมืองอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๕๑๖

โดยท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “ธัมมิกสังคมนิยม” ว่า หมายถึง สังคมหรือสังคมนิยมที่ตั้งอยู่บนฐานของธรรมหรือประกอบด้วยธรรม คำว่า “ธรรม” ในที่นี้ ท่านใช้หมายถึงธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติ ธรรมชาติที่พุทธทาสภิกขุมองว่ามีเจตนารมณ์สังคมนิยม ก็คือระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของสรรพสิ่ง ตั้งแต่สิ่งที่เล็กที่สุดระดับปรมาณู ๆ ไปจนถึงสิ่งที่กว้างใหญ่ระดับจักรวาล เจตนารมณ์สังคมนิยมของธรรมชาตินี้เองที่ช่วยค้ำจุนให้สรรพสิ่งดำรงอยู่ได้ ดังข้อความที่ว่า “ในร่างกายนี้ก็ต้องมีระบบสังคมนิยม มันจึงรอดมาได้ ในหมู่บ้านนี้ก็มีระบบสังคมนิยมมันจึงรอดอยู่ได้ กระทั่งทั่วโลก มันก็น่าหวั่นมากทีเดียว ถ้าเราจะพูดว่าในระบบจักรวาลมันก็เป็นสังคมนิยม ถ้าไม่เป็นเมื่อไหร่มันจะต้องวินาศ” ก็เช่นเดียวกัน พุทธทาสภิกขุมองว่าบัญญัติหรือจัดตามเจตนารมณ์สังคมนิยมของธรรมหรือธรรมชาติ (ธัมมิกสังคมนิยม) กล่าวคือ เป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อผูกพันให้สังคมอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นตามเจตนารมณ์ของธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระธรรมปิฎก เรื่อง “ศีลกับเจตนารมณ์ทางสังคม”

เป็นพระสงฆ์อีกท่านหนึ่งที่พยายามจะฟื้นฟูมิติทางสังคมของพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาใหม่ ซึ่งท่านมองว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ถูกมองข้ามไปหรือถูกมองในเชิงปัจเจกจนเกินไป เป็นที่ทราบกันดีว่า เรื่องศีลหรือวินัยที่อธิบายตามจารีตประเพณีในสังคมไทย ส่วนใหญ่ก็จะเน้นเรื่องของความดีงามส่วนบุคคลเป็นสำคัญ โดยมองเพียงว่าสังคมที่ดีเกิดจากการมีปัจเจกชนที่ดีหลายคนมารวมกัน ส่วนมิติของศีลในด้านการจัดวางระบบหรือโครงสร้างทางสังคมเพื่อสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคนแทบจะไม่มี การกล่าวถึงเลยในสังคมไทย พระธรรมปิฎก ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้มาก โดยท่านได้อุทิศพื้นที่ในหนังสือพุทธธรรมถึงหนึ่งบท (๒๐ หน้ากระดาษ) สำหรับอธิบายมิติทางสังคมของศีลหรือวินัยเป็นการเฉพาะ โดยตั้งชื่อบทว่า “ศีลกับเจตนารมณ์ทางสังคม” (ต่างจากพุทธทาสภิกขุที่มองว่าธรรมชาติดีเจตนารมณ์ทางสังคม) ท่านมองว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สะท้อนมิติทางสังคมของพระพุทธศาสนาได้อย่างเด่นชัดที่สุด คือ หลักคำสอนในชั้นของศีลหรือวินัย ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า คำสอนและหลักปฏิบัติในชั้นศีล เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวด้วยการแสดงออกทางกายวาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของหมู่ชน การจัดสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่ชนนั้น และแก่ความผาสุกแห่งสมาชิกทั้งปวงของหมู่ชน อันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจภริณีที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป^๓ เพราะฉะนั้นตรงนี้ต้องการทำความเข้าใจเรื่องทางสังคม ไม่ว่านักคิดหรือนักวิชาการแต่ละท่านจะมองมิติทางสังคมของพระพุทธศาสนาอย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราต้องยอมรับอย่างหนึ่งคือ สภาพความซับซ้อนของปัญหาสังคมโลกยุคใหม่มีบทบาทอย่างสำคัญที่กดดันให้ขบวนการทางพระพุทธศาสนาแบบใหม่ปรากฏตัวขึ้น

^๓ ประเวศ วสี, ศ.น.พ. **ธรรมิกสังคมนิยม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง), ๒๕๔๒.

๔. ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดเชิงสังคมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

พระธรรมปิฎกบอกว่าธรรมเป็นรากฐานของวินัยนั้น ด้วยเหตุผลที่ว่าวินัยถูกบัญญัติขึ้นโดยพระพุทธเจ้าผู้ทรงรู้ความจริงของธรรมหรือกฎธรรมชาติ และการที่พระองค์บัญญัติวินัยให้มีเจตนารมณ์ทางสังคมนั้น ท่านก็ไม่ได้ยืนยันว่า เพราะกฎธรรมชาติดีเจตนารมณ์ทางสังคมบังคับอยู่ จึงต้องบัญญัติวินัยให้มีเจตนารมณ์ตามนั้น ท่านเพียงแต่บอกว่า การบัญญัติจัดวางวินัยให้มีเจตนารมณ์ทางสังคม จะเป็นสภาพแวดล้อมที่ดี (ปรโตโฆสะ) หรือเกื้อกูลให้คนที่อยู่ในสังคม (สังฆะ) ได้พัฒนาตนให้เข้าถึงความจริงของธรรมชาติได้เร็วขึ้น

นายแพทย์ ประเวศ วสี โดยได้รับอิทธิพลทั้งจากแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ และพระธรรมปิฎกดังที่กล่าวมาแล้ว นพ. ประเวศ มองว่า ศีลธรรมหรือศาสนาเหมือนกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ คือต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) ส่วนที่เป็นโครงสร้าง และ (๒) ส่วนที่เป็นเครื่องตกแต่ง ส่วนที่เป็นโครงสร้างก็คือสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน และส่วนที่เป็นเครื่องตกแต่ง ได้แก่ หลักศีลธรรมหรือหลักคำสอนทางศาสนาที่เรานำมา อบรมสั่งสอนกัน ส่วนที่ถือว่าสำคัญที่สุด คือส่วนที่เป็นโครงสร้าง เพราะเป็นหลักค้ำประกันหรือเป็นฐานรองรับศีลธรรม ถ้าส่วนที่เป็นโครงสร้างนี้ล่มสลายเสียแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ศีลธรรมก็เหมือนสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นโครงสร้าง ส่วนที่เป็นสิ่งตกแต่ง เหมือนอาคารซึ่งมีโครงสร้างกับสิ่งตกแต่งให้มันน่าอยู่มากขึ้น สวยงามมากขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น สิ่งที่พระสอนจะสอนในสิ่งที่เป็นส่วนตกแต่งแต่ส่วนโครงสร้างมันพังไปแล้ว ถ้าโครงสร้างพังแล้วถึงจะพยายามตกแต่งอย่างไร มันก็ไม่มีอะไรให้ตกแต่ง

ต่อประเด็นปัญหานี้ แพทย์ประเวศได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” (structural violence) ว่าเป็นรากฐานที่มาของความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและเป็นที่มาของความล้มเหลวในการปลูกฝังศีลธรรม โครงสร้างของความรุนแรง หมายถึง สภาพที่สถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว ชุมชน อยู่ในภาวะอ่อนแอหรือล่มสลายจนไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” ได้ นอกจากนั้น โครงสร้างแบบนี้ยังเป็นตัวขับเคลื่อนคนทั้งหลายให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องโดยไม่รู้ตัวด้วย เรื่องโครงสร้างของความรุนแรง เป็นเรื่องร้ายแรงมากกว่าเรื่องบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำไม่ตัวอย่างนั้นอย่างนี้ โครงสร้างทั้งโครงสร้างจะขยับคนทั้งหลายให้เข้าไปทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและโดยไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เรียกว่าเป็นโครงสร้างของความรุนแรง ขณะนี้เรามีโครงสร้างของความรุนแรงดำเนินอยู่ ดังนั้น คำตอบสำหรับการฟื้นฟูศีลธรรมในสังคมไทยตามทัศนะของ นพ.ประเวศ จึงไม่ใช่การมุ่งทำให้แต่ละคนเป็นดีแล้วสังคมทั้งหมดจะดีขึ้นเอง หากแต่อยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้โครงสร้างของสังคมเข้มแข็งจนสามารถเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมได้ บนรากฐานของโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็งนี้เองจึงจะสามารถปลูกฝังศีลธรรมได้ง่าย และบางครั้งศีลธรรมก็สามารถเกิดขึ้นได้เองโดยอาศัยโครงสร้างทางสังคมเป็นตัวหล่อหลอมในรูปแบบของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต

ถ้าเราอยู่ในชุมชน ชุมชนจะเป็นภูมิคุ้มกันให้ความอบอุ่นทางจิตใจ ช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจ ลูกเต้าได้ช่วยกันดูแล มันเป็นความอบอุ่นอันพึ่งพิงกันได้ ผมจึงเรียกตรงนี้เป็น “ภูมิคุ้มกันทางสังคม”

เมื่อครอบครัวแตก ชุมชนแตก สังคมหมดภูมิคุ้มกัน หลังจากนั้นเป็นโรคอะไรเข้ามาก็ระบาดรุนแรงเกิด “โรคของวิกฤตการณ์ทางสังคม”

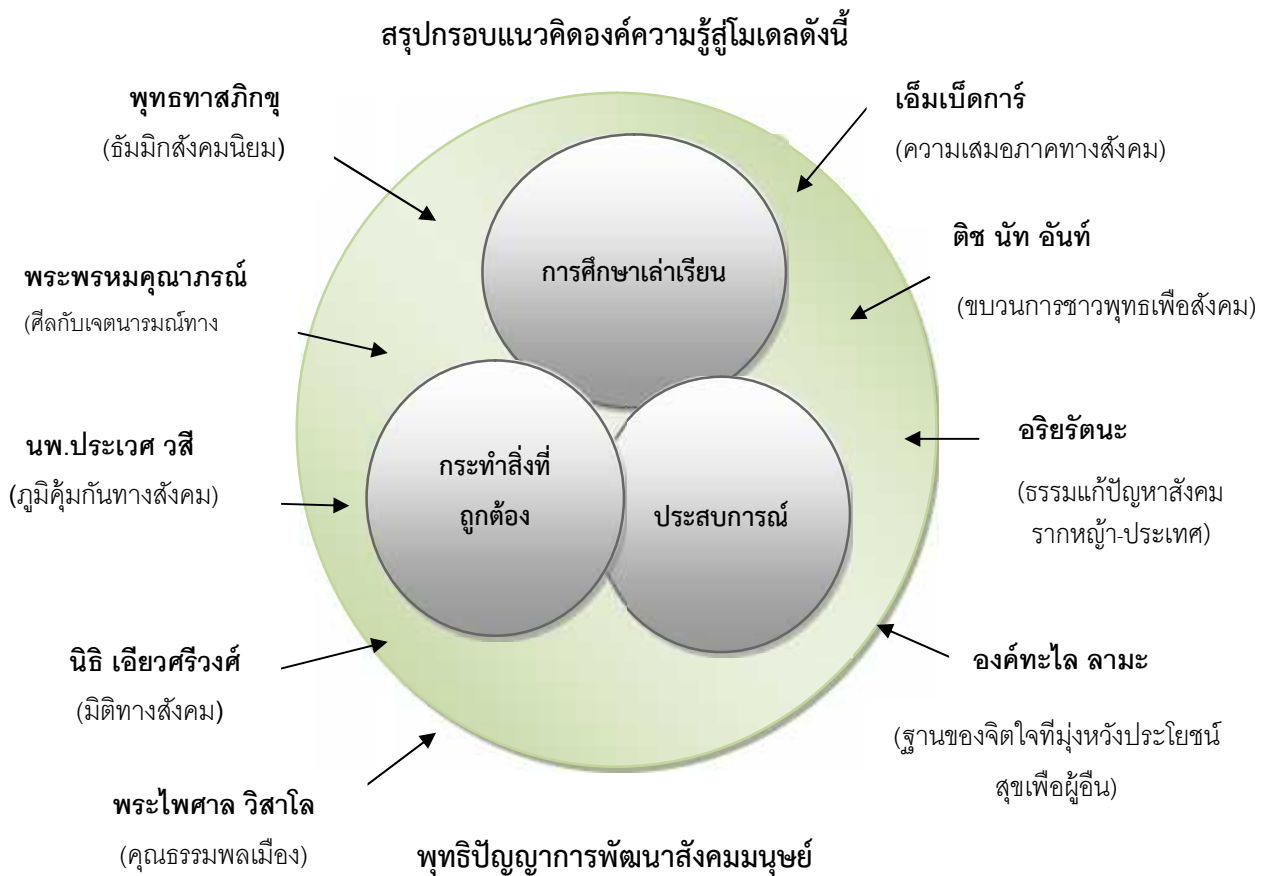
นิธิ เอียวศรีวงศ์ มองว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้ขาดมิติทางสังคมแต่อย่างใด หากแต่ พระพุทธศาสนาที่เรานับถือกันในสังคมไทยเป็นพระพุทธศาสนาที่เน้นหนักมิติเชิงปัจเจกบุคคลเพียง ด้านเดียว นิธิมองว่า การอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยให้ความสำคัญต่อมิติทางสังคมด้วย นอกเหนือจากมิติทางจิตวิญญาณและการประพฤติปฏิบัติส่วนบุคคล จะช่วยให้ พระพุทธศาสนามีพลัง ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แทนที่จะสรุปอย่างสั้น ๆ ว่าปัญหาทั้งหลายในโลกนี้เกิด จากความโลภ ความโกรธ ความหลงของบุคคล ซึ่งเท่ากับไม่ได้ตอบปัญหาอะไรเลย และอาจเป็นการ ส่งเสริมความมั่งง่ายของชาวพุทธในการไม่ใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างทั่วถึง การ คำนี้ถึงปัจจัยทางสังคมยังช่วยให้การส่งเสริมศีลธรรมในสังคมเป็นไปอย่างได้ผล เพราะเมื่อตระหนักว่า ศีลธรรมนั้นไม่ใช่เรื่องของปัจเจกบุคคลอย่างเดียว หากยังมีปัจจัยทางสังคมมาเกี่ยวข้องด้วย (ทั้งใน ฐานะสิ่งที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเรา และสิ่งที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเราและส่ง ต่อไปยังผู้อื่น) ดังนั้น เมื่อต้องการส่งเสริมให้ผู้คนมีศีลธรรม ก็ไม่คิดแต่จะพร่ำสอนวนซ้ำให้ทุกคนจง ทำดี ๆ เท่านั้น หากยังต้องพยายามสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางสังคมให้เอื้อต่อการมีศีลธรรม พร้อม กันนั้นก็ส่งเสริมให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย มิใช่แต่ทำความดี เฉพาะตัวเท่านั้น^๔

พระไพศาล วิสาโล พระพุทธศาสนามีหลักธรรมหลายประการที่สอดคล้องแนวคิดประชา สังคม ดังจะเห็นได้ว่า “คุณธรรมพลเมือง” (Civic Virtues) เช่น การมีวินัยในตนเอง การเห็นแก่ ส่วนรวม ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการให้อภัย เข้ากันได้กับหลักธรรมหลายหมวด เช่น สังคหวัตถุ ๔ ฆราวาสธรรม ๔ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ สำหรับประเด็นข้อโต้แย้งที่ว่าพระพุทธศาสนาขาดมิติทาง สังคม พระไพศาลมองว่า แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะให้ความสำคัญต่อการฝึกฝนพัฒนาตนค่อนข้างมาก ส่วนประชาสังคมเป็นเรื่องของสังคมที่เลยพ้นระดับบุคคลออกไป แต่ก็มีใช้สิ่งที่ขัดแย้งกันหรือเป็นคน ละเรื่องกัน เพราะถึงอย่างไรพระพุทธศาสนาก็มิได้จำกัดตัวอยู่ในขอบเขตพรมแดนทางด้านจิตใจล้วน ๆ อย่างที่มักเข้าใจกัน การฝึกฝนพัฒนาตนนั้น แม้จะมีจุดหมายสูงสุดอยู่ที่การเสริมสร้างปัญญาให้ เข้าถึงความจริงของชีวิตหรือสัจธรรม แต่ก็ต้องอาศัยสภาพแวดล้อม อันได้แก่สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนระเบียบชีวิตและระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เพื่อกำกับความประพฤติ กล่อม เกลาจิตใจและพัฒนาปัญญาให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม ระเบียบชีวิตและระบบความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์หรือแบบแผนของสังคมนี้นั้นทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า วินัย ตรงกันข้ามกับที่คนทั่วไป เข้าใจกัน พระพุทธศาสนานั้นมิได้มีแต่เรื่องธรรมะเท่านั้น นั่นเป็นเพียงครึ่งหนึ่งของพระพุทธศาสนา อีกครึ่งหนึ่งก็คือวินัย ต่อเมื่อมีทั้งธรรมและวินัยจึงเรียกว่าพระพุทธศาสนา ดังในสมัยพุทธกาลคำว่า “ธรรมวินัย” เคยเป็นคำเรียกชื่อของพระพุทธศาสนา

^๔ นิธิ เอียวศรีวงศ์, *คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการ พิมพ์), ๒๕๔๓.

ต่อธรรมได้ เช่น ช่วยเพื่อนโดยเอาเงินส่วนรวมไปให้เขา พระพุทธศาสนาเน้นอุเบกขาในกรณีดังกล่าว เพื่อรักษาธรรมหรือหลักการของส่วนรวมเอาไว้ เป็นการป้องกันส่วนรวมมิให้เสียหาย เห็นได้ชัดว่าอุเบกขานั้นเป็นธรรมและหลักการของส่วนรวม มิใช่ค้ำนึ่งแต่หน้าที่หรือคุณธรรมต่อตัวบุคคลเท่านั้น แม้แต่คำว่า “บุญ” ซึ่งเป็นเรื่องที่คนไทยคุ้นเคยกันดีแต่เข้าใจคลาดเคลื่อน บุญในความหมายที่แท้ ต้องเป็นเรื่องของการช่วยเหลือผู้อื่น (หรือส่วนรวม) และการขัดเกลาดตนเอง เป็นการหลักการที่ควรที่จะฟื้นฟูอย่างจริงจัง เพราะส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมโดยตรง ทั้งยังสอดคล้องกับหลักการประชาสังคมด้วย โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “คุณธรรมพลเมือง” (Civic Virtues)^๕

เพราะฉะนั้นตรงนี้ต้องการทำความเข้าใจเรื่องทางสังคม ชาวพุทธจะไม่ค่อยสนใจตรงนี้ ชาวพุทธจะสนใจเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล เพราะฉะนั้นทั้ง ๆ ที่พุทธศาสนาเป็นของดี เราจึงคงดูเสมือนไม่มีพลังที่จะใช้พุทธ-ศาสนาเข้าไปแก้ไขปัญหา เพราะไม่ได้สนใจ ทำความเข้าใจเรื่องมิติทางสังคม เอาเฉพาะตัวของตัวคนเดียวว่าทำอย่างไรจึงจะหมดกิเลส เมื่อสังคมเสื่อมเลยกระทบหมดทุกคน

^๕ พระไพศาล วิสาโล, พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสันติศรี-สฤษดิ์วงศ์), ๒๕๔๖.

การใช้พุทธปัญญาตอบปัญหาสังคมยุคใหม่อย่างไร

พุทธปัญญา หมายถึง สมรรถนะ (faculty) หรือความสามารถที่จะรู้หรือเข้าใจในสิ่งต่างๆ ซึ่งต่างกับความรู้สึก (sensation) และเจตจำนง (will)^๖ และทฤษฎะที่ถือว่าพุทธปัญญามีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นๆ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยความสามารถทางจิตในการเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผลและอย่างสมเหตุสมผล แต่ถ้าเรากล่าวว่า “พระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญา” ย่อมเน้นถึงคุณธรรมทางจิตของพระองค์ที่ทำให้ถึงความจริงและความเป็นจริงในอุดมคติ เป็นปัญญาที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์หรือนิพพาน ปัญญานี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปริชาญาณ (wisdom) เป็นความรู้แจ้งในเรื่องสัจธรรมและความผิดชอบชั่วดีอันเป็นหลักสำคัญในการ ดำเนินชีวิต

พระไตรปิฎกและอรรถกถาเรียงลำดับ “จินตมยปัญญา” ก่อน ซึ่งต่างกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาโดยทั่วไปของไทยที่เรียงลำดับ “สุตมยปัญญา” ก่อน พระพรหมคุณาภรณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ในคัมภีร์ภาษาบาลีให้ความสำคัญกับประเภทบุคคล จึงไม่เรียงลำดับตามขั้นตอนการอบรมพัฒนา กล่าวคือ บุคคลบางกลุ่มสามารถคิดหาเหตุผลเองได้จนเกิดปัญญาความรู้ความเข้าใจความจริงโลกและชีวิต เกิดจินตมยปัญญา แต่ตนส่วนมากต้องอาศัยครูสั่งสอนอบรม อาศัยกัลยาณมิตรให้คำแนะนำจนเกิดความเข้าใจ เกิดปัญญา เรียกว่า “สุตมยปัญญา” ความรู้ประเภทที่ได้อาศัยการได้ยินได้ฟัง หรือศึกษาอบรมที่เรียกว่า “สุตะ” เป็นเครื่องเกื้อหนุนปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม ทำให้เข้าใจโลกและชีวิต และสามารถดำเนินชีวิตที่ดั่งงามตลอดจนเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้ ส่วน “ภาวนามยปัญญา” เป็นปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ คำว่า “ภาวนา” แปลว่า ทำให้เจริญหรือทำให้เกิดมีขึ้น หมายถึงการฝึกฝนปฏิบัติด้วยตนเองเกิดความรู้ความเข้าใจ เช่นการปฏิบัติกรรมฐานและการเรียนงานช่างฝีมือ การปฏิบัติกรรมฐานด้วยการปฏิบัติสมาธิทำให้เกิดปัญญาได้ สมาธิเป็นบาทฐานของปัญญา เมื่อจิตใจสงบเกิดสมาธิดีแล้ว ย่อมพิจารณาเห็นความจริงหรือเกิดปัญญาแจ้งได้^๗

ประเด็นที่ ๑ สุตมยปัญญาตอบปัญหาสังคมยุคใหม่อย่างไร ประเด็นปัญหานี้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม ทำให้เข้าใจโลกและชีวิต และสามารถดำเนินชีวิตที่ดั่งงามแล้วใครเล่าที่จะเป็นผู้นำพาบุคคล ปราชญ์ชาวบ้านที่สั่งสม บ่งบอกลักษณะ ความเป็น “บรมครู” ผู้ชี้ทางแต่ในสังคมปัจจุบัน “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” (structural violence) เป็นรากฐานที่มาของความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและเป็นที่มาของความล้มเหลวในการปลูกฝังศีลธรรม โครงสร้างของความรุนแรง ในที่นี้หมายถึง สภาพที่สถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว ชุมชน อยู่ในภาวะอ่อนแอหรือล่มสลายจนไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” ได้เมื่อครอบครัวแตก ชุมชนแตก สังคมหมดภูมิคุ้มกัน หลังจากนั้นเป็นโรคอะไรเข้ามาก็ระบาดรุนแรงเกิด “โรคของวิกฤตการณ์ทางสังคม” ปราชญ์บรมครูผู้ชี้ทางที่ยังมีชีวิตอยู่ยังมีอยู่หรือไม่ในสังคมแห่งอนาคต

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๕๖), หน้า๖๘๗.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พี.ริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓๑-๒๓๒.

ประเด็นที่ ๒ จินตมยปัญญาตอบปัญหาสังคมยุคใหม่อย่างไร ประเด็นปัญหานี้ เป็นขั้นตอนการอบรมพัฒนา รู้จักมนสิการ (พิจารณาด้วยใจ) ความตระหนักรู้ (Awareness) ความมีสติสำนึกตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวเอง สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว รวมทั้งตระหนักรู้ในสภาพความทุกข์ของหมู่สัตว์ในสังคมและโลก ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การทำกิจกรรมทางสังคม ฐานรองรับศีลธรรม ถ้าส่วนที่เป็นโครงสร้างนี้ล่มสลายเสียแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมได้เหมือนอาคารซึ่งมีโครงสร้างกับสิ่งตกแต่งให้มันน่าอยู่มากขึ้น สวยงามมากขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น สิ่งทีพระสอนจะสอนในสิ่งที่เป็นส่วนตกแต่งแต่ส่วนโครงสร้างมันพังไปแล้ว ถ้าโครงสร้างพังแล้วถึงจะพยายามตกแต่งอย่างไร มันก็ไม่มีอะไรให้ตกแต่ง ปัญหาทั้งหลายในโลกนี้เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลงของบุคคล ซึ่งเท่ากับไม่ได้ตอบปัญหาอะไรเลย และอาจเป็นการส่งเสริมความมั่งงายของชาวพุทธในการไม่ใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างทั่วถึง

ประเด็นที่ ๓ ภาวนามยปัญญาตอบปัญหาสังคมยุคใหม่อย่างไร ประเด็นปัญหานี้ เกิดการลงมือกระทำ (Imperative of Action) ข้อบังคับที่จะต้องลงมือทำหรือให้การช่วยเหลือทันทีเมื่อเห็นหรือได้ยินผู้อื่นมีความทุกข์ เหมือนคำกล่าวไว้ว่า “เมื่อมีการเห็น จะต้องมีการกระทำ” หรือ มองว่าการมองความทุกข์ของคนอื่นให้เป็นที่ตั้งทุกข์ของตน จะนำไปสู่การกระทำอย่างมั่นคง อุปมาเหมือน “ถ้าฉันมีแผลที่เลือดกำลังไหล ฉันจะรักษามันทันที จะไม่เข้าร่วมกลุ่มถกปัญหาหรือรอให้มีเครื่องมือพร้อมหรือรองนกว่าจะได้ตรัสรู้ หรือรองนกว่าจะได้ฝึกฝนตนก่อน ฉันจะหาผ้ามาพันแผลให้เลือดหยุดไหลทันที เพราะเลือดของฉันกำลังไหลอยู่ขณะนี้” แต่ในวิกฤตการณ์ทางสังคมยุคปัจจุบัน เรื่องโครงสร้างของความรุนแรงสังคม เป็นเรื่องร้ายแรงมากกว่าเรื่องบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำไม่ใช้อย่างนั้นอย่างนี้ โครงสร้างทั้งโครงสร้างจะขยับคนทั้งหลายให้เข้าไปทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและโดยไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เรียกว่าเป็นโครงสร้างของความรุนแรง ขณะนี้เรามีโครงสร้างของความรุนแรงดำเนินอยู่

เสนอทางออกด้วยการตีความพุทธิปัญญาเพื่อการพัฒนาสันติภาพสังคมมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ แบบใหม่

ข้อเสนอที่ ๑ หาดันแบบปราชญ์บรมครูผู้ชี้ทางด้านสังคมที่ยังมีชีวิตอยู่ เป็นตัวหล่อหลอมในรูปแบบของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตจึงไม่ใช่การมุ่งทำให้แต่ละคนเป็นดีแล้วสังคมทั้งหมดจะดีขึ้นเอง หากแต่อยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้โครงสร้างของสังคมเข้มแข็งจนสามารถเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมได้ บนรากฐานของโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็งนี้เองจึงจะสามารถปลูกฝังศีลธรรมได้ง่าย และบางครั้งศีลธรรมก็สามารถเกิดขึ้นได้เองโดยอาศัยโครงสร้างทางสังคม

ข้อเสนอที่ ๒ รวบรวมผู้คนต้นแบบปราชญ์บรมครูผู้ชี้ทางด้านสังคมที่ยังมีชีวิตอยู่ ในแต่ละครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ ประเทศ รวบรวมสรรหา เพื่อเป็นต้นแบบของโครงสร้างสังคมศตวรรษที่ ๒๑ สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางสังคมให้เอื้อต่อการมีศีลธรรม พร้อมกันนั้นก็ส่งเสริมให้ทุกคนได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคมให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีด้วยการทอดผ่านองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ข้อเสนอที่ ๓ สร้างคุณธรรมพลเมืองคนต้นแบบปราชญ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในศตวรรษที่๒๑

มีการสนับสนุนกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนในชุมชนและสังคม เพื่อเป็นรากฐานการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพใน การขับเคลื่อนประเทศชาติ ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โดยเน้นหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, โครงการบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และแนวทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศของ คสช. ๙ ประการ ๑. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ๓. ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งภาคการเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ๔. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ๕. ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ๖. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๗. ยุทธศาสตร์ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การบริหารงานของรัฐวิสาหกิจให้เกิดประโยชน์ กับประชาชน ในการใช้บริการอย่างแท้จริง ๘. ยุทธศาสตร์ในเรื่องการปรับปรุงระบบโทรคมนาคม เทคโนโลยีของชาติให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ในอนาคตให้ทัดเทียมอาเซียน และประชาคมโลก ๙. ยุทธศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามทุจริต คอร์รัปชันอย่างยั่งยืน รวมทั้งได้นำแนวคิดที่ คสช. ได้เสนอ คำนิยมหลัก ๑๒ ข้อสำหรับประชาชนชาวไทย พึงปฏิบัติใน สถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้ ๑. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม ๓. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ๔. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม ๕. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม ๖. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน ๗. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง ๘. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ ๙. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑๐. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และ พร้อมทั้งจะขยาย กิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี ๑๑. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่างหรือกิเลส มีความละเอียดรอบคอบ กล้าต่อบาปตามหลักของศาสนา ๑๒. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่า ผลประโยชน์ของตนเอง

บทสรุป

ความสำคัญของพุทธปัญญาเพื่อสันติภาพการพัฒนาสังคมมนุษย์ศตวรรษที่ ๒๑ มุ่งให้ความสนใจกับทุกๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ พุทธปัญญามีมนุษย์เป็นศูนย์กลางแห่งคำสอนในพระพุทธศาสนา มีขึ้นเพื่อมนุษย์ เพื่อ สวัสดิภาพของหมู่มนุษย์ที่บังชี้ถึงศักยภาพในตัวเราที่ทำให้มนุษย์รู้จักตัวเอง (self-realization) และพัฒนาตนเอง (self-perfection) แม้จะแตกต่างกันในด้านรูปลักษณะภายนอก, คุณสมบัติภายใน, สถานสภาพของชีวิต,ฐานะทางเศรษฐกิจ, ชื่อเสียงเกียรติยศ ก็ตามแต่สิ่งที่มนุษย์ทุก

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

คนมีเหมือนกันและมีเสมอกัน คือ “ความเป็นมนุษย์” มนุษย์ย่อมมีโอกาสที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้
แม้ว่าจะใช้เวลาแตกต่างกันก็ตามสร้างสันติที่มาพร้อมกับปิติอันเต็มใจของตนได้แล้ว ความขัดแย้ง
วุ่นวายในสังคมก็สามารถสงบราบคาบลงได้อย่างไม่ยากเย็น การทำความเข้าใจสังคมมนุษย์ศตวรรษ
ที่ ๒๑ ที่ถูกต้องจะนำไปสู่การลดความยึดถือตัวตน มองมนุษย์ทุกคนอย่างมีคุณค่าเท่าเทียมกันและเป็น
วิถีที่จะนำไปสู่การยุติความขัดแย้ง นำสันติภาพสู่สังคมมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

นิธิ เอียวศรีวงศ์, **คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการ
พิมพ์, ๒๕๔๓.

ประเวศ วสี, ศ.น.พ. **ธรรมิกสังคัม**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒.

พุทธทาส, **สังคมนิยมหลักแห่งพระศาสนา : ธรรมิกสังคมนิยม**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิ
โกมลคีมทอง, ๒๕๒๙.

พระไพศาล วิสาโล, **พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**, กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิสืดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์, ป.อ.ปยุตโต, **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,
กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒**, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, ๒๕๕๖.

การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ
กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

A Study of public opinion on the management of the Buddhist tourism.
A case of Wat Pha Sri Rattana Mahathat Phitsanulok Province

ภวัต พัฒนนิภากร^{*}
ผศ.ดร.โชติ บดีรัฐ^{**}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก ๒. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตน มหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก ๓. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มาท่องเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก จำนวน ๓๘๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๙๖ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) t – test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด

การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง ๔ ด้านจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง ๔ ด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรภายในวัด ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ

Abstract

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม
** อาจารย์ที่ปรึกษา

This research aims ๑) to study the public opinion on the management of tourism Buddhist Wat Phra Si Rattana Mahathat. ๒. Phitsanulok to compare the factors that affect the management of tourism Buddhist Wat Phra Si Rattana Mahathat. Phitsanulok ๓. Guidelines for Management Development Buddhist tour of Wat Phra Si Rattana Mahathat. Phitsanulok The sample used in this study were people who visit Wat Phra Si Rattana Mahathat. Phitsanulok number ๓๘๒ was used in the research were scales fifth level has the confidence of both the ๐.๙๖ data analysis software packages SPSS for window statistics used to analyze data were percentage (%) average. (), standard deviation (SD) t - test and one-way analysis of variance one-way ANOVA.

The findings revealed as follows.

Studies of public opinion on the management of tourism Buddhist Wat Phra Si Rattana Mahathat. Phitsanulok found that the overall level. When considering the The side with the highest average is in the development of places of worship, followed by the development of individual and religious personnel in the temple. Environment and Development On the average, with the last such development activities within the measure.

A comparative study of factors affecting the management of tourism in Buddhist temples. Phra Si Ratana Mahathat Phitsanulok all four sides by personal factors were gender, age, education and income are factors that affect the management of tourism Buddhist Wat Phra Si Rattana Mahathat. Phitsanulok all four aspects of the monastery. The development of individual and religious personnel in the temple. Development activities in the temple Development Environment The difference was statistically significant at the ๐.๐๕ level. A different impact on the management of tourism Buddhist Study: Wat Phra Si Rattana Mahathat. Phitsanulok Considering it was found that the development of places of worship. The development of religious persons and personnel inside the temple. Development activities in the temple Environment and Development No difference was statistically significant at the ๐.๐๕ level.

Keywords : Participation , Promote tourism, Tourism Buddhist

บทนำ

สืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ โดยการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวหลักที่เสื่อมโทรม พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของธุรกิจท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และกระแสด้านความต้องการของตลาดโลก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และการสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน

การท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลกนับได้ว่า เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่เพียบพร้อมไม่ว่าจะเป็นในด้านโบราณสถานหรือวัดวาอาราม สถานที่ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชุมชน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นอุทยานแห่งชาติหรือน้ำตกที่สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ ดังสะท้อนให้เห็นได้จากคำขวัญประจำจังหวัดพิษณุโลก “พระพุทธชินราชงามเลิศ ถิ่นกำเนิดพระนเรศวร สองฝั่งน่านล้วนเรือนแพ หวานฉ่ำแท้กล้วยตาก ถ้ำและน้ำตกหลากตระการตา ด้วยทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งในด้านภูมิศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลกที่มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพโดดเด่นเช่นเดียวกัน

ซึ่งถ้าหากจะกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่ออันดับหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก และยังเป็นสถานที่ที่ผู้คนจากทั่วประเทศอยากที่จะมาท่องเที่ยวที่สุดก็คือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร หรือที่ประชาชนชาวจังหวัดพิษณุโลกเรียกว่า “วัดใหญ่” โดยวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร มีประวัติการสร้างและรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้ คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ มีเนื้อที่ ๓๖ ไร่ ๒ งาน ๕๔ ตารางวา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านตรงข้ามศาลากลางจังหวัดพิษณุโลกเลขที่ ๙๒/๓ ถนนพุทธบูชา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก โดยเป็นวัดที่รู้จักกันโดยทั่วไปในฐานะสถานที่ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระพุทธรูปที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ซึ่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นวัดที่มีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และประติมากรรม ที่งดงามยิ่ง ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของเมืองพิษณุโลก พงศาวดารเหนือได้กล่าวไว้ว่า “ในราวปี พุทธศักราช ๑๙๐๐ พระเจ้าศรีธรรมปิฎก (พระมหาธรรมราชาลิไท) ทรงเป็นกษัตริย์ครองสุโขทัย พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังได้ทรงศึกษาพระไตรปิฎกและคัมภีร์ศาสนาอื่นๆ จนชำخ่องแตกฉาน หาผู้ใดเสมอเหมือนได้ยาก พระองค์ได้ทรงสร้างวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน มีพระปรารภอยู่ตรงกลาง มีพระวิหาร ๔ ทิศ มีพระระเบียง ๒ ชั้น และทรงรับสั่งให้ปั้นหุ่นหล่อพระพุทธรูปขึ้นมา ๓ องค์ เพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานในพระวิหารทั้ง ๓ หลัง” ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ปัจจุบันจึงมีชื่อว่า วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร^๓

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นจึงได้เห็นความสำคัญของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกและประเทศไทยเป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากการที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี และการที่ประชาชนมีจิตศรัทธาต่อองค์พระพุทธรูปชินราช ดังจะเห็นได้จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่หลั่งไหลมาที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารโดยจุดประสงค์หลักคือการได้มากราบไหว้พระพุทธรูปชินราช ดังนั้นจึงถือได้ว่าพระพุทธรูปชินราชเป็นองค์พระปฏิมากรที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาในระดับต้นๆของประเทศทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะสักการบูชาต่อองค์พระพุทธรูปชินราช และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด รวมถึงการประกอบกิจกรรมหรือพิธีทางศาสนาตามความเชื่อของชาวพุทธที่สืบต่อกันมาอีกทั้งยังเป็นการได้ศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา ตลอดจนการได้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานหรือโบราณวัตถุต่างๆ ภายในวัด ดังนั้นวัดจึงเป็นสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับการเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมต่างๆ รวมทั้งพุทธศิลป์ อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทย ในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการที่ประเทศไทยจะได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเพื่อที่จะให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญในลำดับต้นๆของประเทศ และของภูมิภาคอาเซียน ดังนั้นควรที่จะให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสู่การเข้าสู่อาเซียน

^๓ กฤษดา ชูอารักษ์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบล ลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่, การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

๑. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก
๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก
๓. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

๒. ขอบเขตการวิจัย

๒.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก

๒.๒ ขอบเขตตัวแปร

ผู้วิจัยได้แยกเป็นประเด็นตัวแปรไว้ดังนี้

- ๒.๒.๑ ตัวแปรต้น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้
- ๒.๒.๒ ตัวแปรตาม การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ๔ ด้าน ประกอบด้วย
 ๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน
 ๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด
 ๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมในวัด
 ๔. ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

๒.๓ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

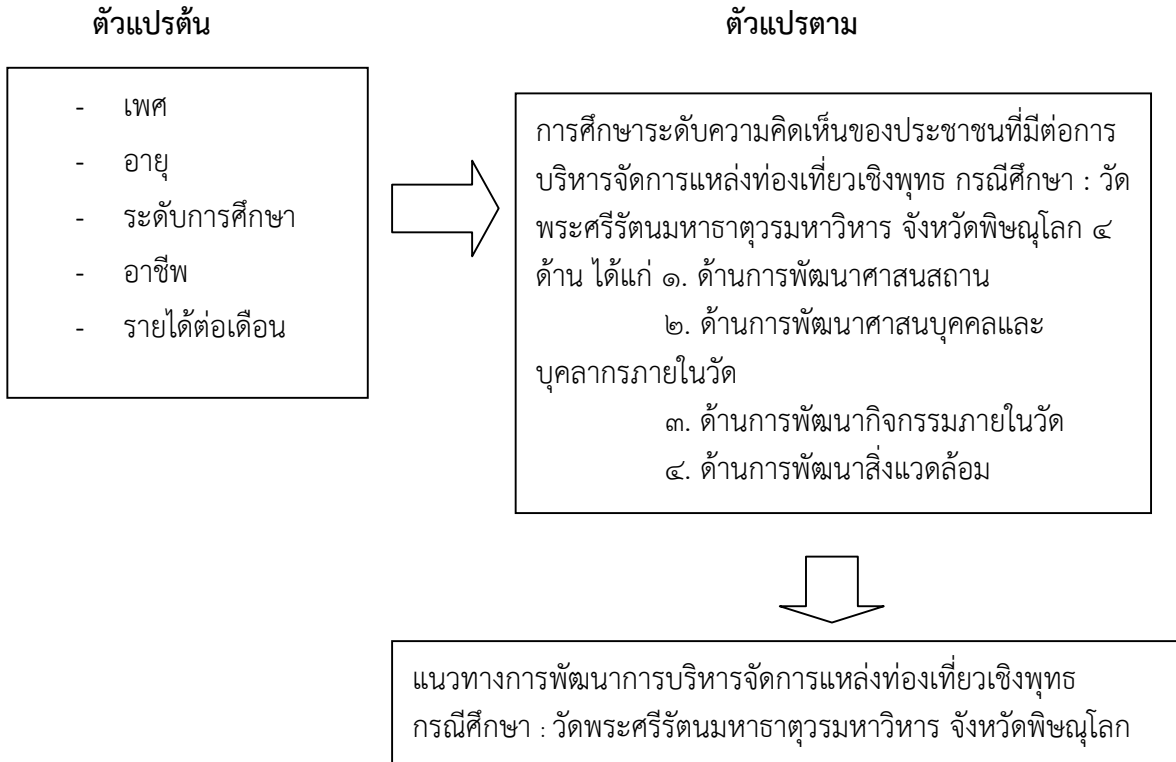
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชน /นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก จำนวน ๗๕,๐๐๐ คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน /นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน โดยการเทียบสัดส่วนและใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๒ คน

๓. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลต่างๆ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก มีความแตกต่างกัน

๔. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

๕.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๕.๑.๑ ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชน /นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก จำนวน ๗๕,๐๐๐ คน

๕.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน /นักท่องเที่ยวที่มา

เที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน โดยการเทียบสัดส่วนและใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๘๒ คน

๕.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด^๔ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีค่าความ

^๔ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๔).

เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence : IOC)^๕ อยู่ระหว่าง ๐.๖๐ - ๑.๐๐ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๙๖

๕.๓. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง
สังคมศาสตร์

โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามหลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
แบบสอบถาม

เรียบร้อย นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อ
การวิจัย ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่ม
ตัวอย่าง

และพรรณนาการความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ
กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ
(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ
ความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามปัจจัยส่วน
บุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t - test) และตัวแปรต้นสองกลุ่ม สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่า
(F-test)

๖. ผลการวิจัย

๖.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ ๕๓.๔) มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี
(ร้อยละ ๒๓.๖) มีระดับการศึกษา อยู่ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (ร้อยละ ๓๖.๔) มีอาชีพรับ
ราชการ / รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ ๓๗.๗) และเดินทางมาเที่ยววัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร
มากกว่า ๑๐ ครั้ง (ร้อยละ ๕๓.๑) และได้รับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ พบว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่ออินเทอร์เน็ต (ร้อยละ ๔๖.๓)

**๖.๒ การศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
เชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก** ในภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุดไปลำดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการ
พัฒนาศาสนสถาน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$, S.D. = ๐.๓๙) รองลงมา คือ ด้านการ
พัฒนา ศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด ($\bar{X} = ๓.๘๗$, S.D. = ๑.๑๒) และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม (\bar{X}

^๕ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร
: เจริญผล, ๒๕๔๐).

= ๓.๘๕, S.D. = ๐.๒๒) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ($\bar{X} = ๓.๖๗$, S.D. = ๐.๔๕) ซึ่งผู้วิจัยสรุปรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านการมีพัฒนาศาสนสถาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ ศาสนสถานมีความเรียบร้อย สวยงาม มีคุณค่า น่าชื่นชม ($\bar{X} = ๔.๖๐$, S.D. = ๐.๕๕) รองลงมา คือ ศาสนาสนสถานมีความมั่นคง แข็งแรง และเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ($\bar{X} = ๔.๕๐$, S.D. = ๐.๕๐) และการสร้างศาสนสถานมีความสอดคล้องต่อศิลปกรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X} = ๔.๐๗$, S.D. = ๐.๕๗)

๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ และความรู้ โดยทั่วไปของวัดได้ ($\bar{X} = ๔.๗๙$, S.D. = ๑.๑๙) รองลงมา คือ บุคลากรในวัด แต่งกายสะอาด มีมารยาทดีมีน้ำใจไม่ตรีในการต้อนรับผู้ที่มาวัด ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D. = ๑.๓๙) และได้มีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๖๐)

๓. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ และความรู้โดยทั่วไปของวัดได้ ($\bar{X} = ๔.๗๙$, S.D. = ๑.๑๙) รองลงมา คือ บุคลากรในวัด แต่งกายสะอาด มีมารยาทดีมีน้ำใจไม่ตรีในการต้อนรับผู้ที่มาวัด ($\bar{X} = ๔.๔๒$, S.D. = ๑.๓๙) และได้มีการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๖๐)

๔. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากลำดับสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ สถานที่ไหว้พระมีความสะดวกในการเข้าถึงและมีบริเวณในการกราบไหว้ที่เพียงพอ ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๖๒) รองลงมา คือ มีการจัดสถานที่รับศรัทธา เช่น ที่ถวายสังฆทานเติมน้ำมันตะเกียง ตักบาตรพระประจำวัน ฯลฯ ได้ดีและเหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D. = ๐.๖๖) และมีสถานบริการบุญ เช่น ที่รับบริจาคเพื่อออกใบอนุโมทนาบัตรผู้รับบริจาคต่างๆ ($\bar{X} = ๐.๙๗$, S.D. = ๐.๖๖)

๖.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ประชาชน/ นักท่องเที่ยว ที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๗. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ย ลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดและ ผลงานวิจัยของ จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณวัดโสธรวรารามวรวิหาร มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณวัดโสธรวรารามวรวิหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการ การท่องเที่ยวของวัดโสธรวรารามวรวิหาร ด้านการพัฒนาศาสนสถานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการให้ความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้มีความ ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านสามารถ อภิปรายผลการศึกษาที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการพัฒนาศาสนสถาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศาสนสถานมีความเรียบร้อย สวยงาม มีคุณค่าน่าชื่นชม มีความมั่นคง แข็งแรงและเหมาะสมกับ ประโยชน์ใช้สอย และการสร้างศาสนสถานมีความสอดคล้องต่อศิลปกรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ (๒๕๕๔) เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการ จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีค่าเฉลี่ยด้านการ พัฒนาศาสนสถานอยู่ในระดับมาก

๒. ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า เจ้าหน้าที่ของวัดสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ และความรู้ โดยทั่วไปของวัดได้ รองลงมา คือ บุคลากรในวัดแต่งกายสะอาด มีมารยาทดีมีน้ำใจไมตรีในการต้อนรับผู้ที่มาวัด และได้มีการส่งเสริม การศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัดให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมของจุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดโสธรวราราม วรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีค่าเฉลี่ยด้านการให้ความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับ มาก

๓. ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สถานที่ไหว้พระมีความสะดวกในการเข้าถึงและมีบริเวณในการกราบไหว้ที่เพียงพอ มีการจัด สถานที่รับศรัทธา เช่น ที่ถวายสังฆทานเติมน้ำมันตะเกียง ตักบาตรพระประจำวันได้ดีและเหมาะสม และมีสถานบริการบุญ เช่น ที่รับบริจาคเพื่อออกไปอุทิศบุญบั้งไฟรับบริจาคต่างๆ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต)^๖ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” การศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนมี ความเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ใน

^๖ จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวพุทธ ภูมิศึกษา : วัดประชาคมวนาราม อำเภอศรี สมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗.

^๗ พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต), อดีตเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าอาวาสวัดสุทธิวาตวรารามอนุสรณ์ในงานเคลื่อนศพสุวิหารหลังใหม่, (กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม, 2529).

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าประชาชนมีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับมากในทุกด้าน

๔. ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีห้องน้ำสะอาด เพียงพอ มีการแยกขยะ หญิงไว้ชัดเจนเป็นสัดส่วน รองลงมา คือ ภาพโดยรวมของวัด มีทัศนียภาพที่สวยงามมีบรรยากาศที่สดชื่นน่ารื่นรมย์ และที่จอดรถ มีจำนวนที่เพียงพอ สะดวก และมีความปลอดภัยต่อทรัพย์สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของผดุงนิตรา ธนะเพชร^๘ เรื่อง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดป่าธรรมอุทยาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

๒. จากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีต่อระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชน/นักท่องเที่ยวที่มีอายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันไป ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน

๓. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธกรณีศึกษา : วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก มีดังนี้

๓.๑ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ควรมีการอนุรักษ์ศาสนสถานเก่าแก่ให้สวยงามคงอยู่คู่จังหวัดพิษณุโลกไปชั่วลูกชั่วหลาน

๓.๒ ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลและบุคลากรในวัด ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรใน

วัดให้มีความรู้ และสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดประวัติความเป็นมาของวัดพระศรีรัตน มหาธาตุวรมหาวิหารให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติได้เป็นอย่างดี

๓.๓ ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ ให้แก่พุทธศาสนิกชนผ่านทางช่องทางต่างๆ อย่างกว้างขวาง

๓.๔ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ควรมีการปรับปรุงด้านที่จอดรถให้มีเพียงพอ สะดวก และมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งควรมีการจัดระเบียบร้านค้าภายในวัดให้เป็นระเบียบขายสินค้าในราคาที่เป็นธรรม

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

๘.๑.๑. ควรมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ บ้าน วัด โรงเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยกำหนดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

^๘ ผดุงนิตรา ธนะเพชร, พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดป่าธรรมอุทยาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖).

เช่น ตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อ
สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

๘.๑.๒. หน่วยงานราชการ ควรมีการประชาสัมพันธ์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
วรมหาวิหาร ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ทั้งทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ต่าง ๆ

๘.๑.๓. ทุกส่วนทุกฝ่ายควรร่วมกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวก เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

๘.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๘.๒.๑ ควรศึกษาผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตน
มหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลกในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้รับการบ่งชี้ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการ
จัดการ การท่องเที่ยวที่แท้จริงในทุกด้าน

๘.๒.๒ ควรศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยว
ของ วัดพระศรีรัตน มหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการ
จัดการ การท่องเที่ยวต่อไป

บรรณานุกรม

กฤษดา ชูอภัย. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอตอ
สะแกต จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์
การเมือง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

จุฑาพร ทองเพ็ญ. แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดประชาคมวนาราม อำเภ
ศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการ
ปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๗.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๔.

ผดนิทร ณะเพชร. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวไทยในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา : วัดป่าธรรม
อุทยาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
(สาขาการปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖.

พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺโณโชโต). อดีตเจ้าคณะจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าอาวาสวัดสุทธิวาต
วรารามอนุสรณ์ในงานเคลื่อนศพสุวิหารหลังใหม่. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๙.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ :
เจริญผล, ๒๕๔๐.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม
ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
PEOPLE'S PARTICIPATION IN FOREST FIRE PROTECTION ACCORDING
TO APARIHANIYADHAMMA IN THASOBSAO SUB-DISTRICT,
MAE THA DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

ชำนาญ ปัญญาเสาร์*
ดร.นิกร ยาอินตา**
ดร.ไพเราะ สุวภาพ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ๒) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน และ๔) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน ๓๘๕ ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า

๑.ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ด้านการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ด้านการเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านการประชุมเป็นนิตย ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ พบว่า องค์การการป้องกันไฟป่า ไม่บัญญัติระเบียบกฎเกณฑ์การป้องกันไฟป่า โดยไม่

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** อาจารย์ที่ปรึกษา.

คำนึงถึงความถูกต้อง ดังนั้น องค์การป้องกันไฟป่าต้องไม่บัญญัติ หรือล้มเลิกข้อบัญญัติตามความพอใจของตนเองหรือพรรคพวกของกลุ่มตน เพราะย่อมนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจต่อกัน จะก่อให้เกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคี ขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และจะส่งผลกระทบต่อการใช้ส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันไฟป่าในที่สุด

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปริหานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์แก้ปัญหาไฟป่าร่วมกับชุมชน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม โดยภาพรวม จำแนกตาม อาชีพ และรายได้ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์แก้ปัญหาไฟป่าร่วมกับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักอปริหานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ในด้านการประชุมเป็น นิติย เกี่ยวกับการไม่สามารถเข้าร่วมประชุม เพราะติดภารกิจในหน้าที่การงาน ด้านการพร้อมเพรียงกัน ประชุม เกี่ยวกับการเข้าประชุมไม่พร้อมเพรียงกัน ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตาม อำนาจใจ เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา ด้านการเชื้อฟุ้งผู้บังคับบัญชา เกี่ยวกับการ คำสั่งไม่ชัดเจน ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในป้องกันไฟ ป่าของสตรีมีน้อยกว่าบุรุษเพราะติดภารกิจในชีวิตประจำวัน ด้านการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม เกี่ยวกับขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม เกี่ยวกับประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันไฟป่า

๔. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลัก อปริ หานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า ควรจัดการประชุมอย่าง สม่ำเสมอและจัดประชุมในวันหยุด เพื่อให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน และครอบ องค์กรประชุม สามารถหาข้อยุติและลงมติด้านการบัญญัติกฎระเบียบต่างๆ ในที่ประชุมได้เป็นเอกฉันท์ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมและรักษา วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการอารักขา คุ้มครอง ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสืบสาน งานด้านพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การป้องกันไฟป่า, หลักอปริหานิยธรรม

Abstract

The objectives of this research were to; 1) to study the participation of people in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province. 2) to compare the participation of people in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province classified by personal factors. 3) to find out the problems, obstacles and suggestions the participation of people in forest fire protection

according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province and 4) to investigate the development guidelines of people participation in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province. The research used mixed method research. The populations and samples were selected from people who live in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province. The samples were 385 people from collecting data by using the formula of Taro Yamane with reliability equal to 95%.

The findings of this research as follows:

1) The participation level of forest fire protection according to Aparihaniyadhamma was overall at the moderate level in all aspects and the personal factors found that the honoring and the protection of women's right was at the highest level. Followed by the righteous protection, the promotion, the preserving cultural traditions, the obedience to commander, the concurrent conference and the regular meeting. No formulation or not cancel code of law was at the lowest level, it was found that forest fire prevention agency must not act or cancellation provisions according to their own or their associates of the group. This led to distrust each other, separation, disharmony, lack of solidarity and affected to people participation in forest fire protection.

2) The comparison result of the participation of people in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province classified by personal factors, including gender, age, occupation, education and income and experience of solving forest fire with community was found that when compared to people participation in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma classified by occupation and income were overall not different but gender, age, education and experience of solving forest fire with community were significant differences at 0.01 levels.

3) The problems, obstacles and suggestions of the participation of people in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province found that the regular meeting about unable to attend the meeting because there was the mission. The concurrent conference about uncoordinated meeting. No formulation or not cancel code of law about lack of collecting data for education. The obedience to commander about command unclear. The honoring and the protection of women's right about the participation role of forest fire protection of women less than men because mission on daily life. The promotion and the preserving cultural traditions about lack of budget to support

various activities. The protection about people who lack the knowledge in forest fire protection.

4) The development guidelines of the participation of people in forest fire protection according to Aparihaniyadhamma in Thasobsao sub-district, Mae Tha district, Lamphun province was found that should regularly arrange the meetings and the conventions on vacation for people to attend meetings simultaneously and quorum, settlement and vote of law rules at the meeting was unanimous. Agencies should support the budget for promoting activity and preserving cultural traditions, for protecting, guarding natural resources and inheritable work on Buddhism.

Keywords : Participation, Forest Fire Protection, Aparihaniyadhamma

๑. บทนำ

จากการศึกษาไฟป่าในเขตร้อน ส่วนใหญ่พบว่า ไฟป่าที่เกิดซ้ำซากในที่เดิมทุกๆ ปี มีผลทำให้สภาพป่าค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นทุ่ง ซึ่งความจริงแล้วไฟเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยปรับระบบนิเวศให้มีความสมดุล และต้องทำความเข้าใจว่าเป็นไฟป่าที่เกิดจากธรรมชาติจริงๆ มิใช่ไฟป่าที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ ดังเช่นสถานการณ์ไฟป่าในปัจจุบัน ซึ่งมักเกิดขึ้นซ้ำซากบริเวณพื้นที่เกิดอยู่เป็นประจำทุกๆ ปี ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ ดิน น้ำ ป่า ในระยะยาว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเกษตรกรรม การคมนาคมทางบกทางอากาศ คุณภาพชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ภาวะเรือนกระจกที่ทำให้อุณหภูมิของโลกร้อนขึ้น ไฟป่าจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคน สัตว์สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเป็นลูกโซ่ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากไม่มีการตระหนักถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

ในเขตพื้นที่ตำบลทาสบเส้า ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางส่วนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีต มีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตัวเมือง เข้าภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงละเลยต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่าในพื้นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของตนเอง ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุกับกลุ่มประชากรรุ่นใหม่ มีความห่างเหินกันมากขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีกิจกรรมด้านไฟป่าเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า รวมทั้งมีการประสานงานระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์จากป่าจะมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากป่า^๑

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักการบริหารนิเวศ ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยนำหลักธรรมมาใช้ในการ

^๑ ลีศึก ฤทธิเนติกุล, “การมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านดอยปุย-ช่างเคียน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, (ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา : เชียงใหม่, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖๖.

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

มีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัย คือเลือกใช้ หลัก
อภิธานิยธรรมธรรม ๗ ประการ ซึ่งประกอบด้วย ๑) การประชุมเป็นนิตย ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม
๓) การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ๕) การให้เกียรติ
และคุ้มครองสิทธิสตรี ๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๗) การอารักขา
คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม^๒ เพราะหลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการ จะทำให้ทราบว่าประชาชนมี
ส่วนร่วมผ่านกิจกรรมด้านไหนบ้าง รวมถึงมีปัจจัยใดที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ควบคุมไฟฟ้า โดยเฉพาะระบบความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุม
ไฟฟ้าที่สืบเนื่องมาจากการถ่ายทอด เรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชน ในพื้นที่เขตตำบล
ทาสบเส้า และการปกป้องรักษาผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากป่า เพื่อใช้ตอบสนองต่อการ
ดำรงชีพ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิยธรรมในเขต
ตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิย
ธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน
ไฟฟ้าตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลัก
อภิธานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๓. ขอบเขตการวิจัย

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหาที่จะศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอ
ภิธานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ประกอบด้วยหลักอภิธานิยธรรม ๗
ประการ ได้แก่ ๑) การประชุมเป็นนิตย ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม ๓) การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิก
ข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ๕) การให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี
๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๗) การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม

๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ข้อมูลส่วน
บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และ
ประสบการณ์แก้ปัญหาไฟป่าร่วมกับชุมชน ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การมีส่วน
ร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา
จังหวัดลำพูน ซึ่งประกอบด้วย ๑) การประชุมเป็นนิตย ๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม ๓) การไม่
บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติ ตามอำเภอใจ ๔) การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ๕) การให้เกียรติ

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๘๙.

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

และคุ้มครองสิทธิสตรี ๖) การส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ๗) การอารักขา
คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม

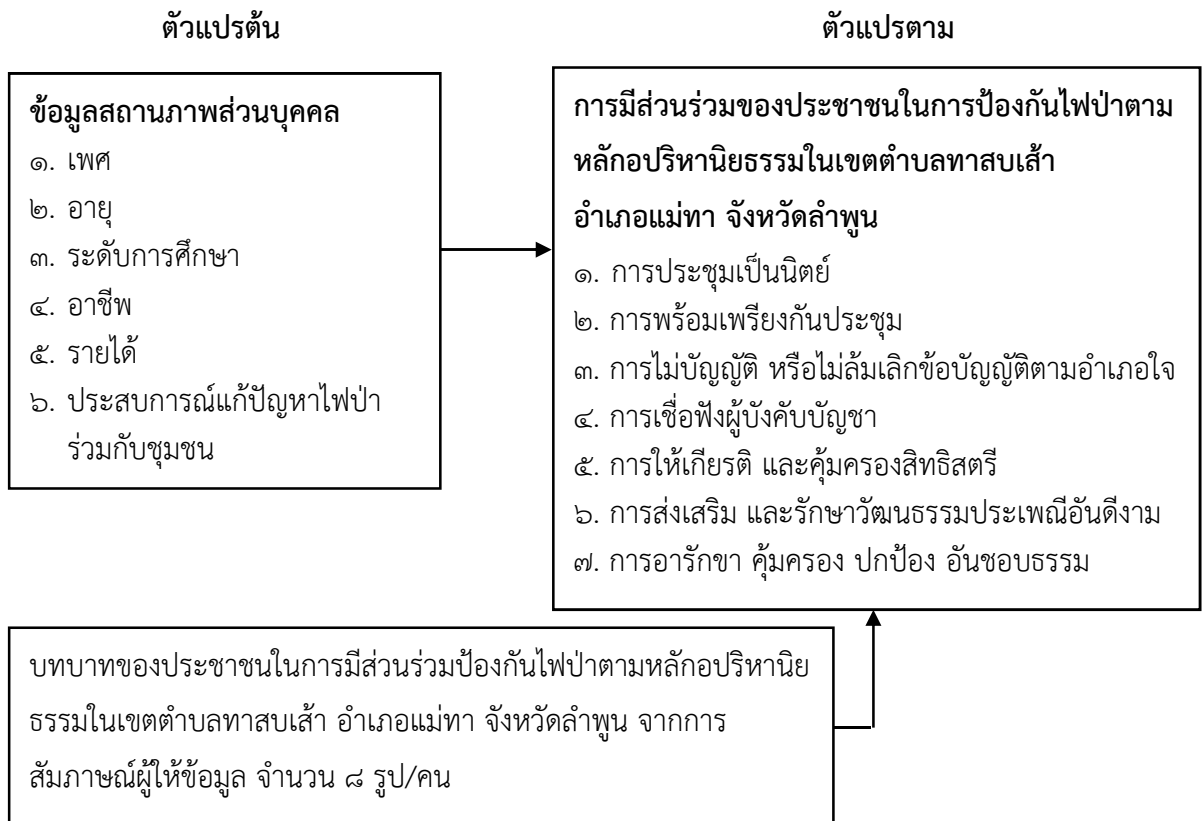
๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนในตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
จำนวน ๑๐,๓๑๕ คน

๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ ๑๖ หมู่บ้านในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัด
ลำพูน ประกอบด้วย หมู่ ๑ บ้านสบเส้า หมู่ ๙ บ้านหลายทา หมู่ ๒ บ้านแม่สะปืด หมู่ ๑๐ บ้านกอลุง
หมู่ ๓ บ้านศาลาแม่ทา หมู่ ๑๑ บ้านทุ่งยาว หมู่ ๔ บ้านผาตั้ง หมู่ ๑๒ บ้านดอยแก้ว หมู่ ๕ บ้านจำตาเหิน
หมู่ ๑๓ บ้านดง หมู่ ๖ บ้านร้องเรือ หมู่ ๑๔ บ้านสบแม่สะปืด หมู่ ๗ บ้านดอยสารภี หมู่ ๑๕ บ้าน
ผาสุข หมู่ ๘ บ้านดอนชัย หมู่ ๑๖ บ้านหลายสาย

๔. สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์แก้ปัญหาไฟฟ้า
ร่วมกับชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักอภิธานิธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า
อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน

๕. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

๖. วิธีดำเนินการวิจัย

๖.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแจงแบบสอบถามกับกลุ่มประชากรที่กำหนดไว้ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview)

๖.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน ๑๐,๓๑๕ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนในตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน ๓๘๕ คน

๓) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน ๑ รูป ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ คน

๖.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๖.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟป่าตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่า มีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๗. ผลการวิจัย

๗.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๗๔ มีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๔๗ มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓๑ มีอาชีพทำนา/ทำไร่/เลี้ยงสัตว์ จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑๗ มีรายได้ระหว่าง ๑,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙๒ และไม่เคยเข้าร่วมในประสบการณ์แก้ปัญหาไฟฟ้าร่วมกับชุมชน จำนวน ๒๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕๒

๗.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ($\bar{x} = ๓.๑๔$, S.D.= ๐.๕๖๕) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๓.๒๖$, S.D.= ๐.๗๗๐) รองลงมาคือ ด้านการอารักขาคุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๓.๒๔$, S.D.= ๐.๖๙๙) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๒.๘๘$, S.D.= ๐.๕๙๒) ในด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ

๗.๓ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการทดสอบสมมติฐานจำนวน ๖ สมมติฐาน มีสมมติฐานที่ ๔ และ ๕ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ อาชีพ และรายได้ พบว่า ปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนสมมติฐาน ที่ ๑, ๒, ๓ และ ๖ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์แก้ปัญหาไฟฟ้าร่วมกับชุมชน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งยอมรับสมมติฐาน

๗.๔ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม ในเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

๑) ด้านการประชุมเป็นนิตย พบว่า หน่วยงานองค์กรป้องกันไฟฟ้าควรลงพื้นที่สำรวจและเข้าถึงความต้องการของประชาชน ควรร่วมปรึกษา วางแผนจัดกระบวนการประชุมให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลโดยประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้า

๒) ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม พบว่า ควรเป็นไปในแนวทางของการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม และเข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน

๓) ด้านการไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ พบว่า องค์กรป้องกันไฟฟ้า ไม่ควรบัญญัติกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือกติกาของสังคมตามความพอใจของตนเองหรือพรรคพวกของกลุ่มตน เพราะย่อมนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจต่อกัน

๔) ด้านการเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา พบว่า ประชาชนควรเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ด้วยการยึดผลประโยชน์ที่จะเกิดกับสังคมส่วนรวม มากกว่าอคติของตนเอง

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

๕) ด้านการให้เกียรติ และคุ้มครองสิทธิสตรี พบว่า ควรส่งเสริมให้ความรู้แก่สตรีได้รับทราบถึงสิทธิของตนเองที่พึงจะได้รับ และเปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทการบริหารกับองค์กรป้องกันไฟฟ้าในสัดส่วนที่เท่าเทียมกับผู้ชาย รวมถึงการจัดสรรประโยชน์จากป่าอย่างเท่าเทียมกัน

๖) ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม พบว่า องค์กรป้องกันไฟฟ้าและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมและการอบรมสัมมนาเพิ่มเติมความรู้ สร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้กับประชาชน

๗) ด้านการอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม พบว่า ควรเริ่มส่งเสริมจากสถาบันครอบครัว เพราะสถาบันครอบครัวจัดว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้แก่บุตรหลาน สามารถกลมกลืน และซึมซับบทบาทต่างๆ ที่ผู้ปกครองแสดงออก

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นโยบายภาครัฐควรส่งเสริมเพิ่มเติมองค์ความรู้ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันไฟฟ้าตามหลักการบริหารนิยธรรม

๘.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ประชาชนในตำบลทาสบเส้า ควรมีความตื่นตัวในการปฏิบัติตามหลักการบริหารนิยธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

๘.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะหลักการบริหารนิยธรรม ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ลีศึก ฤทธิเนติกุล. “การมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าม้งบ้านดอยปุย-ช่างเคียน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่”. รายงาน

การวิจัย. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา : เชียงใหม่, ๒๕๔๐.

การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา
อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

LEADERSHIP DEVELOPMENT OF SUB-DISTRICT HEADMAN, VILLAGE HEADMAN,
MAEPUKA SUB-DISTRICT, SANKAMPHAENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ดาบตำรวจรัชชัย ชัยสาร*
ดร.นิกร ยาอินตา**
พระครูภาวนาโสภิต, วิ, ดร.**

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๔) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๗๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๑๑ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

๑) ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($X = ๔.๐๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำอยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านมุ่งประสาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($X = ๔.๐๘$) รองลงมาคือ ด้านมุ่งเกณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($X = ๔.๐๗$) รองลงมาคือ ด้านมุ่งสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($X = ๔.๐๒$) และน้อยที่สุด คือ ด้านมุ่งงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($X = ๓.๙๙$)

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** อาจารย์ที่ปรึกษา

๒) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูกา อำเภอ สันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ผลของการศึกษาปัญหาอุปสรรค พบว่า ผู้นำไม่เข้าใจปัญหา ตลอดถึงความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ขาดความรู้ความสามารถในการบริหารและใช้ความรู้สึกร่วมตัวในการทำงาน ทำให้ตัดสินใจไม่ถูกต้องในบางเรื่องและผู้นำบางท่านไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้นำควรศึกษาปัญหาและความต้องการของประชาชนให้เข้าใจ เพื่อจะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อสถานการณ์นั้นๆ ต้องปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากราชการและทางชุมชนด้วยความเต็มใจ ควรที่จะทำให้สำเร็จ ต้องทำงานให้งานที่สามารถจับต้องได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดสำเร็จลุล่วงและมีคุณภาพที่สุด เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ชาวบ้านจะได้ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆมากขึ้น และต้องเป็นนักประสานงานสิบทิศมุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน ควรมีน้ำใจและจริงจังในการแก้ปัญหา

๔) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่เน้นเรื่องของการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับหลักทศพิธยปาปณิกสูตร โดยเฉพาะเรื่องการมีวิสัยทัศน์ในการทำงานมีความขยัน กระตือรือร้น มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อบุคคลทุกระดับ มีการติดต่อประสานงานกับองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถในการชักจูงบุคคลอื่นให้กระทำตามความต้องการของผู้นำได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมสามารถทำงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

Abstract

The purposes of this study were 1) to examine the opinion of people towards leadership development of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. 2) to compare the opinion of people towards leadership development of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province classified by personal factors. 3) to investigate the problems, obstacles and suggestions the opinion of people towards leadership development of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. 4) to explore the opinion of people towards leadership development according to the principle of Dutiyapapanika Sutta of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. The research used mixed method research by using quantitative research and the samples were 374 people who live in Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province by using the formula of Taro Yamane. The data collection was a questionnaire and the analysis of data has been done by frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research method used by interview with the key of informant 11 persons. Then, the significant summary of interview and content analysis was presented by descriptive interpretation.

The findings of this research as follows :

1) The opinion of respondent about leadership development of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province was overall at the high level in all aspects with the mean equal to ($\bar{X} = 4.04$). When considering in each aspect, the respondents had the opinion towards leadership development was at high level, including the focusing coordination was ($\bar{X} = 4.08$). Followed by the focusing regulations was ($\bar{X} = 4.07$) and the focusing relations was ($\bar{X} = 4.02$). The focusing work was at the lowest level ($\bar{X} = 3.99$).

2) The comparison result of opinion level of respondents classified by personal factors, it was found that gender, age, education, occupation and income towards the opinion of leadership development of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province were not different. Then, rejected the hypothesis.

3) The result study of problems, obstacles was found that the leader did not interest in the problem throughout people needs truly, lack of the knowledge and capability in administration and using personal feeling to work of uncorrected some consideration and some leader did not have relation with the villagers. The suggestions were found that the leader should study the people problems and needs perceptively for solving the problems correctly, appropriately to that condition, had to perform the work assigned from official and community willingly. There should be done success, had to work that can be a concrete for the most successfulness and the best quality and the reliable trust. The villagers will participate in more other aspects and had to be coordinator in many aspects, focused on making a good relation with community and should have generousness and sincerity in solving the problems.

4) The key of informant interview about leadership development of sub-district headman, village headman, Maepuka sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province was found that the performance concerned with Dutiyapapanika Sutta. Especially, there were work vision, diligence, enthusiastic, work planning step by step, good human relations with person in all classes, co-coordinating with other organizations that concerned, able to persuade another person and follow the leader needs, generousness, sacrifice to common interest and able to work for objectives and high – efficiency.

บทนำ

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชการที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ^๑ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้นได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีพ.ศ.๒๔๓๕

^๑ กนก วงษ์ตระหนาน, การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ฉบับปรับปรุง, (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๒๔.

โดยจัดทำบัญชีสำมะโนครัวบ้านที่จะจัดเป็นหมู่บ้านและตำบลแล้วจึงจัดการตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน”^๒ ทั้งยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.๑๑๖ ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศเป็นระยะเวลาประมาณ ๑๗ ปี ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ขึ้นใช้บังคับแทนสืบมาจนทุกวันนี้^๓ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการดูแลประชาชนในตำบล หมู่บ้านและเป็นผู้แทนประชาชนในการติดต่อกับภาคส่วนต่างๆ เป็นผู้ที่สามารถทำให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานไปในทิศทางและวิธีการที่กำหนดไว้ รู้จักเลือกใช้วิธีการในการบริหารองค์การอย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่จากปัญหาที่ผู้วิจัยพบเจอบางครั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรหรือไม่เข้าใจสาเหตุของปัญหา ทั้งยังไม่เข้าถึงความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเอาหลักธรรมทศิยาปาปนิสสูตร^๓ มาเป็นแนวทางประกอบเพื่อศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ตามทฤษฎีของวิลเลียม เจ.เรตติน^๔ ซึ่งจำแนกแบบของผู้นำออกเป็น ๔ แบบคือ ด้านมุ่งเกณฑ์ ด้านมุ่งงาน ด้านมุ่งสัมพันธ์และด้านมุ่งประสาน เนื่องจากทฤษฎีของเรตตินเป็นทฤษฎีที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและมีแนวความคิดในการพิจารณาผู้นำด้วยทัศนะที่กว้างที่สุดในการทำงานซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับคนในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการทำงานและให้ความสำคัญกับงานแล้วยังมุ่งเน้นประสิทธิผลของงานด้วย ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

^๒สุจิต บัญบงการ, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย” ในการพัฒนาทางการเมืองของไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), บทที่ ๓ หน้า ๔๕ – ๗๘ และบทที่ ๙ หน้า ๒๖๖ – ๒๘๕.

^๓ชัยอนันต์ สมุทวณิช, การเมืองกับการบริหาร, (คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๔๓.

^๔กิติ ตัยคคานันท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เปลวอักษร, ๒๕๔๓), หน้า ๔๒.

๑.๔ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกสูตรของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๒. ขอบเขตการวิจัย

๒.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดขอบเขตจากแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำของ วิลเลียม เจ เรตติน. ประกอบด้วยด้านมุ่งเกณฑ์ ด้านมุ่งงาน ด้านมุ่งสัมพันธ์และด้านมุ่งประสาน

๒.๒ **ขอบเขตด้านตัวแปร** ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๔ ด้าน คือ ด้านมุ่งเกณฑ์ ด้านมุ่งงาน ด้านมุ่งสัมพันธ์และด้านมุ่งประสาน

๒.๓ **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ ประชากรในเขตตำบลแม่ปุกา จำนวน ๕,๗๗๙ คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๔ คนและทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๑๑ รูป/คน

๒.๔ **ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ ๑.บ้านป่าสักยาว ๒.บ้านสันมะแปบ ๓.บ้านป่าสักน้อย ๔.บ้านปงป่าเอื้อง ๕.บ้านปุกาเหนือ ๖.บ้านปุกากลาง ๗.บ้านปุกาใต้ ๘.บ้านไร่พัฒนา ๙.บ้านปุกา หัวบ้าน

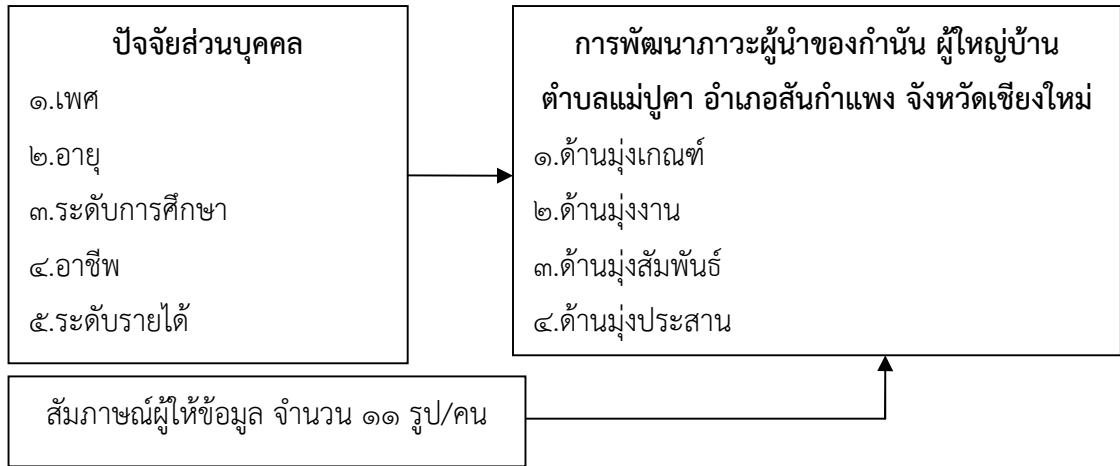
๒.๕ **ขอบเขตด้านเวลา** ระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๕๘ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๓. สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีเพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่แตกต่างกัน

๔. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” กำหนดมาจากตัวแปรต้นและตัวแปรตามซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

๕.๑ รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

๕.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๕.๒.๑ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลแม่ปูกา จำนวนทั้งสิ้น ๕,๗๗๙ คน

๕.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณหาโรยามาเน่^๕ ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างแบบบังเอิญ จำนวน ๓๗๔ คน

๕.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๑๑ รูป/คน

๕.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวทางการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปูกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” และผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูล

^๕ อภินันท์ จันตะณี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, (ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๕.

๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายของกลุ่มตัวอย่างข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วิเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับสมมติฐานการวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธกัมมัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกปัจจัยบุคคลสถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าที ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

๒. การวิเคราะห์ข้อความคำถามปลายเปิดแสดงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาแบบพรรณนา โดยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

๖. ผลการวิจัย

๖.๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๑ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช จำนวน ๑๒๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ รับจ้าง จำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๙ รายได้เฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ รายได้เฉลี่ย ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘

๖.๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D.=๐.๒๗๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุก

ค่า อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านมุ่งประสาน ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๐.๒๔๖) รองลงมาคือ ด้านมุ่งเกณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๐๗$, S.D. = ๐.๔๒๕) รองลงมาคือ ด้านมุ่งสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D. = ๐.๓๗๑) และน้อยที่สุด คือ ด้านมุ่งงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๙๙$, S.D. = ๐.๒๙๑)

๖.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ประชาชนที่มีเพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปึกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

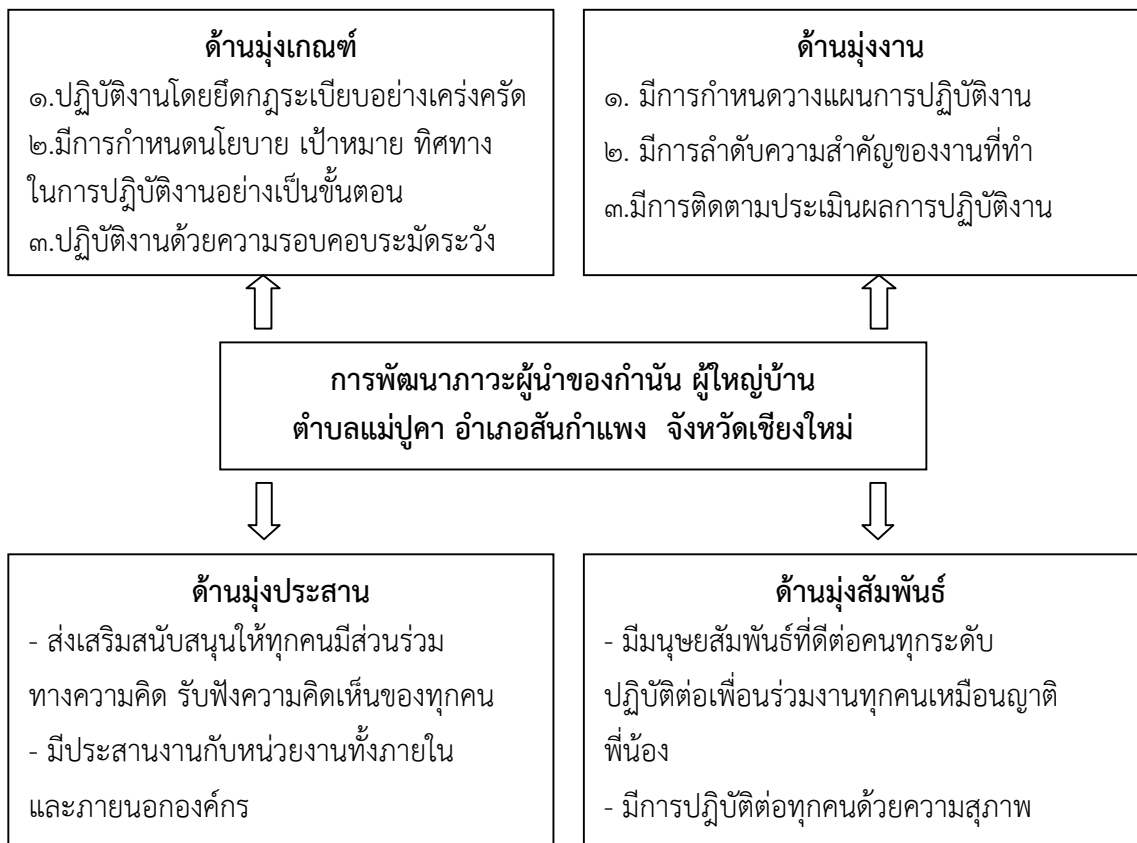
๖.๔ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

๑) **ด้านจักขุมตา** คือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลรวมไปถึงการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชน

๒) **ด้านวิรุโร** คือ เป็นผู้ชำนาญในงาน รู้จักวิธีการ ไม่บกพร่องในหน้าที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เพื่อให้ได้ผลของงานตรงต่อความต้องการของส่วนรวมมากที่สุด

๓) **ด้านนิสสัยสัมปโน** คือ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีและได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

๗. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปลงความรู้อันได้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

ด้านมุ่งเกณฑ์ คือ มีการปฏิบัติงานโดยยึดระเบียบกฎเกณฑ์เป็นหลักในการทำงานและยึดกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ทำงานตามขั้นตอนแบบแผนที่ได้วางไว้และปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบระมัดระวังเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ด้านมุ่งงาน คือ ผู้นำมีการกำหนดวางแผนการปฏิบัติงานล่วงหน้า ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ มีการลำดับความสำคัญของงานที่ทำและมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ

ด้านมุ่งสัมพันธ์ คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน มีการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความสุภาพ เอาใจใส่ในทุกข์สุขของประชาชนโดยเท่าเทียมกัน ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานทุกคนเหมือนเป็นเพื่อนร่วมงานหรือญาติพี่น้อง

ด้านมุ่งประสาน คือ มีความยืดหยุ่นในการตัดสินใจหรือสั่งการ โดยรับฟังความคิดเห็นของทุกคนประสานงานกับหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก มีวิธีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้านทุกระดับอย่างเป็นกันเอง

๘. ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ปุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๘.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๑. ควรณรงค์ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบต่อนักที่และงานที่ตนได้รับมอบหมาย

๒. ในด้านการทำงานควรให้ความยุติธรรมและเสมอภาคแก่ทุกฝ่าย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

๓. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรกำหนดและวางแผนงานอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรและสามารถนำเอาหลักการที่วางแผนไว้นั้นไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง

๔. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำงานหรือแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

๕. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้หรือเพิ่มความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๘.๒ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

๑. ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น

๒. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาเพื่อให้งาน มีความชัดเจนขึ้น

๓. มีการวัดและประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานจนเกิดประสิทธิผลตามเกณฑ์

๔. ควรนำเอาหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาปรับใช้กับการทำงาน รวมทั้งหลักธรรม
ในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานสัมฤทธิ์ผลและเกิดความถูกต้องมากที่สุด

๘.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบล แม่
ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด

๒. ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยครั้ง
ต่อไป

๓. ควรวิจัยและพัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นหรือพัฒนาแบบการวิจัยที่จะทำให้
ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นที่แท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความพอใจในการพัฒนาประสิทธิภาพ
การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไป

๔. ควรจะเปลี่ยนจากการศึกษาเชิงปริมาณเป็นเชิงคุณภาพ เพราะจะได้ข้อมูลเชิงลึกและ
ละเอียดกว่า

๕. เปลี่ยนสถานที่ที่ทำการศึกษาให้มีขอบเขตที่กว้างขึ้น เช่น ระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด
แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในสิ่งที่ยังบกพร่องและทำการพัฒนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในระบอบประชาธิปไตยฉบับปรับปรุง, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
กิติ ตัยคานันท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เปลว
อักษร, ๒๕๔๓.

ชัยอนันต์ สมทวนิช, การเมืองกับการบริหาร, คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.
สุจิต บุญบงการ, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย”ในการพัฒนาทางการเมืองของไทย,
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

อภิรักษ์ จันตะนี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, ฝ่ายบัณฑิตศึกษาคณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.